

Galonala Lifurono Gi

Luke 'e gerea buka 'e sulia galogalona wale li lifurono gi. 'E gerea buka 'e fala te wale la ratala Tiofilas. 'E gerea lou buka la gera soia 'alia Faronona 'Oka sulia Jesus Christ Luke 'e gerea.

Luke 'e geregere sulia ta gi 'e fuli ala logonae ioli fakwalaimoki gi, burila Jesus 'e oli lo fala 'i nali. Ala talasi fo, ioli fakwalaimoki ala God gi, gera kae afula rasua, ma gera ka fuli'ae fala liuna fala ili kwailiuna ala Faronona 'Oka sulia Jesus Christ ala lifi afula gi li, la la ioli afula gi gera ka fakwalaimoki, ioli Jiu gi failia ioli mamata faasia Jiu gi li, ma logonae ioli afula gi ka tatae 'i laola molagali.

Luke 'e mailia 'ali ka fatae madakwa ala lia ioli fakwalaimoki gi, iko 'ali gera ogafafuta'anala tatalona 'i Rom, 'o ma ta ioli lou. Ma gera oga mola ioli sui 'ali ronoa ma gera ka fakwalaimoki ala Faronona 'Oka sulia Jesus Christ.

Me 'are 'ilitoa ala buka 'e gi li, alaana sulia galonala Aloe 'are Abu ala atoa ala Pentekos. Aloe 'are Abu 'e la mae 'ali 'e kwaitalai, ma ka kwairanai ala ioli God gi ala talasi gi sui, wasua ta lifi 'i fe 'e ilia gerakae la fai. Luke 'e geregere lou fali fatilia talasi Faronona 'Oka 'e dao 'i soela Jiu gi li, Jiu gi gera tau fali kufia 'alia falafala gera gi 'i talada (Acts 15). Failia talasi Faranona 'Oka 'e dao 'i soela ioli mamata faasia Jiu gi li, 'i gera lou gera oga gera ka kufia 'alia malata gera gi 'i talada. Malata gera foasi 'alia 'i lao fala god kotokoto gera gi li. Lifurono gi iko 'ali gera

ala'alia falafala Jiu gi li 'ali ka kufia Faronona 'Oka. Ma iko 'ali gera ala'alia lou ioli mamata faasia Jiu gi li 'ali gera ka sakea lou mae malata rero sulia god kotokoto gera gi li ma gera ka kufia 'alia Faronona 'Oka (Acts 8 & 19). Na 'are lou Luke 'e geregere sulia nali alaana 'ilitoa lifurono gi gera ilia fala ioli gi. Ma ka geregere sulia 'are 'e fuli fala ioli fakwalaimoki gi ala talasi fo li. 'E fatae madakwa ai fagaulu lia God 'e too ala nanatana ba'ela rasua, ma iko ta 'are 'ali bolosia Faronona 'Oka.

Me 'are 'ilitoa 'i laola buka 'e li:

Faronona 'Oka 'e liu kwailiu 'i laola Jerusalem
(1:1—8:3)

Faronona 'oka 'e talofia 'i Judea ma 'i Samaria
(8:4—12:25)

Etala lalanala Paul fala fatalona 'alia Faronona 'Oka li (13:1—14:28)

Wale etaeta ala siosi gi li, gera logo 'i Jerusalem
(15:1-35)

Ruala lalanala Paul fala fatalona 'alia Faronona 'Oka li (15:36—18:22)

Olula lalanala Paul fala fatalona 'alia Faronona 'Oka li. (18:23—21:16)

Gera sakea Paul fala 'i Rom (21:17—28:31)

Luke 'e geregere lou fala Tiofilas

¹ Famu Tiofilas 'i laola etala geregerena ba lau famu, lau geregere sulia 'are Jesus 'e tauda gi sui, ma ka faalalau 'alida, ² la la ka dao ala fe atoa ba God 'e sakea fala 'i nali. 'I laoala ka bi rae fala 'i nali, 'e kwatea alaana 'ilitoa gi 'alia Aloe 'are Abu fala wale 'e filida 'ali gera ka lifurono 'ala gi. ³ Ma sulia fai akwala fe atoa gi 'i burila maenala, ala talasi afula gi 'e fatae lia 'i talala

fala wale li lifurono gi, ma ka fulia 'are gi, 'ali ka fakwalaimokia lia 'e mauri. Gera ka lesia, ma ka alaa failida sulia falafala God fala 'ilitoanala fafia ioli lia gi li.

⁴ Ma ala na talasi ala logona gera failia Jesus, 'i lia ka kwatea kwaikaena 'uri 'e, "Ikoso moulu la faasia 'i Jerusalem. 'Amu ka maasia kwatera ba Mama lau 'e etae alafu 'alia. 'Amu ronoa lau sae lo mae sulia 'uri 'e, ⁵ 'John 'e fasiuabua mola ioli 'alia kwai, ma ikoso 'ali tekwa mola God kae fasiu abu 'amiu 'alia Aloe 'are Abu.' " *

Jesus 'e rae fala 'i nali

⁶ Ma talasi lifurono gi gera logo lou failia Jesus, gera ka soilidia 'uri 'e, "Aofia 'uri 'e ma, talasi 'e lo koe ofotailia tatalona 'i Rom, ma koe olifailia tatalona ba famami ioli 'i Israel gi?"

⁷ Ma Jesus ka olisi 'uri 'e adaulu, "Iko lou ta me 'are famiu 'ali 'amu saiai fe atoa gi failia talasi 'urifo gi, sulia Mama lau 'e alua sui lo talasi 'ali 'are 'e gi kae fuli ai. ⁸ Wasua ma 'i 'amoulu, talasi Aloe 'are Abu kae dao mae fafi 'amoulu, 'amu kae too ala nanata na. Ma 'amu kae alaa suli lau 'i lifi'e 'i Jerusalem, ma ala falua gi sui 'i Judea ma 'i Samaria, ma ka dao ala falua gi sui 'i laola molagali."

⁹ 'I burila 'e ilia 'are fo gi sui, God ka sakea lo fala 'i nali. Ma talasi gera bubu aala aala mola 'ada 'ua, te dasa ka bolosia, ma iko 'ali gera lesia lo.

* ^{1:5} Old Testament 'e lesia lou sisiuabuna 'alia Aloe 'Are Abu (Isaiah 44:3; Ezekiel 36:25-27; 39:29; Joel 2:28-29 failia Zechariah 12:10).

10 Ma talasi gera bubu tootoo aala aala mola 'ada fala 'i nali fala lesinala ala talasi fo kae rae lo, gera tooraa ma te rua wale daro toro 'alia to'omi kaka'a gi li, daro ka ura lo failida. **11** Ma daro ka soilidi 'uri 'e ada "I 'amoulu wale 'e 'i Galili gi, 'utaa 'e moulu ka ura mola 'amoulu 'uri 'e 'i lifi'e, ma moulu ka lio ala ala mola 'amoulu fala 'i laola raloo? Jesus 'e God 'e sakea faasia 'amoulu fala 'i nali, 'i lia kae oli lou mae, malaa lou 'amu lesia 'e rae fala 'i nali."

Wale 'e dedefulila Judas

12 Sui wale li lifurono gi, gera ka oli fala 'i Jerusalem faasia gwaula fe uo fo gera soia 'alia Olif, lia 'e totolia teke tofui tala[†] faasia 'i Jerusalem. **13** Ma talasi gera dao lo 'i Jerusalem, gera ka rae fala mae tobi gera io ai 'i nali. Ma ratala wale fo gi: Peter, John, James, Andrew, Filip, Tomas, Batolomiu, Matthew, James wela Alfeas, Simon na wale ala wale ba gera oga balinala ioli 'i Rom gi faasia 'i Israel, ma Judas wela James. **14** Ma gera 'idufae logo 'urifo 'alia teke lioe wale fala foana lia gera taua ala talasi gi failia nali geli lou, ma Mary teite Jesus, failia walefae Jesus gi.

15 Ma ala na talasi gera logo 'i lifi fo, teke talanae wala rua akwala ioli fakwalaimoki gi gera logo mae. Ma Peter ka tatae ka sae 'uri 'e fada, **16-17** "Alae walefae lau Geregerena Abu sulia Judas 'e fuli kwalaimoki lo, sulia Aloe 'are Abu ba 'e sae 'alia David sulia Judas. Jesus ba 'e filia lou Judas, 'ali 'i lia na teke wale agaulu fala

[†] **1:12** teke kilomita

taunala galona 'e fala lifurono na li, wasua ma Judas ba 'e talaia wale gi fala doinala Jesus."

18 ('Urifo Judas ka sakea seleni ba gera folia 'alia ka kwatea Jesus, ma ka folia 'alia tofui wado. Ma 'i laola wado fo, 'e toli, ma ogala ka fogaa, ma ogala ka busu tafa lo 'i maluma. **19** Ma wale gera io 'i Jerusalem gi, gera ka ronoa me 'are 'e fuli ala Judas, ma gera ka soia wado fo 'alia saena gera "Akeldama." Fadanala me saena fo "Wado Ala 'Abu li.")

20 Ma Peter ka alaa lou 'uri 'e, "Me 'are 'e 'e fuli lo malaa ba gera gerea 'i laola buka Sam gi li 'uri 'e, 'Luma lia 'e gwau, ma iko ta wale 'ali io 'i laola.'[☆] Ma na geregerena lou ba 'e sae 'uri 'e, "E 'oka 'ali ta wale ka dedefulila, 'ali ka sakea galona ba lia.'[☆]

21-22 "'Arela fo 'e 'oka 'ali golu filia lou ta wale 'ali 'e galo ruru lou fae 'ameulu lifurono gi fala alaana sulia tataenala Aofia Jesus faasia maena. Wale 'e golukae filia, 'i lia ta wale lo ala logonae ioli ba gera liu liu ruru fae golu ala talasi ba Jesus 'e io 'ua fae golu, fuli mae ala talasi ba John fasiuabua Jesus, la la ka dao ala fe atoa ba God 'e sakea lo Jesus faasi golu fala 'i nali ai."

23 Ma gera ka filia rua wale gi. Ma ratala na wale Josef, lia gera soia 'alia Barsabas, ma gera ka soia lou 'alia Justus. Ma ratala ruala wale Mataeas. **24** 'Urifo gera ka foa 'uri 'e, "Aofia, 'i'o tae 'o saiala malatala ioli gi sui. 'O fatailia mae fameulu ala talasi 'e ite ala rua wale 'e gi lo 'o filia, **25** 'ali 'e sakea galona 'e ala lifuronona li lia

[☆] **1:20** Sam 69:25 [☆] **1:20** Sam 109:8

ba Judas 'e taasi 'alia, ma ka la lo 'ala fala lifi 'e totolia ka io ai." ²⁶ I burila gera foa sui, gera ka none 'alia 'are malaa daisi li, 'ali geraka daria ite ala rua wale fo gi lo God 'e filia, ma gera ka filia Mataeas, 'ali ka galoo failia akwala wala teke wale li lifurono fo gi.

2

Daonala Aloe 'are Abu

¹ Fe atoa ba'ela Jiu gi gera soia 'alia Pentekos 'e dao lo mae, ma ioli gera fakwalaimoki gi, gera logo ala te lifi 'i laola falua ba'ela 'i Jerusalem.

² Ma toraa wasua te line 'are malaa oru ba'ela li, 'e sifo mae faasia 'i nali, ma ka fonulia lo luma fo gera io ai. ³ Ma gera ka lesia 'are malaa meamea ala dunaa gi li, ma 'are fo ka tagalae ma ka dau 'i fafia ioli gera io 'i lififo gi li sui. ⁴ Ma Aloe 'are Abu ka sura ada sui, ma gera ka fuli'aea saena 'alia alaana mamata gi li, lia Aloe 'are Abu 'e fasae gera 'alida.

⁵ Ma talasi fo, wale 'i Jiu gi lia gera foasia God, gera io lou 'i Jerusalem. Gera la mae faasia mae falua tootoo ba'ela gi 'i laola molagali. ⁶ Ma talasi gera ronoa line 'are fo li, ioli afula gi gera ka logo. Ma gera ka 'afiero rasua, dunala ioli fakwalaimoki gi gera alaa 'alia me saena tootoo gera gi sui. ⁷ Ma sulia gera 'afiero rasua, gera ka sae 'uri 'e 'i matanada 'i talada, "Wale 'e gera alaa 'uri 'e gi, 'i gera wale 'i Galili gi sui mola. ⁸ Ma 'utaa 'e 'ami ka ronoa gera alaa 'alia saena 'amami gi? ⁹ Sulia 'ami la mae faasia falua 'i Partia, ma 'i Media, ma 'i Elam, ma 'i Mesopotemia, ma Judea, ma 'i Kapadosia, ma 'i

Pontus, ma 'i Asia, ¹⁰ ma faasia 'i Frigia, ma 'i Pamfilia, ma 'i Ejipt, ma faasia falua gi 'i Libia garania 'i Saeren, ma nali wale 'ami la mae faasia 'i Rom. (Ma nali ai ameulu 'i gera ioli Jiu gi, ma nali ai ameulu gera bi ruu mola mae 'ali Jiu na 'i buri.) ¹¹ Ma nali ioli gera la mae faasia 'i Krit, ma faasia 'i Arabia, ma gia ronoa lia wale 'e gi gera sae sulia 'are li 'aferona 'alia gi lia God 'e tauda, ma gia ka rono raea alaana gera gi 'alia saena kwalaimoki gia gi 'i talaga!" ¹² Gera ka kwele rasua, ma gera raria 'are fo gera lesia. Ma gera ka soilidi gera 'i talada 'uri 'e, "Ta lo 'e 'uri 'e wani?"

¹³ Ma nali wale ada gera ka dorakwala 'uri 'e, "'Uri 'e wasua mala gera goufia rasua lo ala waen li tae 'e, ma gwauda ka lulumui."

Faatalonala Peter

¹⁴ Sui Peter ka ura failia akwala wala teke wale li lifurono fo gi, ma ka sae ba'ela fala logona fo 'uri 'e, "'Amiu nali asigu ioli Jiu lau gi, ma 'i 'amiu ioli 'e 'amu io 'i Jerusalem gi, 'amu fafurono ga mae fagu, 'ali lau faarono 'amiu 'alia malutala 'are 'e. ¹⁵ Ioli 'e gi iko 'ali gera kwekwe'ela 'alia goufinala waeni, malaa lia 'e 'amu malataia. Sulia 'e bi dao mola ala sikwaala tofui matola 'i rafule. ¹⁶ Ma 'are 'e ba profet Joel 'e sae lo mae sulia 'ualo 'uri 'e,

¹⁷ 'God 'e sae 'uri 'e,

Ala atoa fafu'isi gi, lakae kwate gwaugwau ala
Aloe 'are Abu lau fala ioli lau gi sui.

Ma ulufa'alu 'amiu gi, failia ulao 'amiu gi, ger-
akaefaarono 'alia saenagu.

Ma ulufa'alu 'amiu gi gerakae lesia fatae na gi,
 ma wale waro 'amiu gi gerakae lesia 'are
 gi 'alia mo'osu bolena gera gi.

¹⁸ Ala talasi fo, lakae kwatea lou Aloe 'are Abu lau
 fala ioli lau gi lia gera gal gwaugwau ma
 geraka fakwalaimoki, 'ali 'i gera lou geraka
 faarono 'alia saenagu.

¹⁹ Ma lakae fulia 'are li 'aferona 'alida gi 'i laola
 raloo 'i nali, ma la kae taua 'are mama'ala
 gi 'i wado 'i laola molagali.

'I laola molagali ioli gi gerakae lesia ioli gi kae
 mae, failia dunaa, failia rasu gi.

²⁰ Ma 'i nali ioli gi gerakae lesia da'afi kae rodo,
 ma madama kae melamelaa malaa 'abuu.
 'Urifo ka sui bui fe atoa 'ilitoa rasua fo ka bi dao
 mae, lia God kae lokokwaikwaina fala ioli
 gi sui.

²¹ Ite kae suga 'afia kwairanaina ala Aofia, 'i lia
 kae mauri.' "◊

²² Ma Peter ka sae lou 'uri 'e, "'Amiu wale 'i
 Israel gi, 'amu fafuronosia alaana 'e gi! Jesus
 wale faasia 'i Nasareti, 'i lia wale God 'e keria
 mae. God ka fatilia famiu 'alia 'are mama'ala
 gi, failia 'are li 'aferona 'alida gi lia God 'e tauda
 mae 'alia. 'I 'amiu talamiu 'amu sai sui ala 'are
 'e gi gera fuli 'i safitamiu. ²³ Ma God ka saiai, ma
 ka naia lo Judas kae foli'alia Jesus, ma ka kwatea
 famiu, ma 'amu ka raunia, sui 'amu ka ala'alia
 fala ioli mamata faasia Jiu gi li, gera ka fotoia
 ala 'ai rara folo. ²⁴ Wasua ma God 'e taea lou
 faasia maena, ma ka lugasia faasia nanatana ala
 maenali, 'i osiala 'e 'ato fala maena 'ali dau fafia
 Jesus. ²⁵ 'I lao mae David ba 'e sae 'uri 'e sulia,

◊ ^{2:21} Joel 2:28-32

'Lau lesia God ala talasi gi sui 'e io fae lau, ma ikoso 'ali lau mau, sulia 'e io garani lau.

26 Ma 'i fofola me 'are 'e, laka babalafe rasua, ma saenagu ka fonu 'alia babalafe na.

Lakae fitoo ala God, **27** sulia iko 'ali 'o ala'ali lau fala lifi ala maenali, ma iko 'ali 'o lugatae lau, Wale Abu 'o ka furafura 'i laola gilu.

28 Ma ko fatalilia fagu lakae mauri lou.

Ma ala ionamu fae lau, 'o fafonu lau 'alia babalafena.' "◊

29 Ma Peter ka sae too oga lou 'uri 'e, "Alae walefae lau laka alaa madakwa famoulu sulia koko 'ualo gia David walelitalona. 'E mae, ma gera ka alua lo. Ma gigilu lia 'e io garani gia mola 'ala 'i lifi'e 'i tara'ela. **30** David iko 'ali alaa lou sulia 'i lia talala talasi 'e ilia me 'are fo li. 'I lia na profet, ma ka sai mola 'ala ala alafuuna God fala. God 'e alafuu fala kae alua ta wale ala kwalofa David walelitalona, 'i lia kae 'ilitoa lou malaa 'i lia. **31** David ka lesia sui lo ta 'e God kae taua, ma David ka sae sulia tataenala Christ, wale filia God, faasia maena, ma God ikoso taasi 'alia 'i laola lifi ala maenali, ma rabela ikoso wa'a. **32** Jesus ba, God 'e taea faasia maena, ma 'i 'ameulu sui meulu lesia, ma meulu ka soi fakwalaimokia sulia 'uri'e. **33** God 'e faa 'ilitoa Jesus 'alia fagwaurunala 'ali lia ka 'ilitoa failia, ma God ka kwatea Aloe 'are Abu fala, malaa ba 'e etae alafuu 'alia. Ma 'are 'e 'amu lesia, ma 'amu ka ronoa 'i tara'ela, Jesus 'e kwate gwaugwau mae ala Aloe 'are Abu famami. **34** Sulia David 'e iko 'ali rae fala 'i nali. Ma David iko 'ali alaa sulia 'i lia talala talasi ba 'e sae 'uri 'e, 'God 'e sae 'uri 'e fala Aofia lau:

◊ **2:28** Sam 16:8-11

'O gwauru aba aolo agu, ma ko 'ilitoa faelau,
 35 maasia talasi lakae alua malimae 'o gi
 li gera ka ronosuli 'o.'[◇]

36 "Arela 'e 'i 'amiu, wale 'i Israel gi, lau oga
 'amu ka sai 'oka ala Jesus lia 'e lau sae sulia, lia
 ba 'amu fotoia ala 'ai rara folo li, ma God ka alua
 Jesus, 'a Christ wale filia lia, ma ka alua Jesus ka
 'ilitoa!"

37 Ma talasi ioli gi gera ronoa 'are fo gi li, gera
 mau, ma manoda ka boeboeta. Ma gera ka sae
 'uri 'e fala Peter failia wale li lifurono gi, "Alae
 walefae, taa 'ami ka taua 'ali God kae kwailufa
 'ali 'ami?"

38 Peter ka olisi 'uri 'e ada, "I 'amiu sui, 'amu
 bulusi faasia ta'ana 'amiu gi, ma 'amu ka sisiu
 abu sulia 'amu fakwalaimokia Jesus Christ 'ali
 God ka kwailufa 'alia ta'ana 'amiu gi, ma God ka
 kwatea Aloe 'are Abu lia famiu. 39 God gia 'e etae
 alafuu kae kwatea Aloe 'are Abu fala ioli 'i lia 'e
 kwaloda fala 'i talala gi. Etae alafuuna 'e 'e 'afu
 'amiu lo failia welamiu, failia ioli 'e gera io tatau
 gi lou."

40 Peter ka ilia 'are fo gi fada failia alaana li
 malata raeiale afula gi lou 'uri 'e, "Amu ka lio
 'oka suli 'amiu 'i talamiu faasia kwaikwaina 'e
 kae la mae fala ioli ta'a gi li!" 41 Ma ioli afula gi,
 gera fakwalaimoki ala saenala, ma gera ka sisiu
 abu. Ma ala fe atoa fo, totolia olu to'oli ioli gi gera
 ruu lou mae 'i laola logonae ioli fakwalaimoki
 fo. 42 Ma ala atoa gi sui, gera kafafuronosia
 falalauna wale li lifurono gi li, ma gera 'idufae

[◇] 2:35 Sam 110:1

io ruru, ma gera ka fana kwaima ruru, ma gera ka foa ruru.

⁴³ Ma wale li lifurono gi, gera fulia 'are mama'ala afula gi, failia 'are li 'aferona 'alida gi, ma ioli gi sui gera ka kwele. ⁴⁴ Ma ioli gera fakwalaimoki ala Jesus gi, gera ka 'ado 'alia logona kwaima, ma gera ka tolinia too 'arena gera gi 'i safitada. ⁴⁵ Ma nali talasi gera ka foli 'alia lou too 'arena gera gi, failia wado gera gi, ma gera ka tolinia seleni gera sakeda gi 'i safitada, ka totolia boboona 'ali ai ada. ⁴⁶ Ma gera ka logo ala atoa gi sui 'i laola labuu ala Luma Abu God. Ma gera ka fana kwaima ruru 'i laola luma gera gi, ma talasi gera logo 'urifo gi li, gera ka babalafe rasua failia mamaeana 'i laola maurinada. ⁴⁷ Ma gera ka 'aurae God, ma ioli gi sui 'i Jerusalem ka babalafe failida. Ma ala atoa gi sui, Aofia ka faamauria nali ioli lou, ma gera ka ruu mae 'i laola logonae ioli fakwalaimoki fo.

3

Peter failia John daro guraa wale 'aela 'e mae

¹ Ala na fe atoa, Peter failia John, daro kae la fala Luma Abu God ala olula tofui matola 'i raurafi, sulia tofui matola fo, talasi Jiu gi li lo fala foana li. ² Ala atoa gi sui, wale gi gera 'idufae sakea mae te wale fo 'aela 'e mae fuli'ae lo mae ala futanala. Ma gera ka alua 'i mala 'olofolo ala Luma Abu God li. (Tafaa fo, gera soia 'alia "Mae 'Olofolo lio aolo.") Ala atoa gi sui, 'e gwauru 'i lififo, 'ali ka suga seleni ala ioli fo gera ruu ko 'i laola Luma Abu God gi li. ³ Ma ala talasi 'e lesia Peter failia John daro kae ruu ko, ka suga daroa

'ali daro ka kwatea ta me 'are 'ala. ⁴ Ma daro ka bubu nanata fala, ma Peter ka sae 'uri 'e fala, "Lio mae fameroa." ⁵ Ma 'i lia ka bubuni daroa ko, ka fia 'ala 'uri daro bi kwatea ta me 'are 'ala. ⁶ Ma Peter ka sae 'uri 'e fala, "Iko 'ali lau too mola ala ta me seleni. Wasua ma lakae kwatea 'are lau too ai famu. 'Alia ratala Jesus Christ faasia Nasareti, 'o tatae, ma ko liu lo." ⁷ Mola Peter ka dau ala fili lima aolo lia, ma ka taea. Ma nainali mola 'aela sui ka nanata lo, ⁸ ma ka lofo, ma ka ura 'alia rua 'aela gi, ma ka fuli'ae ka liu kwailiu. Ma ka ruu ko fae daroa fala 'i laola labuu ala Luma Abu God, ka fali, ma ka wae sakasaka failia 'auraeanala God. ⁹ Ma talasi wale 'i lifi fo gi li, gera lesia 'e liulo, ma kae 'auraea God, ¹⁰ gera lio raea liafo 'i lia wale suga suga ba kae gwaugwauru 'i maala 'olofolo ala Luma Abu God li. Ma gera ka kwele rasua 'alia 'are fo 'e fuli fala wale fo li.

Alaana Peter 'e ilia 'i laola Luma Abu God li

¹¹ Talasi fo, wale fo ka biibii rasua lo 'ala sulia Peter failia John, ioli afula gi gera ka kwele rasua, ma gera ka lalao 'i soedaulu 'i laola lifi ala Luma Abu God gera soia 'alia "Taofa Solomon." ¹² Talasi Peter 'e lesia ioli fo gi li, ka sae 'uri 'e fada, "I 'amiu ioli 'i Israel gi, 'utaa 'e 'amu ka kwele 'alia me 'are 'e, ma 'amu ka bubuni 'ameroa lo 'amiu 'urila? Mala 'amu fia 'uria nanatana 'ameroa talameroa, failia io abuna 'ameroa 'e mera guraa 'alia wale 'e ma ka liulo? ¹³ God 'e Abraham, ma Aesak, ma Jakob daulu foasia, God ba koko gia gi li, 'i lia talae faa 'ilitoa wale galona lia Jesus. Wasua ma 'amu kwatea 'amiu Jesus fala wale etaeta gi. Ma talasi Paelat 'e loko kwaikwaina fala, 'amu barasi 'alia

ma 'amu ka oga ta'a rasua 'amiu ala talasi ba Paelat 'e ilia kae lugasia. ¹⁴ Jesus wale abu ma ka rada, lia ba God 'e filia fala faamurinala ioli lia gi, wasua ma 'amu barasi 'alia, ma 'amu ka anisia 'amiu Paelat fala lugasinala wale 'e rau ioli. ¹⁵ Ma 'amu ka raunia Jesus wale 'e kalokalola maurina li. Wasua ma God 'e taea faasia maena, ma 'i 'amerioa mera ka lesia kwalaimokinala me 'are 'e. ¹⁶ 'Amu lesia wale 'e, ma 'amu ka lio raea. 'E fakwalaimokia nanatanala Jesus lia 'e ka faamauri lia. Fitoona ala Jesus lia 'e kwatea wale 'e ka 'afu lia 'e 'amu ka lesia sui lo.

¹⁷ "Are la fo alae walefae lau, lau saiai 'i 'amiu failia wale etaeta gi 'amu tau 'urifo ala Jesus, sulia 'amu rari 'are. ¹⁸ Wasua ma God 'e ilia lo mae 'ualo 'i lao 'alia profet gi sui, wale filia lia kae famalifi. Ma 'e 'urifo 'ali ka fakwalaimokia saenala God. ¹⁹ 'Urifo 'amu ka bulusi lo, ma 'amu ka bulusi fala God, 'ali 'i lia ka kwailufa 'alia abulo ta'ana 'amiu gi, ma 'ali God kae fababalafea manomiu, ²⁰ ma 'i lia ka kwatea Jesus Christ wale ba 'e filia famiu. ²¹ 'E io mae 'ala 'i nali la la ka dao ala talasi God kaefafalua 'are gi sui, malaa ba 'e ilia lo mae 'ualo 'alia profet abu lia gi li. ²² Sulia Moses 'e sae sulia Aofia 'uri 'e, 'God 'amiu kae kwatea ko te profet 'i soemiu, malaa lou lia 'e 'e keri lau mae. 'I lia na wale mola amiu ioli Jiu gi. 'Amu ka ronosulia ta gi 'e ilida famiu. ²³ Ite iko 'ali ronosulia ta profet fo 'e ilia, God kae tolinia 'i lia kae io atale faasia ioli lia gi ma kae osia.'²⁴ Samuel, failia profet gi sui gera la mae 'i buri, gera too ala faronona 'e faasia God, gera ka faatalo lou 'alia me 'are 'e 'e

²³ 3:23 Diutronomi 18:15, 18

fuli lo ala talasi 'e li. ²⁵ Alafuuna God gi famiu gera dao mae 'alia profet lia gi. Ma 'amu ka 'ado ruru failia koko 'amiu gi 'i laola alafuuna God fada, malaa 'e ilia fala Abraham 'uri 'e, 'Lakae fa'oka ioli gi sui 'i laola molagali, sulia wale 'e futa oliolitamu.'[☆] ²⁶ Lia fo, God ka filia ma ka kwatea mae wale galona lia Jesus 'i soemiu, 'ali 'i lia ka fa'oka 'amiu, 'alia bulusi namiu faasia ta'ana 'amiu gi."

4

Gera lokokwaikwaina fala Peter failia John

¹ Ala talasi Peter failia John daro alaa 'ua fala ioli gi li ai, nali fata abu, ma nali Sadusi, failia wale etaeta ala wale gera lio folo bolosia Luma Abu God gi li, gera ka dao mae 'i soedaroa. ² Gera ogata'a, sulia rua wale li lifurono fo gi daro faalalaua ioli gi lia 'e Jesus 'e tatae lo faasia maenali, ma ka fatailia ioli gera mae gi wasua gera kae tatae lou faasia maena. ³ Lia fo 'e kwatea gera ka dau daroa, ma gera ka aludaroa 'i laola raraa, daro ka io 'i lififo masia ruala fe atoa, sulia 'e raurafi lo. ⁴ Ma ioli afula gera ronoa alaana daroa gi li, gera fakwalaimoki. Ma ioli gera fakwalaimokia faronona 'oka ala talasi fo li, 'e totolia lima to'oli wale gi.*

⁵ Ala fe atoa 'i buri, 'ilito'ola fata abu 'e logosia mae fata abu ba'ela gi, wale falalau ala taki gi li, failia nali wale ala logonae wale li lokomalata

[☆] **3:25** Jenesis 22:18 * **4:4** Lima to'oli wale 'e iko 'ali gera idumia mola geli failia wela gi liafo gera fakwalaimokia lou faronona 'oka li.

gi, ma geraka logo ala te lifi 'i Jerusalem. ⁶ Gera logo failia 'Anas 'ilito'ola fata abu, ma Kaeafas, ma John, ma Aleksanda failia nali wale lou ala kwalofa ala 'ilito'ola fata abu gi li. ⁷ Sui gera ka fa uraa Peter failia John 'i maada, ma gera ka soolididaroa 'uri 'e, "Mora guraa 'utaa ala wale 'ae mae 'e? Kwalaimokina ta 'e mora too ai, ma nanatana ala ite 'e mora guraa 'alia?"

⁸ Peter, 'e fonu ma ka sae 'alia nanatanala Aloe 'are Abu 'uri 'e fada, "I 'amoulu wale etaeta gi, ma wale ba'ela gi, ⁹ 'amu soilidi 'ameroa 'i tara'ela sulia 'are 'oka 'e mera taua fala wale 'aela mae 'e, ma ta 'e kwatea ka 'oka. ¹⁰ Mera oga 'i 'amoulu failia ioli gi sui 'i Israel 'amu ka saiala 'are 'e, wale 'e 'amu lesia, 'e 'akwaa, ma ka ura lo fae 'amiu, 'e 'akwaa 'alia nanatanala Jesus Christ wale faasia 'i Nasareti ba 'amu raunia ala 'ai rara folo li, ma God ka taea faasia maena. ¹¹ Jesus ba Geregerena Abu 'e sae sulia 'uri 'e,

"I lia lo fau, 'i 'amiu wale raunae luma gi, 'amu barasi 'alia.

'I lia lo fau 'e 'ilitoa ka liufia fau gi sui ala balibali.'

¹² "Talifilia mola 'e saiai ka faamauria ioli gi, iko lou ta ioli 'i laola molagali, lia God 'e kwatea 'ali ka faamauri gia 'alia."

¹³ Ma wale ba'ela gi, gera ka kwele rasua 'alia Peter failia John, sulia iko 'ali daro mau 'alia sae too oga na. Ma gera ka kwele lou 'alia sai arena daroa, rua wale 'e gi iko daro saisai 'are mola. Ma gera saiai 'i daroa rua wale li kwaikwaiasi gi mola. Ma gera ka sai lou ala lia 'i daroa rua wale ba daro liuliu ruru failia Jesus gi. ¹⁴ Ma

gera ka raria lo ilinala lou ta 'are, sulia wale ba daro guraa 'e ura lou fae daroa. ¹⁵ 'Urifo gera ka kwatea Peter, failia John, failia wale fo, daulu ka latafa faasia lifi li logo fo. Sui, gera ka alaa ga 'ada sulia ta lo gerakae taua ala Peter failia John. ¹⁶ Ma gera ka sae 'uri 'e, "Taa lo golu kae taua ala rua wale 'e gi? Sulia ioli gi sui lia gera io 'i Jerusalem, gera sai sui mola 'ada ala 'are mama'ala fo daro taua, ma iko 'ali totolia 'ali golu tofe fafia. ¹⁷ Ma 'ali me 'are 'e ikoso talo fala tali ioli lou, golu ilia fadaroa ikoso 'ali daro sae lou sulia Jesus fala tali ioli lou."

¹⁸ Sui gera ka rii lou mae fala Peter ma John, gera ka sae nanata 'uri 'e fadaroa, "Ikoso mora sae lou 'alia ma ikoso mora faalalau lou sulia Jesus."

¹⁹ Ma Peter failia John daro ka olisi 'uri 'e ada, "'Amu malata ga, 'a ta 'e rada 'i maala God, ronona suli 'amoulu, 'o ma ronona sulia God? ²⁰ Ikoso mera mano faasia saena sulia ta 'e mera talae lesia, ma mera ka ronoa, sulia mera rono sulia God."

²¹ Ma logona fo ala wale lokomalata gi li, gera ka sae nanata lou fadaroa. Sui gera ka lugasi daroa, taufasia ioli gi bi kwalaa fafia kwai nadaroa, sulia ioli gi sui, gera batafea rasua God fafia me 'are fo daro fulia. ²² Sulia ioli gi gera saiai talifilia God mola 'e saiai ka guraa wale 'e matai lo sulia fai akwala fe falisi ma ka tarena ala maurinala.

Ioli fitoo gi gera foa fala too oga na

²³ Talasi gera lugasia mola Peter failia John, daro ka oli 'i so'ela alae ioli daulu, ma daro ka

farono gera 'alia 'are fo fata abu ba'ela gi, failia wale etaeta gi gera ilia. ²⁴ Ala talasi gera ronoa, gera ka foasia 'uri 'e ala God, "God 'ilitoa, 'i'o lo 'o raunailia raloo, failia molagali, ma asi, failia 'are mauri gi sui 'i lifi'e. ²⁵ Ma ko kwatea lo Aloe 'are Abu 'o fala koko 'ami David wale li galona 'o, 'ali ka sae 'uri 'e,

'Ioli mamata faasia Jiu gi li, gera ogata'a fagu, ma gera ka tori malata fali rauni lau sulia malatae wale kwekwe'ela gera gi.

²⁶ Walelitalona gi gera ka rerei 'ada 'i talada failia wale 'ilitoa gi gera ka logo fala kwalaana failia God, ma Christ wale filia lia.'[☆]

²⁷ "Sulia 'are 'e fuli talasi Herod Antipas failia Pontias Paelat, daro logo 'i laola falua 'e failia ioli mamata faasia Jiu gi li ma wale 'i Israel gi lou. Gera logo fala lokokwaikwaina fala Jesus, wale galona abu 'o 'o filia lo. ²⁸ Gera logo fala falalamanala 'are gi sui, malaa ba 'o naia lo mae, 'alia nanatana 'o, failia kwaiogalina 'o 'ali ka fuli lo 'urifo. ²⁹ Ma talasi 'e God, 'o lesia ga alaana nanata gera gi, ma ko kwatea mae nanatana 'o fameulu ioli galona 'o gi, 'ali meulu ka sae too oga 'alia saenamu. ³⁰ 'O fatailia mae kwaimokina ma ko guraa ioli gi, 'ali gera ka lesia fulinala 'are mama'ala gi, failia 'are li 'aferona 'alida gi, 'alia nanatana wale li galona abu 'o Jesus."

³¹ Ma talasi gera foa ka sui mola, lifi fo gera logo ai ka 'asu lo. Ma Aloe 'are Abu ka fananata daulu sui, ma gera ka sae ramoramo lo 'alia saenala God.

[☆] 4:26 Sam 2:1-2

Gera tolinia too 'arena gera gi

³² Ma ioli gi sui lia 'e gera fitoo, gera ka logo 'alia teke malata failia teke lioe ioli. Ma iko ta ioli 'ali too ala ta 'are 'ali 'i lia ka ilia 'alia 'are lia 'i talala, wasua gera tolinia 'are gera gi sui 'i safitada. ³³ Ma wale li lifurono gi gera ka faatalo ramoramoa sulia tataenala Aofia Jesus faasia maena, ma God ka 'oilakitae gera sui. ³⁴ Ma iko ta ioli faasia alae ioli ala iona gera ka boboo 'afia ta me 'are, sulia nali talasi gera boboo, nali ioli adaulu lia 'e gera too ala wado 'o ma luma, gera ka foli 'alida, sui ma gera ka sakea mae seleni fo gi, ³⁵ gera ka kwatea fala wale li lifurono gi, gera sakea, geraka tolinida fada sulia boboo na gera gi sui.

³⁶ Ma Josef te wale ala kwalofa Lifae ba futa 'i Saeprus ba wale li lifurono gi gera soia 'alia Banabas (fadanai Ulufa'alu ala Malata Raefale li), ³⁷ 'e foli 'alia me tofui wado lia, ka sakea bata fo, ka kwatea fala wale li lifurono gi.

5

Ananias failia wateu lia Safira

¹ Wasua ma te wale ratala Ananias, failia wateu lia ratala Safira, daro io lou failia alae ioli fitoo fo. Ma daro ka foli lou 'alia na gula ala wado darrowa. ² Ma Ananias ka alua 'ala na gula ala bata fo fadarrowa, ka sakea mola mae na gula ala bata fo ka kwatea fala wale li lifurono gi, ma ka ilia 'uri 'i gera sui lo sefo. Ma wateu lia wasua ka aala lou fafia me kotona fo. ³ 'Urifo Peter ka soilidi 'uri 'e ala, "Ananias, 'utaa 'e ko aala 'alia Saetan ka talai 'o, ma ka taua ko kotofia Aloe 'are Abu

'alia faagwanala na gula ala bata ba mora sakea?

⁴ I laoala 'o foli 'alia wado ba, wado 'are 'o. Ma 'i burila 'o foli 'alia, bata 'o sakeda ai gi, 'i'o 'o ba'ela ali, ma ko saiai ko taua 'amua 'alia ta 'are sulia kwaiogalina 'o gi. 'Uri'e ma 'utaa 'e ko malata 'uri'e 'i laola malatamu? Iko 'ali 'o kotofia mola ioli, 'o kotofia lou God!"

⁵ Talasi Ananias 'e ronoa me 'are fo li, ka toli 'i fua, ma ka mae lo. Ma ioli gera ronoa me 'are fo li, gera ka mau rasua. ⁶ Ulufa'alu gi gera ruu mae, gera ka butaa rabela. Ma gera ka sakea 'i maluma, ma gera ka alomia lo.

⁷ E totolia olula tofui matola 'i burila, wateu lia ka ruu mae 'i laola luma ala lifi Peter 'e io ai, ma iko 'ali sai lou ala ta 'e fuli ala arai lia. ⁸ Ma Peter ka soilidi 'uri 'e ala "Faarono lau ga mae, 'uri 'e ma bata ba gi sui lo 'e lia ba arai 'o fae 'o mora sakea ala wado ba mora foli 'alia li?"

Ma 'i lia ka olisia 'uri 'e, "Eo, 'i gera sui lo la."

⁹ Mola Peter ka soilidia lou 'uri 'e ala "Uta 'e arai 'o fae 'o, mora ka kotofia Aloe 'are Abu God, ma mora fia 'uria ikoso 'ali 'e loko kwaikwaina mola famoroa? Wale ba gera alomia arai 'o gi laa, gera ura mola 'ada 'i maala 'olofolo ala talasi 'e. Ma gera kae sake'o lou 'ali geraka alomi'o."

¹⁰ Ma 'urifo mola geli fo ka toli lo 'i fua 'i maala 'aela Peter, ma ka mae lo. Ma ulufa'alu ba gi gera ruu mae, gera ka lesia 'e mae lo, gera ka sakea 'i maluma, ma geraka lai alomia lou 'i rabela arai lia. ¹¹ Ioli fitoo gi sui, ma ioli gi sui lou lia gera ronoa me 'are fo li, gera mau rasua.

'Are mama'ala gi

¹² Wale li lifurono gi, gera fulia 'are afula li 'aferona 'alida gi ma 'are mama'ala gi 'i safitala ioli gi. Ma ioli fitoo gi sui, gera ka logo 'i laola Luma Abu God ala lifi gera soia 'alia Taofa Solomon. ¹³ Ma ioli iko 'ali gera fitoo gi, iko 'ali gera too oga fala Logona failida, wasua ioli gi ka tafea ioli fito gi ma gera ka soi 'oka ada. ¹⁴ Wasua ma wale afula gi, failia geli afula gi lou, gera fakwalaimoki ala Aofia, ma gera ka logo lou 'i laola logonae ioli fo. ¹⁵ Ma 'i fofola 'are fo wale li lifurono gi gera fulida gi, ioli 'i lififo gi gera ka sakea lo ioli matai gi, ma geraka aluda sulia tala 'i fofola tafe gera gi, 'ali talasi Peter ka liu ai, lulula wasua ka liufafida, ma gera ka 'akwaa. ¹⁶ Ma ioli afula gi gera ka la mae faasia maefalua galia 'i Jerusalem gi, gera sakea mae ioli gera gi lia 'e gera matai failia ioli aloe 'are ta'a gi 'e io ada gi, ma wale li lifurono gi geraka gurada, ma 'i gera sui geraka 'akwaa lo.

Gera malakwaita ala wale li lifurono gi

¹⁷ Ma 'ilito'ola fata abu, failia wale lia gi lia gera io 'i laola logonae ioli ala Sadusi gi li, gera ka kwaififi rasua fala waleli lifurono gi. ¹⁸ Ma gera ka dauda, ma gera ka aluda 'i laola raraa. ¹⁹ Wasua ma ala fe boni fo, eniselo God 'e dao mae, ka tafalia maala 'olofolo gi ala raraa fo, ma ka talaida 'i maluma, ma ka sae 'uri 'e fadaulu, ²⁰ "Moulu la, moulu ka ura 'i laola Luma Abu God, moulu ka faronoa ioli gi sulia maurina fa'alu 'e." ²¹ Waleli lifurono gi gera ka rono sulia eniselo fo, ma 'i 'ofaedani daulu ka la lo

'i laola Luma Abu God, ma daulu ka fuli'ae lo ala falalauna.

'Ilito'ola fata abu failia wale lia gi, daulu ka soia mae wale etaeta ala Jiu gi li fala logonae wale lokomalata, 'ali geraka filoa waleli lifurono gi. Ma gera ka kwate saena fala wale li ofona gi, gera ka talaia mae waleli lifurono gi faasia 'i laola raraa 'i soedaulu. ²² Wasua ma talasi fo wale li ofona gi gera dao ko, iko 'ali gera lesia lo ta waleli lifurono 'i laola raraa. Ma gera oli geraka faronoa wale etaeta gi 'uri 'e, ²³ "Talasi meulu dao ko 'i laola raraa li, meulu lesia lia wale lio folo gi gera folo nasi rasua lo ala maala 'olofolo gi, ma gera ka lio folo mola 'ada 'i maala 'olofolo gi. Wasua ma talasi meulu tafa, meulu ka lio ko 'i laola luma, ma iko 'ali meulu lesia mola ta ai ala waleli lifurono gi 'i laola." ²⁴ Talasi fo fata abu ba'ela gi, failia wale etaeta ala wale li lio folo ala Luma Abu God gi li, gera ronoa me 'are fo, gera ka soilidi filo kwailiu ada ta ta lou kae fuli.

²⁵ 'Urifo te wale ka ruu mae, ma ka sae 'uri 'e fadaulu, "Moulufafurono ga, wale ba moulu aluda 'i laola raraa gi li gera ura lo 'i laola Luma Abu God, ma gera ka faalalaaua lo ioli gi!" ²⁶ Ma wale ba'ela ala wale lio folo gi li failia wale lia gi, gera la, gera ka oli mae failia lifurono gi. Iko 'ali gera suunailida 'alia kwainada fala olina mae, sulia gera mau 'alia ioli gi, taufasia gera bi 'uida 'alia fau gi.

²⁷ Ma talasi gera talaia mae waleli lifurono gi li, ma gera ka faa urada 'i maala logonae wale lokomalata fo gera logo mae li, 'ilito'ola fata abu ka sae fadaulu 'uri 'e, ²⁸ "Meulu lui nasi ai ikoso

'ali molu faalalau lou 'alia Jesus. Lesia me 'are 'e moulu taua Falalauna 'amoulu, 'e talofia lo 'i laola falua 'i Jerusalem. Ma moulu ka suafafi 'ameulu 'uri 'i 'ameulu lo 'e meulu raunia Jesus ka mae!" ²⁹ Sui Peter failia wale li lifurono gi gera ka olisida 'uri 'e, "Meulu kae rono sulia God, iko lou ioli. ³⁰ Ma 'i burila 'amu raunia Jesus ala 'ai rara folo ka mae, God ba koko gia gi li ka taea faasia maena. ³¹ Ma God 'e taea ka 'ilitoa failia 'ali lia ka kwaitalai ma ka faamauri, 'ali ka kwatea talasi fala ioli Israel gi, 'ali geraka bulusi, ma God ka kwailufa 'alia ta'ana gera gi. ³² Meulu lesia lo 'are 'e fuli fala Jesus gi, ma 'i 'ameulu failia Aloe 'are Abu meulu sae fakwalaimoki lo sulida. God 'e kwatea mae Aloe 'are Abu fala nalife ioli gera ronosulia."

³³ Ma talasi fo wale 'i laola logonae wale lokomalata fo gi gera ronoa 'are fo li, gera ka ogata'a rasua, ma gera ka oga rauninala waleli lifurono fo gi. ³⁴ Wasua ma te wale ala logonae wale lokomalata fo li, 'i lia na ai ala logonae wale ala Farasi gi ratala Gamaliel lia wale faalalau 'alia taki li, ma 'i lia ioli gi gera soi ba'ela rasua ala, 'e tatae ka ilia gera ka olifilia ga 'ada waleli lifurono fo gi 'i maluma fala keme talasi wawade. ³⁵ Sui, ka sae 'uri 'e fala wale etaeta fo gi, "'I 'amiu ioli 'i Israel gi, 'amu ka malata 'oka sulia 'are 'e 'amu kae taua ala wale 'e gi li. ³⁶ Sulia iko 'ali tekwa mola ko, Tedas 'e la mae ka ilia 'i lia wale 'ilitoa rasua, ma ka totolia fai talanae wale gi ba gera la sulia. Ma iko 'ali tekwa mola, ioli gi geraka raunia, ma waleli galona lia gi gera ka keta sui, ma galona ba 'e taua ka sui lou 'ala.

³⁷ Sui 'i burila Judas wale 'i Galili ka la lou mae ala talasi gera gerea ratala ioli gi sui. Ma ioli afula gi gera la sulia ma gera ka kwalaa failia ioli 'i Rom gi, ma wale li ofona 'i Rom gi gera ka raunia lou. Ma waleli galona lia gi, gera ka keta lou 'ada. ³⁸ Ma sulia 'are 'e wale li galona Jesus gi gera taua, laka ilia famoulu, ikoso 'ali 'amu taua ta 'are ada. 'Amu aala 'alida geraka la 'ada ma moulu ka la faasida. Ala malatana failia galona 'e gera taua 'are mola ala ioli li, kae fulu mola 'ala. ³⁹ Ma ala 'e la mae faasia God, 'e 'ato 'ali 'amu kae ura bolosia ma 'amu kae daria 'amu kwalaa failia God."

Ma logonae wale lokomalata fo, gera ka rono-sulia saenala Gamaliel. ⁴⁰ Sui gera ka oli lou mae failia wale li lifurono gi, ma gera ka ilia fala wale lio folo gi gera ka rabusida. Ma gera ka luida ikoso gera sae lou sulia Jesus. Sui, gera ka lugasida. ⁴¹ Ma talasi waleli lifurono gi gera la lo faasia logonae wale lokomalata fo li, gera ka babalafe rasua, sulia God 'e alafafida lia 'e gera totolia famalifiina 'i osiala Jesus. ⁴² Ma ala atoa gi sui, waleli lifurono gi gera ka liu 'i laola labu ala Luma Abu God li, ma 'i laola luma ioli gi li, ma gera ka faalalau, ma geraka faatalo 'alia Faronona 'Oka 'e Jesus lia 'e 'i lia wale filia God.

6

Gera filia fiu wale gi fala kwairanaina ala waleli lifurono gi li

¹ Ma talasi fo, ioli gera fitoo ala Jesus gi gera afula lo. Ma 'ugana ka tatae safitala Jiu gera sae 'alia saena Hebru li failia Jiu gera sae 'alia saena

Grik gi li. Nali ai ada gera sae 'alia saena Grik, gera 'uga, sulia Jiu gera sae 'alia saena Hebru li iko 'ali gera ranaa mola me 'oru gera gi ka rada failia 'oru Jiu fo gera sae 'alia Hebru 'alia fana, failia bata fo gera tolinia ala atoa gi li. ² Ma akwala wala rua waleli lifurono fo gi, daulu ka soia mae ioli fakwalaimoki gi sui, daulu ka sae 'uri 'e, "Iko 'ali 'oka 'ali meulu ka 'abero lou 'alia tolininala bata golu gi, ma meulu ka malata buri lo 'ameulu 'alia fatalona 'alia saenala God. ³ 'E 'urifo alae iolifuta, 'amu ka filia ta fiu wale 'oka 'i safitamiu 'amu saiada Aloe 'are Abu 'e io ada, ma gera ka liotoo, 'ali geraka lio sulia galona 'e. ⁴ Ma 'i 'ameulu meulu ka galo te gula lo 'ameulu ala foana failia fatalona 'alia saenala God."

⁵ Ma ioli fo gi, gera logo, ma geraka babalafe talasi gera ronoa me 'are fo li, ma gera ka filia Stefen, wale fitoona lia 'e nanata failia Aloe 'are Abu ka io failia. Ma gera ka filia lou Filip, Prokorus, Nikanor, Timon, Parmenas, ma Nikolaus wale faasia 'i Antiok lia 'e dau sulia faalalauna ioli Jiu gi li, wasua 'ala 'i lia iko 'ali futa ala ta ioli Jiu. ⁶ Sui, logonae ioli fakwalaimoki fo, gera ka talaia mae fiu wale fo gi 'i so'ela lifurono gi, ma lifurono fo gi daulu ka foa failida, ma daulu ka alua limadaulu fafia gwauda. *

⁷ Ma saenala God ka talofia sui lo 'afutala 'i Jerusalem. Ma ioli 'i Jerusalem gi gera fakwalaimoki, gera ka afula rasua failia fata abu afula gi lou, gera ka fakwalaimoki.

* **6:6** Fiу wale fo gi sui daulu la mae faasia alae Jiu gera sae 'alia saena Grik gi li, alae ioli ba gera 'uga gi.

Daunala Stefen

⁸ Stefen wale God 'e 'oilakitailia, ma ka too ala nanatana fala taunala 'are mama'ala afula gi, ma 'are li 'aferona 'alida gi 'i safitala ioli gi.

⁹ Ma nali wale gera barasi 'alia Stefen, gera io lou 'i laola logonae ioli gera soia 'alia "Luma fala foana 'ala wale gera io sakwadola gi li." Nali wale ada gera Jiu gera la mae faasia 'i Saeren, failia 'i Aleksandria. 'I gera failia nali Jiu faasia gulae tolo 'i Silisia, ma 'i Asia gi, gera ka fuli'aea alafaitalilina failia Stefen. ¹⁰ Ma Aloe 'are Abu ka kwatea liotoo fala Stefen, 'ali talasi 'i lia ka sae 'alia, 'ato rasua ta ioli ka olisia. ¹¹ Sui gera ka foli agwa ala nali wale 'ali gera ka ilia, "Ami ronoa 'e sae fawawadea Moses failia God." ¹² 'Urifo wale fo gi geraka suuradaia wale etaeta gi, failia wale falalau ala taki gi li, gera ka ogata'a rasua, ma gera la mae 'i so'ela Stefen, ma gera ka daua, ma gera ka talaia mae 'i so'ela logonae ioli lokomalata. ¹³ Sui gera ka soia mae nali wale 'ali gera ka koto fafia. Gera sae 'uri 'e, "Sulia atoa gi, wale 'e 'e sae fawawadea 'ala Luma Abu God, failia taki Moses gi. ¹⁴ 'Ami ronoa 'e ilia Jesus wale 'i Nasareti kae osia Luma Abu God, ma kae olisia lou falafala gia gi lia Moses 'e kwateda lo faga." ¹⁵ Ma wale fo gera io 'i laola logonae ioli lokomalata fo li, gera ka alu lo maada ala Stefen, ma gera ka lesia lia maala 'e wasinosino ka malaa lo na eniselo.

1 'Urifo 'ilito'ola fata abu ka soolidia Stefen ma ka sae 'uri 'e, " "Uri'e ma 'are 'e gera sua fafi 'o 'alida gi, gera kwalaimoki 'e?"

2 Stefen ka olisi 'uri 'e ada, "Alae walefae lau ma mama lau gi, moulufafuronosi lau ga! God 'e 'ilitoa ma ka nanata, 'e fatae fala koko 'ualo gia Abraham talasi 'e io 'ua 'i Mesopotemia, sui ka bilai io 'i Haran. **3** God 'e sae 'uri 'e fala, "O tataefaaasia fuui wale 'o, failia falua 'o, ko la fala falua la lakaetilia famu koe la fai.'[✳] **4** Sui 'i lia ka la faasia gulae tolo lia 'i Kalde, ma ka lai io 'i Haran. Ma 'i burila mama Abraham 'e mae, God ka ilia ka 'idu mae fala falua 'e 'amu io lo ai 'i tara'ela, lia gera soia 'alia 'i Kenan 'i lao. **5** God iko 'ali kwatea mola ta gula ala wado 'e fala Abraham, ta gula wawade wasua 'ala 'ali Abraham ka too ai 'e iko lou. Wasua ma God 'e etae alafuu fala kae kwatea wado fo 'ali wado lia lo 'ala, failia oliolitala kwalofa lia. Ma talasi God 'e etae alafuu fala, Abraham iko 'ali too 'ua ala ta wela. **6** 'I buri God ka sae 'uri 'e fala, 'Oliolitamu gerakae io ala falua la iko lou falua gera, ma 'i lififo gera kae galo gwaugwau. Ma ioli gi gerakae malakwaita ada sulia fai talanae fe nali gi. **7** Wasua ma la kae kwatea kwaikwaina fala ioli fo gera galo 'ada gi. 'I burila, oliolitamu gerakae latafa mae faasia falua fo, ma gerakae foasi lau 'i laola lifi 'e.'[✳]

8 "God 'e etae alafuu fala Abraham ma ka ilia fala, ala ioli lia gi gera 'ole wale, gera alafafia sae alafuuna lia.[✳] 'Arela fo Abraham ka 'ole wale ala Aesak, kwalu atoa gi 'i burila 'e futa. 'Urifo lou, Aesak ka 'ole wale ala wela lia Jakob, ma Jakob

[✳] **7:3** Jenesis 12:1 [✳] **7:7** Eksodas 3:12 [✳] **7:8** Jenesis 17:10-14

ka 'ole wale ala akwala wala rua wela lia gi lia 'i gera lo koko gia gi.

⁹ "Josef na wale lo ala akwala wala rua wela fo Jakob 'e aluda gi. Ai 'i laoala gi sui lioda 'e kwaifi fala, ma gera ka foli 'alia fala wale gera la fala 'i Ejipt gi, 'ali lia kae galu ulafu 'i lififo. Wasua ma God 'e io failia, ¹⁰ ma ka lio sulia 'i laola nanana lia gi. Talasi Josef 'e dao 'i so'ela Fero, walelitalona 'i Ejipt, God ka kwatea liotoo fala, ma ka kwairanai ala lia fo 'e kwatea ma Fero ka oga, ma Fero ka alua 'i lia ka 'ilitoa fafia iona 'i Ejipt, ma ka alua lia ka lio lou sulia too 'arena lia gi sui. ¹¹ Ma talasi fo lou bonili fiolo ba'ela ka liu 'i laola falua 'i Ejipt ma 'i Kenan,* lia 'e ka kwatea lo nanana ba'ela fala ioli gi. Ma talasi fo, 'e 'ato rasua fala Jakob failia wela lia gi 'ali daulu ka daria ta fana. ¹² 'Arela fo ala talasi Jakob 'e ronoa fana 'e afula 'i Ejipt, ka keria lo wela lia gi ('i gera koko gia gi), gera ka eta lai dao 'i lififo. ¹³ 'Urifo ala ruuala talasi gera la lou mae, Josef ka tafanailia 'i lia talala fala ai laoala gi gera ka bi lio raea. Ma Fero wasua ka sai lou ala fuui wale Josef gera io 'i Kenan. ¹⁴ Ma Josef ka kwate saena 'afia mama lia Jakob, ma ka ilia 'i lia failia kwalofa lia gi sui geraka la mae fala 'i Ejipt. Ma 'i gera sui lo gera fiu akwala wala lima ioli gi. ¹⁵ Jakob ka la fala 'i Ejipt failia wela lia gi, ma gera ka mae lo 'i lififo. ¹⁶ Gera ka sakea rabeda geraka alomida 'i Sekem te falua 'i laola gulae tolo 'i Kenan, wado ba Abraham 'e folia faasia kwalofa Hamor.

* **7:11** 'I Kenan ratae 'are 'ualo fala gulae tolo 'i Israel. Lesia lou verse 4,5,7,11

17 "Ma talasi 'e garani lo 'ali God ka falalamaa sae alafuuna 'e taua fala Abraham, ioli gia gi gera io 'i Ejipt, gera afula rasua lo. **18** Ala talasi fo, walelitalona fa'alu, lia iko 'ali saiala taa falafala sulia Josef, lia 'e fuli'ae ka 'ilitoa fafia 'i Ejipt. **19** Lia ka 'oi'ala koko gia gi, ma ka malakwaita rasua lo ada, ma ka sae nanata fada, 'ali gera ka tasia wela gera gi 'i maluma, 'ali geraka raumailida. **20** Ma talasi fo Moses 'e futa mae ai, wela aolo 'oka rasua. Ma teite lia ka golia mola sulia olu madama gi 'i luma lia. **21** Ma talasi gera sakea ko Moses faasia luma lia li, ulao Fero 'e sakea, ma ka ranolia, ma ka golia malaa na wela lia lo. **22** Ioli 'i Ejipt gi gera faalalaua Moses 'alia 'are afula fo ioli 'i Ejipt gi gera oga geraka saiai. Ma 'i lia ka ba'ela lo, ma 'i lia na wale 'ilitoa 'alia saenala failia abulonala.

23 "Ma talasi Moses 'e ba'ela mae ka dao ala fai akwala fe nali gi li, 'i lia ka malata fala daona tonala ioli lia gi li ala kwalofa 'i Israel. **24** Ma talasi 'e dao, ka lesia te wale Jiu lia wale 'i Ejipt 'e mala ta'a rasua lo ala. 'I lia ka la ko ka kwairanai ala, ma ka duu 'alia, ma ka raunia lo wale fo 'i Ejipt. **25** Ka fia 'uria ioli lia gi totolia gera ka saiai lia God 'e filia fala talainada faasia malakwaitana 'i Ejipt, wasua ma ioli gi sui iko 'ali gera sai mola ai. **26** Ma ala na fe atoa lou, 'e lesia rua wale Jiu gi daro kwalaa, ma ka maili tonala kwatenala aroarona 'i safitadaroa ka sae 'uri 'e, 'Mora rono ga, 'i 'amoroa laa rua wai asila gi mola. Totolia ikoso 'ali mora kwalaa mola.' **27** Ma na wale adaroa lia 'e fulia kwalaana fo li ka olisia Moses, ka sae 'uri 'e, 'Ite 'e aalua ko 'ilitoa fameroa, ma ko gwauru li wale kwai

lokomalatana 'i safitameroa? ²⁸ 'O ogaga ko rauni lau lou, malaa lia ba 'o raunia wale ba 'i Ejipt 'i nalafi?' ²⁹ Talasi Moses 'e ronoa me 'are fo li, ka tafi faasia 'i Ejipt, ma ka lai io lo 'ala 'i Midia, ma ka arai lo 'i lififo, ma wateu lia ka faafutaa rua wela wale gi.

³⁰ "I burila Moses 'e io lo 'i lififo sulia fai akwala fe nali gi, eniselo ka fatae fala 'i laola meamea ala dunaa 'e kwarufia 'ai 'e ura garania fe uo 'i Saenae, 'i laola abae lifi kwasi iko 'ali totolia ta ioli 'ali io ai. ³¹ Moses ka 'afero rasua 'alia me 'are fo 'e lesia, ma ka 'idu garania ko 'ai fo, 'uri 'ali lio 'oka ai. Ma ka ronoa linela God ³² 'uri 'e, 'I lau God koko 'ualo 'o gi li, God Abraham, ma Aesak, ma Jakob.'³³ Ma Moses ka lebelebe, ma ka barasi lio lo ko, sulia 'e mau rasua. ³⁴ Ma God ka sae 'uri 'e fala, "O kalasua 'ae botu 'o gi faasia 'aemu, sulia lifi 'e 'o ura ai, wado abu. ³⁵ Lau lesia malakwaitana ta'a rasua gera taua ala ioli lau gi lia gera io 'i Ejipt, ma laka ronoa linela anina gera gi. 'Arela 'e laka sifo mae 'ali lau lafuda faasia. 'O la 'i Ejipt, sulia lau fili'o lo.'

³⁵ "Moses wale ba ioli 'i Israel gi gera barasi 'alia, ma gera ka sae 'uri 'e fala, 'Ite 'e aalua ko 'ilitoa fafi 'amami, ma ko ura fala kwai lokomalatana famami?' Lia God 'e kwatea mae 'ali ka 'ilitoa, ma ka lugasida failia kwairanaina faasia eniselo ba 'e fatae fala ala 'ai ba dunaa 'e 'agofia li. ³⁶ Ma Moses ka talaia ioli Jiu gi faasia 'i Ejipt, ma ka fulia 'are mama'ala gi ma 'are li 'aferona 'alida gi 'i Ejipt, ma 'i laola asi gera soia 'Asi Melamelaa,' ma 'i laola abae lifi kwasi, sulia

³³ 7:32 Eksodas 3:1-10

fai akwala fe nali gi. ³⁷ Moses lou ba 'e sae 'uri 'e fala ioli Israel gi, 'God kae kwatea mae te profet 'i soemiu, malaa lia 'e 'e kwate lau mae 'i soemiu, ma 'i lia na wale mola 'ala, ala wale 'amiu gi.'³⁸ ³⁸ Ma Moses ka io failia ioli 'i Israel ala logona ba 'i laola abae lifi kwasi li, ka io failia koko gia gi, ma failia eniselo ba alaa failia 'i gwaula uo ba 'i Saenae. Ma ka sakea lo faronona sulia maurina faasia God 'ali ka kwatea faga.

³⁹ "Wasua ma koko gia gi, gera barasi rasua 'alia ronona sulia Moses. Ma gera ka abulo 'ada faasia, ma gera oga rasua olina fala 'i Ejipt. ⁴⁰ Talasi Moses 'e io 'ua gwaula uo li, gera ka sae 'uri 'e fala Aaron, "O raunailia mae tali lului 'are malaa tali god famami, 'ali gera ka talai 'amami. Sulia 'ami raria lo ta 'e taua ma Moses, wale ba 'e talai 'amami mae faasia 'i Ejipt, ka dole mae gwaula fe uo lo ba." ⁴¹ Ma gera ka raunailia lo lului 'are lesinai malaa buluka fada fala foasinai, ma rauninala foasina gi fala, ma gera ka taua lo fanana gi fala faba'elanala 'are fo gera raunailia 'ada 'i talada gi. ⁴² Dunala gera tau 'urifo, God ka abulo faasida, ma ka tafisida 'ali gera ka foasia lo 'ada da'afi, failia madama, ma kwalikwali gi 'i nali, malaa ba profet gi gera gerea 'uri 'e,

"Amiu ioli 'i Israel gi, iko 'ali 'amu raunia lou 'are mauri 'amiu gi, failia foasina 'amiu gi fagu sulia fai akwala fe nali ba 'amu io 'i laola abae lifi kwasi li.

⁴³ Babala 'e 'amu sakea fae 'amiu, 'are fala lului 'are Molok li.

³⁷ 7:37 Diutronomi 18:15, 18

'Amu sakea lou fae 'amiu lului 'are malaa kwalikwali gera soia 'alia Refan, 'i daroa lului 'are 'amu raunailida gi fala foasinada.

Ma 'i osiala 'are fo gi, lau tabali 'amiu faasia 'i Israel ka dao tarosi fala falua 'i Babilon.'⁴³

44 "Koko gia gi wasua, gera sakea lou Babala Abu God failida 'i laola abae lifi kwasi. Gera raunailia Babala Abu 'e sulia ta God 'e ilia ma ka fatailia fala Moses. **45** 'I burila, koko gia gi gera ka sakea lo babala fo faasia mama gera gi. Talasi gera la failia Josua, gera sakea babala. Talasi fo God 'e tabalia ioli gi faasia wado gera gi, ma ioli Israel gi ka sakeda lo 'ada. Ma babala fo ka io 'i lififo, la la ka dao ala talasi David 'e walelitalona. **46** Ma God ka babalafe failia David, ma David ka sugaa God 'ali ala'alia 'ali lia ka raunailia ta luma fala God 'e Jakob 'e foasia. **47** Wasua ma Solomon 'ala 'e kae raunailia luma fala.

48 "Wasua ma God 'e 'ilitoa ka tasa, iko 'ali io 'i laola babala ioli gi gera raunailida. Malaa profet Aesea ba 'e gerea saenala God fala ioli Jiu gi 'uri 'e,

49 "I lau 'e lau 'ilitoa mae 'i nali fafia 'are gi sui, failia molagali 'e lifi fala alunala 'aegu ai. Iko 'ali 'amu totolia 'ali 'amu ka raunailia ta luma 'e 'oka ka malaa lifi 'e lau io ai.

Ma iko 'ali 'amu totolia 'amu ka raunailia ta luma 'e ba'ela ka totolia 'ali lau io 'i laola.

50 Sulia 'i lau 'e lau raunailia 'are 'e gi sui 'i nali ma 'i laola molagali.' "⁴⁸

51 Ma Stefen ka sae lou 'uri 'e, "Wasua 'i 'amiu ioli Jiu gi li, manomiu 'e nasi ka malaa 'ala ioli 'e iko 'ali gera oga ronona sulia God gi, ma

⁴³ 7:43 Emos 5:25-27 ⁴⁸ 7:50 Aesea 66:1

manomiu ka rodo. 'Are la 'e kwatea ma iko 'ali 'amu oga rononala ma rononasulia saenala God. 'Amu malaa lo koko 'amiu gi, dunala 'amu mailia lou fala sunenenala Aloe 'are Abu li.⁵² Koko 'amiu gi gera malakwaita ala profet gi sui. Sulia lia ba gera raunia wale li fatalona God gi 'i lao mae, lia gera faarono 'alia laanala mae Christ, wale ba God 'e filia fala faamurinala ioli lia gi li. Ma talasi 'e, 'amu ka kwate lia fala malimae lia gi, ma 'amu ka raunia ka mae.⁵³ Ma 'i 'amiu ba 'amu sakea lo taki God gi lia ba eniselo gi gera kwateda mae famiu, wasua ma iko 'ali 'amu rono mola sulida!"

Gera raunia Stefen

⁵⁴ Ma talasi wale etaeta gi 'i laola logona fo gera ronoa Stefen, malatada ka nene rasua, ma gera ka 'alaniriniri fala, sulia gera ogata'a rasua fala.

⁵⁵ Ma 'i osiala Aloe 'are Abu 'e sura lo ala Stefen, 'i lia ka lio ala ala fala 'i nali, ma ka lesia God 'ilitoa ma ka nanata, ma ka lesia lou Jesus 'e ura ala gula lima aolo ala God ma ka 'ilitoa failia.⁵⁶ Ma Stefen ka sae 'uri 'e, "Lio ga! Lau lesia falua 'i nali 'e tafa, ma Wela Wale li ka ura 'i gula lima aolo ala God!"

⁵⁷ Ma talasi wale etaeta gi gera ronoa me 'are fo li, gera ka bolosia lo aninada, ma gera ka rii ba'ela, ma gera ka lalaofia lo⁵⁸ Ma gera ka usulailia fala 'i maluma faasia 'i laola falua, ma gera ka fuli'ae lo ala 'uinala 'alia fau gi. Ma wale fo gera 'uia Stefen 'alia fau gi li, gera ka kelasua to'omi gera gi, ma gera ka aluda 'i 'aela te ulufa'alu la ratala Saul, 'ali gera ka abitakwa fala 'uinala.⁵⁹ Ma talasi gera 'uia, Stefen ka foa 'uri

'e, "Jesus Aofia lau, 'o sakea lo manogu." ⁶⁰ Ma ka boururu 'i wado, ma ka sae ba'ela 'uri 'e, "Aofia, 'o kwailufa 'alida fafia rauninagu!" Buri 'ala 'e ilia 'are fo gi sui, ka mae lo.

8

Saul kae malakwaita ala ioli fakwalaimoki gi

¹⁻² Ma Saul ka alafafia maenala Stefen. Ma nali wale fitoona gera gi 'e nanata, gera sakea rabela Stefen, ma gera ka alomia, ma gera ka aani rasua failia. Ma ala fe atoa fo lou, ioli fitoo gi 'i Jerusalem gera fuli'ae geraka ruu lo 'i laola malakwaitana ba'ela rasua. Ma ioli gera fito gi sui gera ka keta sui lo fala falua laola provins 'i Judea gi ma 'i Samaria lou. Wasua ma waleli lifurono gi iko.

³ Saul ka tau nanata rasua falafafuta'anala ioli fakwalaimoki gi. Ma ka ruu 'i laola luma gi fala daunala nalife ioli gera fakwalaimoki ala Jesus, wale gi failia geli gi lou, ma ka aluda 'i laola raraa.

Gera faatalo lou 'alia Faronona 'Oka 'i Samaria

⁴ Ma ioli fo gera fakwalaimoki gi, gera ka keta kwailiu ala falua gi sui. Ma talasi gera liu ko, gera ka faatalo 'alia Faronona 'Oka sulia Jesus.

⁵ Filip ka la fala te mae falua ba'ela 'i laola gulae tolo 'i Samaria, ma ka faatalo 'alia Jesus wale faamauri, fala ioli gi 'i lififo. ⁶ Talasi ioli 'i lififo gi gera ronoa lo saenala Filip, ma gera ka lesia lou 'are mama'ala 'e fulida gi, gera ka fafurono kwalaimoki fala 'are Filip 'e ilida gi. ⁷ Sulia 'e balia aloe 'are ta'a gi faasia ioli afula gi, ma gera

ka rii ba'ela, ala talasi gera latafa faasida. Ma ioli rabeda ka mae gi, ma ioli 'aeda mae gi, lia 'e gurada sui. ⁸ Ma ioli 'i Samaria gi, gera ka babalafe rasua failia.

⁹ Ma 'i laola falua fo, te wale 'e io lou lia ratala Simon, ma ka tekwa lo mae 'e faa 'aferoa ioli 'i Samaria gi 'alia galona 'e taua 'alia 'are malaana 'ilu lialia maka abalii.* Ma gera ka ilia 'i lia na wale 'ilitoa rasua. ¹⁰ Ma ioli gi sui 'i laola falua fo, wale ba'ela gi, ma ke wela wawade gi lou, gera ka fafuronusia, ma gera ka ilia 'i lia wale 'e too ala nanatana faasia God, ma gera ka soia 'alia "Nanatana Ba'ela." ¹¹ Gera dona ka tekwa lo mae lia ka taua galona fo gi 'alia 'ilu lialia ma ka abalii wai. ¹² Wasua ma ala talasi gera ronoa Filip 'e sae sulia Faronona 'Oka sulia 'Ilitoana God ma Jesus Christ li, gera ka fakwalaimokia, ma gera ka sisiu abu, wale gi failia geli gi lou. ¹³ Simon wasua ka fakwalaimoki lou, ma ka sisiu abu. 'I burila, ka la lo failia Filip fala lifi 'e la fai. Ma talasi 'e lesia Filip 'e fulia 'are mama'ala gi li, failia 'are li 'aferona 'alida gi, 'i lia ka 'afero rasua.

¹⁴ Waleli lifurono gera io 'i Jerusalem gi, ala talasi fo gera ronoa ioli 'i Samaria gi gera fakwalaimoki lou ala saenala God, gera ka kerria Peter failia John daro ka la ko 'i soeda. ¹⁵ Talasi daro li dao, daro ka foa fala ioli gera fakwalaimoki gi, 'ali gera ka too ala Aloe 'are Abu. ¹⁶ Aloe 'are Abu iko 'ali sifo 'ua fafia nali ioli ada, ala talasi 'i gera sui gera sisiu abu lo, sulia gera fakwalaimoki lo ala Jesus. ¹⁷ 'Urifo Peter

* **8:9** 'Are malaa 'ilu ala mamamu li, 'ilu ala geli li, 'ilu ala bata li (waludana), gelemana, failia 'ilu fala peko na li

failia John, daro ka alu limadaroa 'i fafida, bui gera ka bi too lo ala Aloe 'are Abu.

¹⁸ Ala talasi fo, Simon 'e lesia waleli lifurono gi daro alua limadaroa fafida, ma Aloe 'are Abu ka sifolida lo, 'i lia ka sakea seleni ka tau fala kwatenai fala Peter failia John, ¹⁹ ka sae 'uri 'e, "Mora kwatea lou nanatana laa fagu, 'ali ala laka alua wasua limagu 'i fofola ta ioli, ioli la kae too lou ala Aloe 'are Abu."

²⁰ Wasua ma Peter ka olisia 'uri 'e, "'O lonolae 'o, 'e totolia seleni 'o fae'o mora ka fulu, sulia 'o fia 'uria kwatena God 'are fala folinai 'alia bata li. ²¹ Iko 'ali 'o totolia mola galona fae 'ameulu, sulia malatamu 'e iko 'ali rada 'i maala God. ²² 'O bulusi faasia malata ta'a 'e 'o gi, ma ko foasia God 'ali 'e kwailufa 'alia malata ta'a 'o gi. ²³ Sulia lau lesia 'o 'uga ka ta'a rasua, ma ko io 'alia guluguluna 'i malula ta'ana."

²⁴ Sui Simon ka sae 'uri 'e fala Peter failia John, "Mora foasia God ka rana lau, 'ali 'are 'e mora ilida gi ikoso dao agu."

²⁵ 'I burila, Peter failia John daro alaa sulia ta gi daro saiai sulia Jesus, ma daro ka sae sulia saenala Aofia. Sui daro ka oli fala 'i Jerusalem. Ma ala Olinadaroa, daro ka faatalo 'alia Faronona 'Oka ala mae falua afula gi 'i Samaria.

Filip failia wale 'ilitoa 'i Etiopia

²⁶ Ma te eniselo Aofia ka alaa 'uri 'e fala Filip, "'O rerei, ko la sulia tala 'e fuli 'i Jerusalem ka lao fala maala ara li fala 'i Gasa ka liu 'i laola abae lifi kwasi iko 'ali totolia ta ioli 'ali io ai." ²⁷⁻²⁸ Ma Filip ka rerei, ma ka la. Ma te wale 'ilitoa faasia 'i

Etiopia ka la lou mae sulia tala fo, kae oli lo fala falua lia. Wale fo, 'e[†] lio sulia bata gelilitalona 'i Etiopia. 'E io mae 'i Jerusalem fala foasinala God, sui kae oli lo 'i falua 'i laola 'are li lalana lia hosi 'e taraa. Ma talasi kae la 'ala, 'e gwauru ka idumia buka profet Aesea 'e gerea. ²⁹ Mola Aloe 'are Abu ka sae 'uri 'e fala Filip, "'O la garania wale lobaa." ³⁰ Ma Filip ka lalao ko 'i so'ela, ma ka ronoa kae idumia buka profet Aesea, ma ka soildia 'uri 'e, "'O saiala 'are laa koe idumia?"

³¹ Ma wale 'ilitoa fo ka olisia 'uri 'e, "'Uri'e ma lakae sai 'utaa ai, ala ikoso ta ioli 'ali faamadakwa lau 'alia?" Ma ka soia mae Filip, 'ali ka rae ko 'i so'ela ma ka gwauru failia. ³² Geregerena Abu 'e idumia, 'e sae 'uri 'e, "Ioli gi gera talaia fala rauninala, malaa sipsip gera talaia fala rauninai, ma iko 'ali ilia mola ta saena, ma ka malaa lo kale sipsip 'e io aroaro talasi gera suufia ifula.

³³ Ma gera ka dorakwala fala, ma gera ka lokokwaikwaina fala 'alia kotona gi. Ma 'i lia iko 'ali too ala ta kwalofa, sulia gera raunia ka mae."[☆]

³⁴ Mola wale 'ilitoa fo ka sae 'uri 'e fala Filip, "Faarono lau ga mae, 'uri 'e ma ite 'e profet 'e sae sulia? Suli 'i lia talala, 'o ma sulia ta wale mamata 'ala?" ³⁵ Ma Filip ka fuli'ae ka alaa fala sulia Faronona 'Oka sulia Jesus, 'e fuli'ae ala Geregerena Abu fo. ³⁶⁻³⁷ Ma talasi daro la sulia

[†] **8:27-28** Wale 'ilitoa faasia 'i Etiopia, lia na "eunuch." Fadanala "eunuch" lia wale gera kwaria dirila. 'Ilaola Old Testament, wale 'uri fo 'e 'uli'uli, ma ikoso ruu 'i laola Luma Abu God. [☆] **8:33** Aesea 53:7, 8

tala li, daro ka liu 'i totolala te mae kwai. Ma wale 'ilitoa fo ka sae 'uri 'e fala Filip, "Kwai 'e mola lo, fasiu abu lau lo."[‡]

³⁸ Sui wale 'ilitoa fo ka ilia 'ali hosi lia ka mano, ma Filip daro ka sifo 'i laola kwai, ma Filip ka fasiuabua lo. ³⁹ Ala talasi daro rae mae faasia kwai li, Alo ala God 'e la mae ka laua lo Filip. Wasua wale 'ilitoa fo iko 'ali lesia lo Filip, 'e la lo 'ala failia babalafena ba'ela. ⁴⁰ Ma Filip ka dao lo 'i Asotus, ma ka liu 'i laola mae falua fo gi failia faalalauna 'alia Faronona 'Oka li ala falua fo gi, la la ka dao ala falua 'i Sesarea.

9

Saul 'e bulusi ma ka fakwalaimoki

¹ Ma talasi fo lou, Saul ka tau nanata failia alaana naunau lia gi fala rauninala waleli galona Aofia gi li. Ma ka la 'i so'ela 'ilito'ola fata abu, ² ma ka sugaa 'ali ka gerea ta alaana fala wale etaeta gi ala luma fala foana gi li 'i Damaskas, 'ali gera ka ala'alia 'ali lia ka lio 'afia ioli gera fakwalaimoki ala Aofia gi li, ma ala ka dao tonada, ta wale 'o ma ta geli 'urifo, kae dauda, ma ka oli mae failida fala 'i Jerusalem.

³ Ma talasi kae la fala 'i Damaskas, ma ka li dao garania lo ko falua li, toraa ma kwana faasia 'i laola raloo li 'e rara lo 'afuia. ⁴ Ma ka toli 'i wado, ma ka ronoa te line 'are 'e sae 'uri 'e fala, "Saul, Saul! 'Uta 'e ko malakwaita agu?"

[‡] **8:36-37** Nali geregerena uo ala Acts iko 'ali gera 'adoa verse 37, Ma Filip ka sae 'uri 'e fala, "'O saiai ko sisiu abu mola 'amua, ala 'o fakwalaimoki ala Jesus 'alia maurinamu sui." 'I lia ka olisia 'uri 'e, "'Eo, lau fakwalaimoki ala Jesus Christ 'i lia Wela God."

⁵ Sui Saul ka olisia 'uri 'e, "Arai, 'i'o ite 'e?" Ma line 'are fo ka olisia 'uri 'e, "I lau Jesus, wale 'e koe malakwaita ala. ⁶ 'O tatae, ko la 'i falua, ma gerakae farono 'o 'alia ta koe taua."

⁷ Ma wale gera la failia Saul gi, gera ka ura aroaro, ma iko 'ali gera ilia lo ta 'are, gera ronoa line 'are fo, wasua ma iko 'ali gera lesia mola ta ioli. ⁸ Sui Saul ka tatae mae, ma ka kwarua maala, wasua ma iko 'ali lesia mola ta 'are. Ma gera ka dau ala limala, gera ka talaia fala 'i Damaskas. ⁹ Ma Saul iko 'ali lesia lo ta 'are, sulia maala 'e rodo sulia olu fe atoa gi. Ma sulia olu fe atoa fo gi lou, iko 'ali 'ania ta me fana, ma iko 'ali goufia lou ta me kwai.

¹⁰ Ma na waleli galona Jesus lou ratala Ananias, 'i lia 'e io lou 'i Damaskas, ma ka lesia Aofia ala fataena. Ma Aofia ka sae 'uri 'e fala, "Ananias!"

Ma Ananias ka olisia 'uri 'e, "Aofia, 'i lau 'e."

¹¹ Aofia ka sae 'uri 'e fala, "'O rerei, ko la fala tala 'e gera soia 'alia 'Tala Rada,' ma ko la fala luma Judas, ko soilidi 'afia te wale faasia 'i Tarsus ratala Saul. 'I lia kae foa 'ala 'i lififo, ¹² ma 'i lia kae lesi'o 'alia fataena, lia 'e koe la 'i so'ela, ma koe alua limamu fafia, 'ali rua maala gi ka lio lou."

¹³ Sui Ananias ka olisia 'uri 'e, "Aofia, ioli afula gi gera faarono lau sulia wale 'e ma 'are ta'a afula 'e taua fala ioli 'o gi 'i Jerusalem. ¹⁴ Ma ka la lo mae 'i lif'e 'i Damaskas, 'ali kae daua ioli gera foasi 'o gi, sulia fata abu ba'ela gi gera ala'alia fala."

¹⁵ Wasua ma Aofia olisia ka sae 'uri 'e fala, "'O la 'amua, sulia lau filia lo 'ali kae gallo 'agua, ma ka faatalo sulia lau fala ioli 'e iko lou ioli Jiu gi

li, failia walelitalona gera gi, ma fala ioli 'i Israel gi lou. ¹⁶ Ma 'i lau talagu lakae fatailia fala ta gi 'i lia kae famalififi 'alida ala talasi kae faatalo 'ali lau."

¹⁷ 'Urifo Ananias ka la, ka ruu 'i laola luma fo, ma ka alua limala fafia Saul, ma ka sae 'uri 'e, "Walefae lau Saul Jesus Aofia 'i talala 'e keri lau mae. 'I lia ba 'e fatae famu sulia tala, ala talasi ba 'o la mae 'i lifi'e li. Lia 'e 'e keri lau mae, 'ali ko lio lou, ma ko too ala Aloe 'are Abu." ¹⁸ Ma nainali mola 'are malaa na ulaulala ia li ka toli faasia maala Saul, ma ka lio lou. Sui ka tatae, ma ka sisiu abu. ¹⁹ Ma 'i burila 'e fana ka sui lo, rabela ka bi nanata lou.

Saul 'e faatalo 'alia Faronona 'Oka 'i Damaskas

Ma Saul ka io failia waleli galona gi 'i Damaskas sulia barae fe atoa. ²⁰ Ma ka la nainali fala luma fala foana li, ma ka fuli'ae ala alaana sulia Jesus 'uri 'e, "I lia lo Wela God."

²¹ Ma ioli gera ronoa gi, gera ka kwele rasua, ma gera ka soilidi kwailiu 'i safitada 'uri 'e, "Wale 'e ba 'e io io 'i Jerusalem, ma ka raunia wale gera foasia Jesus gi. Ma 'e la lo mae 'i lifi'e, 'ali kae dauda, ma ka talaida 'i so'ela fata abu ba'ela gi."

²² God ka faramoramo Saul, ma saenala ka nanata rasua. Ma Saul ka fatailia Jesus 'i laola Geregerena Abu lia 'e 'i lia wale God 'e filia. Ma ka 'urifo, ioli Jiu gera io 'i Damaskas gi, gera ka raria lo olisinala 'alia ta 'are.

²³ 'I burila fe atoa afula gi* 'e sui, wale Jiu gi gera ka logo fala lokomalata na fala rauninala

* **9:23** Nali ioli gera fia 'uria atoa afula 'e gi 'e totolia ta rua fe nali 'o ma ta olu fe nali 'urifo. Lesia Gal 1:17,18.

Saul. ²⁴ Sulia atoa ma boni, gera ka lio folo bolosia maala labu ala falua fo li 'ali gera ka raunia. Wasua ma Saul 'e ronoa malata gera gi. ²⁵ Ma ala na fe boni, waleli galona lia gi gera sakea, gera ka fasifoa 'i laola te 'ite ba'ela fala 'i maluma sulia mae kwakwana ala balibali ala labu gera 'uia galia 'alia falua fo li.

Saul 'e io 'i Jerusalem

²⁶ Ma Saul ka la 'i Jerusalem, ma ka mailia fala logona failia ioli gera fakwalaimoki ala Jesus gi. Ma iko 'ali gera fakwalaimoki ala 'uri 'i lia na wale li galona lou ala Jesus, ma gera ka mau 'alia. ²⁷ Mola Banabas ka la mae, ka talaia 'i so'ela waleli lifurono gi, ma ka faarono gera 'alia lia 'e Saul 'e lesia Aofia sulia tala li, ma Aofia ka alaa lou fala. 'Urifo ka faarono daulu lou 'alia Saul 'e sae ramoramoa sulia Jesus 'i Damaskas. ²⁸ Ma gera ka bi fakwalaimokia, ma Saul ka bi io lo failida, ma ka liu 'i laola 'afutala 'i Jerusalem, ma ka sae ramoramoa sulia Jesus. ²⁹ Ma ka sae ma ka olisusu failia wale Jiu gi lia gera sae 'alia saena Griki li, ma gera ka mailia fala rauninala. ³⁰ Ma talasi ioli gera fakwalaimoki gi gera ronoa 'are fo li, gera ka talaia Saul fala 'i Sesarea, ma gera ka kwatea fala 'i Tarsus.

³¹ Ma ioli fakwalaimoki gi 'i laola gulae tolo 'i Judea, ma 'i Galili, ma 'i Samaria gi, gera ka bi io lo 'alia aroarona ala talasi fo. Ma logonae ioli fakwalaimoki fo ka nanata, ma ka ba'ela lou 'alia ioli afula gi gera fakwalaimoki. 'E 'urifo, sulia Aloe 'are Abu 'e kwairanai ada, ma gera ka fa'atoa Aofia.

Peter 'e la fala 'i Lida ma 'i Jopa

³² Ma Peter ka la ala mae falua afula gi, ma ala te talasi ka la 'i Lida 'ali ka maa tonala ioli God gi lia gera io 'i laola mae falua fo li. ³³ Ma 'i lififo, ka dao tonala te wale la ratala Aeneas, rabela 'e mae, ma iko 'ali tatae lo faasia tafe lia sulia kwalu fe nali gi. ³⁴ Ma Peter ka sae 'uri 'e fala, "Aeneas, Jesus Christ 'e gura 'o lo ala talasi 'e. 'O tatae, ko laumia tafe 'o." Ma nainali mola Aeneas ka tatae lo. ³⁵ Ma ioli gi sui lia gera io 'i Lida ma 'i Saron, gera lesia, ma gera ka fakwalaimoki ala Aofia.

³⁶ Ala falua 'i Jopa, te geli 'e fakwalaimoki, 'e io lou 'i lififo, lia ratala Tabita. (Ala saena 'i Grik 'i lia Dorkas.) Lia 'e taua 'are 'oka afula rasua gi, ma ka kwairanai rasua lou ala ioli gera siofa gi. ³⁷ Ma talasi fo, 'e matai, ma ka mae. Ma geraka saua rabela ka sui, gera ka 'afua, ma gera ka sakea fala mae tobi 'i nali, ma gera ka alua 'i lififo. ³⁸ Ma falua 'i Jopa iko 'ali tatau mola faasia 'i Lida, ma ala talasi ioli gera fakwalaimoki gi gera ronoa Peter 'e io 'i Lida, gera ka keria rua wale gi 'i so'ela failia me alaana 'uri 'e, "'O la nainali mae 'i soemeulu."

³⁹ 'Urifo Peter ka la fae daroa. Ma talasi 'e dao ai, gera ka talaia fala mae tobi 'i nali. 'Oru gi sui mola fo gera logo 'i so'ela Peter 'i lififo, ma gera ka ani. Ma gera ka fatalilia toro afula gi lia geli fo 'e taida ala talasi 'e mauri 'ua ai. ⁴⁰ Sui Peter ka keri gera sui, gera ka latafa faasia mae tobi fo, ma ka boururu ka foa. Sui ka bulusi fala rabe 'are fo, ka sae 'uri 'e fala, "Tabita, 'o tatae." Ma geli fo ka kwarua lo maala, ma talasi 'e lio ko, ka lesia Peter, ma ka tatae ka gwauru. ⁴¹ Ma Peter ka dau ala limala, ma ka ranaa ka tatae ka ura.

Sui Peter ka soia mae me 'oru ba gi, failia ioli gera fakwalaimoki gi, ma ka fatalilia Dorkas lia 'e mauri lo.

⁴² Saena sulia me 'are fo li ka talofia 'afutala falua 'i Jopa sui, ma ioli afula gi gera ka fakwalaimoki lo ala Aofia. ⁴³ Ma Peter ka io 'i Jopa sulia fe atoa afula gi failia wale la ratala Simon, wale fo galonala fala galoo 'are na 'alia sunasunala buluka gi li.

10

Peter failia Kornelius

¹ Ma te wale 'i Sesarea ratala Kornelius, wale etaeta ala wale li ofona 'i Rom gi li lia 'e gera soia 'alia "Logonae wale 'i Itali." ² I lia wale 'e fa'ilitoa God, ma ka 'itooli foasia mola 'ala. 'I lia failia ioli 'i laola luma lia gi li sui gera foasia God, ma ka tau 'are afula 'oka gi fala rananala ioli siofa Jiu gi li lou. ³ Ma ka totolia olula tofui matola 'i raurafi ala na fe atoa, 'i lia ka lesia te fataena 'e fatae madakwa ala eniselo God 'e la mae, ma ka sae 'uri 'e fala, "Kornelius!"

⁴ Ma 'i lia ka alua lo maala ala eniselo fo, ma ka mau, ma ka sae 'uri 'e, "Wale ba'ela lau, taa 'o oga?"

Ma eniselo fo ka olisi 'uri 'e ala, "God 'e babalafe rasua fa'e'o, ma ka alafafia foana 'o gi failia galona 'oka 'e 'o tauda fala rananala ioli siofa gi li, ma God kae kwaiara 'o duunali. ⁵ Ala talasi 'e lo, 'o kwatea tali wale gera ka la fala 'i Jopa 'ali daulu soia mae te wale la ratala Simon Peter. ⁶ 'E io 'i laola luma te wale galoo ala sunasunala 'are ala buluka gi li, ratala Simon lia

ba luma lia 'e io sulia asi." ⁷ Eniselo fo 'e alaa 'urifo fala ka sui, ka la lo 'ala. Ma Kornelius ka soia mae rua wale gi ala wale gera galo 'i laola luma lia gi li 'i so'ela, failia teke wale ala wale li ofona lia gi, wale fo lou 'e foasia God. ⁸ Ma ka faarono daulu 'alia me 'are fo 'e lesia ma ka ronoa. Sui ka keri daulu fala 'i Jopa.

⁹ Ala fe atoa 'i buri, talasi wale fo gi daulu la 'ua ko, ma daulu ka garani dao lo ala mae falua 'i Jopa, ala talasi fo Peter 'e rae 'i fofola luma, 'ali ka foa 'i matoula atoa. ¹⁰ Ma 'e fiolo, ma ka oga ka fana. Ma talasi gera rerei 'ua 'alia fana gi li, 'i lia ka lesia te fataena. ¹¹ 'E lesia 'i nali 'e tafa, ma ka lesia 'are malaa abae toro afola gera fasifoa mae 'i wado 'i laola molagali, ma lesinai 'e malaa ta wale 'e dau ala fai susua ai gi. ¹² Ma 'i laola abae toro fo 'are mauri gi, ma 'are too 'a'ae gi, 'are anoano gi, failia malu kwasi gi. 'Are fo gi, taki Moses 'e lulia ikoso ta ioli 'ali 'ani'anida. ¹³ Sui ka ronoa te line 'are ka sae 'uri 'e fala, "Peter, tatae, ko raunida, ma ko 'anida."

¹⁴ Ma Peter ka olisia ka sae 'uri 'e, "Aofia, 'ato rasua, sulia iko 'ali lau 'ani'ania ta 'are 'e 'uli'uli ma ka midia."

¹⁵ 'Urifo line 'are fo ka sae lou 'uri 'e fala, "Ikoso soi 'uli'uli ma midia ala ta 'are God 'e ilia 'e 'oka, ma ka kwaga fala 'aninai." ¹⁶ Olu talasi gi fo 'are fo 'e fatae 'urifo ka sui, gera ka olifailia lou 'ada abae toro fo failia 'are gi sui fala 'i nali.

¹⁷ Ma Peter ka malata sulia malutala fataena fo 'e lesia. Ma talasi fo lou, wale ba Kornelius 'e kerida mae gi, gera ka soilidi 'afia luma Simon, ma daulu ka dao lo 'i maala 'olofolo. ¹⁸ Ma daulu

ka soilidi 'uri 'e, "'Uri'e ma te wale ratala Simon Peter 'e io 'i lifi'e?"

¹⁹ Ma talasi fo, Peter kae malamalata 'ua mola 'ala sulia fataena fo 'e lesia, sulia 'e ogaga ka saiala malutala. Ma Aloe 'are Abu ka sae 'uri 'e fala, "Fafurono ga, olu wale gi daulu dao 'i lifi'e, ma daulu kae lio 'afi'o. ²⁰ Tatae, ko sifo 'i soedaulu, ma ikoso malata ruarua fala laa na faedaulu, sulia 'i lau lo lau kerida mae."

²¹ Sui Peter ka sifo ko 'i soedaulu, ka sae 'uri 'e, "'I lau lo wale la moulu kae lio 'afia. 'Uri'e ma moulu la mae 'utaa 'e?"

²² Daulu ka olisia daulu ka sae 'uri 'e, "Kornelius wale etaeta ala wale li ofona gi li lo 'e keri 'ameulu mae. 'I lia wale 'oka, ma ka foasia lou God. Ma ioli 'i Jiu gi sui gera ka soi ba'ela rasua ala. Ma te eniselo God ka ilia fala 'ali ka soi 'o fala luma lia, ma 'ali ka ronoa ta lo koe ilia." ²³ Ma Peter ka kwaloa ko wale fo gi 'i luma 'e io ai, 'ali daulu ka mo'osu ga failia ala fe boni fo.

Sui 'ofaedani ala ruala fe atoa, Peter ka rerei, ma ka la failidaulu ma failia nali wale lou 'i Jopa gera fakwalaimoki. ²⁴ Ala fe atoa 'i buri, gera ka dao lo 'i Sesarea, lifi ba Kornelius 'e maasia ai. Ma walefae lia gi, failia iolifuta gi, ma wale kwaima lia gi lia 'e kwaloda mae, gera ka maasia lou Peter 'i soela Kornelius. ²⁵ Ma talasi Peter 'uri kae ruu mola ko, Kornelius ka dao tonala, ma ka toli 'i maala 'aela Peter, ma ka faa aofia. ²⁶ Wasua ma Peter ka taea ka sae 'uri 'e, "'O tatae, sulia 'i lau 'e wale malaa 'i'o mola lou 'e." ²⁷ Ma Peter ka alaa failia Kornelius, ma daro ka ruu lo ko 'i laola luma. Ma ka lesia ioli afula rasua gi gera logo. ²⁸ Ma ka sae 'uri 'e fada, "'Amiu 'amu sai 'oka lo ai sui lia 'e taki 'amami Jiu gi

li, 'e luia ikoso 'ali 'ami ruu 'i laola luma 'amiu gi, ma ikoso 'ali 'ami galo 'are ruru fae 'amiu ioli mamata faasia Jiu gi li. Wasua ma God 'e fatalilia fagu ikoso 'ali lau soia ta ioli 'alia ioli midia ma ka 'uli'uli. ²⁹ 'Are la 'e kwatea ma laka la mae ala talasi 'e 'o faisoi mae fagu, ma iko 'ali lau la mae failia ta malata ruaruana. 'Urilali lakaes soilidi 'amiu, 'utaa 'e 'amu ka suga lau 'ali lau la mae?"

³⁰ Kornelius ka olisia 'uri 'e, "Fai fe atoa gi sui lo ko, lau foa 'agua 'i luma lau ala olula tofui matola 'i raurafi, ma toraa ma te wale 'e toro 'alia to'omi wasinosino, 'e ura lo 'i laoagu, ³¹ ma ka sae 'uri 'e, 'Kornelius, God 'e ronoa foana 'o gi, ma ka lesia galona 'oka 'o gi ala rananala ioli siofa gi li. ³² 'O kwatea ta wale ka la 'i Jopa 'ali kae soia mae te wale la ratala Simon Peter. 'E io failia Simon, wale ba kae galo ala sunasunala buluka gi li, ma luma lia 'e io sulia ole sulia asi li.' ³³ Lia fo, lau nainali laka suga 'o mae. Ma 'e 'oka rasua lia 'e 'o la mae. 'Eo, God 'e io fae golu sui, ma 'ami ka faimaasi fala rononala ta taa God 'e oga koe ilia."

Ioli mamata faasia Jiu gi li gera bi ronoa Faronona 'Oka

³⁴ Peter 'e alaa ma ka sae 'uri 'e, "Lau sai 'oka ala God 'e lesia ioli gi sui ka rada mola 'ala, ma iko 'ali 'e sofili 'i matanala ioli gi. ³⁵ Ma ta ioli mola 'ala 'e soi ba'ela ala God, ma ka taua 'are rada gi, 'i lia lo ioli God kae kwaloa, wasua ta kwalofa ta 'e la mae faasia. ³⁶ Lau saiai 'amu rono lo ala Faronona 'Oka ba God 'e kwatea fala Jiu gi li, faronona 'oka sulia 'ado na 'alia Jesus Christ wale 'e Aofia fala ioli gi li sui. ³⁷ 'Amu ka sai lou ala

lia ba 'are ba'ela gi gera fuli 'i Israel, fuli'ae mae 'i Galili, 'i burila talasi ba John 'e faalalaaua ioli gi 'ali geraka bulusi faasia ta'ana gera gi ma geraka sisiu abu. ³⁸ Ma 'amu ka sai lou ala Jesus wale 'i Nasareti, ma 'amu ka sai lou ala lia 'e God 'e kwatea Aloe 'are Abu failia nanatana fala. Jesus ka la ala lifi afula gi, ma ka taua 'are 'oka gi, ma ka guraa ioli gera io 'i malula nanatanala Saetan gi. Jesus 'e taua 'are fo gi, 'i dunala God 'e io failia. ³⁹ 'Ami lesia 'are fo Jesus 'e fulida 'i Israel ma 'i Jerusalem gi. Sui gera ka raunia ka mae 'alia fotoinala ala 'ai rara folo. ⁴⁰ Wasua ma, God 'e taea faasia maena ala olula fe atoa, ma ka fatae lia fameulu. ⁴¹ Iko 'ali 'e fatae lou fala ioli gi sui, 'e fatae mola fameulu ioli God 'e fili 'ameulu gi meulu ka lesia, ma meulu ka soi lalamaa ala. Ma 'i 'ameulu meulu fana ma meulu ka gou failia 'i burila 'e tatae faasia maena. ⁴² Ma 'i lia ka sae nasi 'alia fameulu, 'ali meulu ka sae fakwalaimokia ma meulu ka faatalo 'alia Jesus wale God 'e filia 'ali ka lokokwaikwaina fala ioli mauri gi failia ioli gera mae lo gi. ⁴³ Ma profet gi sui lia 'e gera sae sulia Christ, wale 'e God 'e filia fala faamurinala ioli lia gi li. Profet gi gera ka ilia ioli gera fakwalaimoki ala gi, God kae kwailufa 'alia ta'ana gera gi, 'i fofola 'are Christ 'e taua fada."

Ioli mamata faasia Jiu gi li gera too lou ala Aloe 'are Abu

⁴⁴ Ma talasi Peter kae alaa mola 'ala 'ua, Aloe 'are Abu ka sifo fafia ioli fo gerafafuronosia saenala gi. ⁴⁵ Ma ioli Jiu fo gera fakwalaimoki ala Jesus ma gera ka la mae faasia 'i Jopa failia

Peter gi, gera ka kwele rasua, sulia God 'e kwate gwaugwau lo ala Aloe 'are Abu fafia ioli mamata faasia Jiu gi li lou. ⁴⁶ Gera ronoa ioli mamata faasia Jiu gi li, gera sae lou 'alia saena mamata gi, ma gera ka faa 'ilitoa God. Ma Peter ka sae 'uri 'e, ⁴⁷ "Ioli 'e gi gera too lou ala Aloe 'are Abu malaa lou 'i 'ameulu. Ma iko ta ioli 'ali totolia ka luida faasia siuabunada 'alia kwai." ⁴⁸ Ma Peter ka ilia gera ka sisiu abu lo, sulia gera fakwalaimoki ala Jesus Christ. Sui gera ka sugaa 'ali ka io lou failida sulia ta barae fe atoa.

11

Peter 'e faronoa ioli fakwalaimoki gi 'i Jerusalem

¹ Waleli lifurono gi failia ioli gera fakwalaimoki gera io 'i Judea gi, gera ronoa ioli mamata faasia Jiu gi li gera fakwalaimoki lou ala saenala God. ² Ma talasi Peter failia olo wale fakwalaimoki gi daulu li dao 'i Jerusalem faasia 'i Sesarea, ioli Jiu gera fakwalaimoki ala Jesus gi, gera ka balufia Peter, ³ gera ka sae 'uri 'e, "O ruu 'i laola luma ioli mamata faasia Jiu gi li, ioli iko 'ali gera 'ole wale gi, ma ko fana failida!"

⁴ Ma Peter ka alaa sulia 'are 'e fuli gi sui fada 'uri 'e, ⁵ "Ala talasi lau io ala falua 'i Jopa li, lau foa, ma laka lesia te fataena. Lau lesia 'are malaa abae toro afola gera fasifo mae faasia 'i nali, malaa nali wale gera dau ala fai susua ai gi, ma ka sifo mae 'i soegu. ⁶ Ma laka lio 'i laola, ma laka lesia 'are mauri 'i laola wado gi li, 'are too 'a'ae gi, 'are anoano gi, failia malu kwasi gi. ⁷ 'Urifo, laka ronoa line 'are ka sae 'uri 'e fagu, 'Peter tatae,

ko raunida, ma ko 'anida!' ⁸ Ma laka sae 'uri 'e, 'Aofia, 'ato rasua mola, sulia iko 'ali lau 'ani'ania 'ua ta 'are 'e 'uli'uli ma ka midia, 'are la gi taki Moses 'e luida ikoso ta ioli 'ali 'anida.' ⁹ Sui line 'are fo faasia 'i nali ka sae lou 'uri 'e, 'Ikoso soi 'uli'uli ma midia ala ta 'are God 'e ilia 'e kwaga lo.' ¹⁰ 'Are fo 'e fatae 'urifo olu fe talasi gera ka olifailia lou 'ada 'i nali. ¹¹ Ala talasi fo, olu wale gi te wale 'e kerida mae 'i soegu faasia 'i Sesarea, daulu dao lo 'i maala luma lau io ai. ¹² Ma Aloe 'are Abu ka ilia fagu, laka la failida, ma ikoso 'ali lau malata ruarua sulia 'i gera ioli mamataa faasia Jiu gi li. Ma olo wale gera fakwalaimoki ma gera io 'i Jopa gi, gera ka la lou faelau fala 'i Sesarea, ma meulu ka ruu 'i laola luma ala Cornelius. ¹³ Ma 'i lia ka faarono 'ameulu 'alia lia 'e lesia eniselō 'e ura 'i laola luma lia ma ka ilia fala, 'O keria ta wale fala 'i Jopa 'ali ka soia mae wale la ratala Simon Peter. ¹⁴ 'I lia kae ilia alaana gi famu, 'ali 'i'o failia kwalofa 'o 'amu ka mauri firi.' ¹⁵ Ala talasi lau fuli'ae laka alaa mola fada, Aloe 'are Abu ka sifo lo mae fafida, malaa lou lia ba 'e sifo mae fafi golu ala atoa ala Pentekos li. ¹⁶ Ma laka malata tonala 'are ba Aofia 'e ilia ka sae 'uri 'e, 'John 'e fasiuabua mola ioli gi 'alia kwai, wasua ma God kae siufi 'amiu 'alia Aloe 'are Abu.' ¹⁷ God ka kwatea lou Aloe 'are Abu fala ioli mamata faasia Jiu gi li, malaa lou lia 'e kwatea fagaulu, ala talasi ba golu fakwalaimoki ala Aofia Jesus Christ. 'Urifo, 'e iko 'ali lau totolia 'ali lau lulia God, talasi 'e alafafia ioli 'e gi li!"

¹⁸ Ma talasi gera ronoa lo 'are fo li, malata nenena gera gi ka mano lo, ma gera ka batafea lo God 'uri 'e, "God 'e ala 'alia lou ioli mamata faasia

Jiu gi li wasua gera kae bulusi faasia ta'ana gera gi, ma gera kae mauri firi!"

Logonae ioli fakwalaimoki gi 'i Antiok

¹⁹ Ma 'i osiala malakwaitana ala talasi ba gera raunia Stefen 'e 'ato rasua, lia taua ioli gera fakwalaimoki gi gera ka keta. Ma nali ai ada gera la fala gulae tolo 'i Fonisia, ma fala kokomu 'i Saeprus, ma falua ba'ela 'i Antiok, ma gera ka faarono 'alia Faronona 'Oka fala ioli 'i Jiu gi li mola talifilida. ²⁰ Ma nali ioli gera fakwalaimoki lia gera la mae faasia kokomu 'i Saeprus, ma te falua ba'ela 'i Saeren, gera ka la lou fala 'i Antiok, ma gera ka faarono 'alia Faronona 'Oka sulia Aofia Jesus fala ioli mamata faasia Jiu gi li lou. ²¹ Ma nanatana God ka io failia ioli fo gera fakwalaimoki gi, ma ioli afula gi, gera ka fakwalaimoki lou, ma gera ka bulusi fala Aofia.

²² Alaana sulia 'are fo gi li ka talofia lo logonae ioli fakwalaimoki 'i Jerusalem gi, failia wale etaeta gera gi, ma geraka keria Banabas fala 'i Antiok. ²³ Ma talasi 'e dao, ka lio raea lia God 'e 'oilakitilia ioli 'i lififo gi li, ma ka babalafe rasua, ma ka ani ulu fada sui 'ali gera ka ura nasi 'alia fakwalaimokina gera gi ala Aofia. ²⁴ Banabas 'i lia wale 'oka, ma fitoona lia 'e nanata, ma Aloe 'are Abu ka io ala. Ma 'i osiala Banabas, ioli afula gi gera ka etae fakwalaimoki lo ala Aofia.

²⁵ 'Urifo Banabas ka la fala 'i Tarsus, ka lio 'afia Saul. ²⁶ Ma talasi 'e daria, ka talaia, daro ka la fala 'i Antiok. Ma daro ka io 'i lififo sulia teke fe nali. Ma daro ka logo failia ioli afula gera fakwalaimoki 'i lififo gi li, ma daro ka faalalauda. Ma 'i Antiok lia ioli gi gera fuli'aea soinala ioli

'e gera fakwalaimoki gi 'alia "Ioli 'a Christ gi - Kristin gi."

²⁷ Ma talasi fo, nali profet gera la faasia 'i Jerusalem, gera ka la fala 'i Antiok. ²⁸ Na wale ada ratala Agabus 'e ura, ma ka sae 'alia nanatana ala Aloe 'are Abu li, ka ilia bonili fiolo ba'ela kae liu 'i laola molagali. Kae dao mae ala talasi Klodius 'e walelitalona 'i Rom. ²⁹ Ma waleli galona gi, gera ka malata fala kwate batana fala rananala ioli gera fakwalaimoki ma geraka io 'i Judea gi. Ma ioli gi sui, gera ka kwatea ta 'e totolia geraka kwatea. ³⁰ Ma gera ka tau 'urifo, ma gera ka kwatea bata fo gi fala Banabas failia Saul, 'ali daro ka sakeda fala wale etaeta ala ioli fakwalaimoki 'i Jerusalem gi li.

12

Gera malakwaita ala ioli fakwalaimoki gi 'i Judea

¹ Ma talasi fo, Herod walelitalona 'e davau nali ioli ala ioli fakwalaimoki gi, ma ka oga ka malakwaita ada. ² Ma ka kwatea wale li ofona lia gi 'ali geraka raunia James, ai 'i laoala John, 'alia 'au li ofona. ³ Ma talasi 'e lesia lia Jiu gi gera babalafe rasua failia me 'are fo 'e taua li, ka kwatea wale li ofona lia gi, gera ka davau lou Peter. 'E taua 'are fo ala talasi ala Fanana gera soia 'alia "Fanana ala Daofae Liu na li."* ⁴ Ma 'i burila gera davau Peter ka sui lo, gera ka alua 'i laola raraa, ma fai logonae wale li ofona gi

* **12:3** Na ratae 'are lou fala "Fanana ala Daofae Liu na" fo gera soia 'alia "Beret iko ta ist 'i laola."

gera lio folo bolosia, ma 'i laola logonae ioli fo gi, gera alua fai wale 'ali teke logologonae ioli. Herod 'e malata fala lokokwaikwaina fala Peter 'i maala ioli gi 'i burila Fanana ala Daofae Liu na li.⁵ Ma Peter ka io mola 'ala 'i laola raraa. Ma ioli fakwalaimoki gi, gera ka foa nanata rasua fala God sulia Peter.

Eniselo 'e talaia Peter faasia 'i laola raraa

⁶ Ma ala fe boni 'i laoala Herod kae lokokwaikwaina fala Peter 'i maala ioli gi li, Peter 'e mo'osu 'ala 'i safitala rua wale lio folo gi. Gera firia 'alia rua seni gi, ma wale lio folo gi gera ka lio folo lou mae 'i maala 'olofolo ala luma ala raraa li.⁷ Ma toraa wasua eniselo Aofia 'e la mae ka ura 'i so'ela, ma madakwana ka rara 'afia 'i laola mae raraa fo 'e mo'osu ai. Ma eniselo ka dau ala gwaula 'aba'abala Peter ka faa adaa, ka sae 'uri 'e, "O tatae nainali!" Mola, kwaloe seni ba gera firia 'alia limala gi ka toli lo faasia limala.⁸ 'Urifo eniselo fo ka sae 'uri 'e, "O toro 'alia toro 'o, ma ko alua 'ae botu'o gi 'i 'aemu." Ma Peter ka tau sulia. Sui eniselo ka sae lou 'uri 'e, "O rufia to'omi fafi ba'ela 'o fafi 'o, ko la mae fae lau."⁹ Ma Peter ka la sulia 'i maluma faasia 'i laola raraa. Ma iko 'ali saiai lia fo me 'are fo eniselo fo 'e taua ala 'uria me 'are kwalaimoki, sulia 'i lia 'e fia 'uria 'e lesia mola 'ala te fataena.¹⁰ Ma eniselo fo failia Peter, daro ka la, daro ka liufia lo etala wale lio folo, sui ruala wale lou, sui daro ka bi dao ala tatafe ala 'olofolo gera raunailia 'alia aeana li, lia 'e laofia ko laola falua. Ma tatafe fo ka talae tafa mola 'ala fadaroa, ma daro ka latafa. Ma talasi daro la ko sulia tala ba'ela li, 'urifo mola eniselo fo ka la lo 'ala faasia Peter.

11 Ma Peter ka bi saiala 'are fo 'e fuli fala ma ka sae 'uri 'e, "Eo lau bi saiai 'e kwalaimoki rasua. God 'e talae kwatea mae eniselo lia, ma ka rana lau faasia Herod failia wale Jiu gi li, ma iko 'ali gera rauni lau malaa lia gera lokoe malata fala taunai."

12 Talasi Peter 'e sai lo ala 'are fo li, ka la lo fala luma Mary teite John Mark. Ma ioli afula gi gera logo 'i laola luma fo, 'ali gera foa. **13** Talasi Peter 'e dao mae, 'e ura 'i burila tatafe ala 'olofolo li, ka kidikidi. Ma te ulao 'e gallo 'i laola luma fo li ratala Roda ka la mae. **14** Ma talasi 'e rono raea linela Peter, ka babalafe rasua, ma iko 'ali tafalia lou tatafe. 'E lalao oli, ka faarono ga 'alia lia Peter 'e ura 'i maluma. **15** Ma iko 'ali gera fakwalaimokia, ma gera ka ilia 'e kwekwe'ela. Wasua ma 'e suusuu failia ka sae 'uri 'e, "Lau sae kwalaimoki."

'Urifo gera ka olisi 'uri 'e ala, "Mala eniselo lia tela 'e."

16 Ma talasi fo lou, Peter ka gallo 'ala ala kidikidi na. Ma talasi gera tafalia lo tatafe mala luma li, gera ka lesia Peter, ma gera ka kwele rasua.

17 Ma ka ralofafida 'alia limala 'ali gera ka io aroaro. Ma ka faarono gera 'alia lia God 'e lugasia lo faasia 'i laola raraa li. Ma ka sae 'uri 'e, "Amu ka la ma 'amu ka faarono 'alia 'are 'e gi fala James[†] failia wai asila ba gera fakwalaimoki gi." 'I burila 'e ilia 'are fo gi sui, ka la lo 'ala fala na lifi mamata.

18 Ma 'ofaedani lo, boeboetana ba'ela ka tatae 'i safitala wale lio folo gi, sulia gera raria ta 'e

[†] **12:17** James ai 'e, 'i lia ai 'i burila Jesus. Ma 'i lia wale etaeta ala ioli fakwalaimoki 'i Jerusalem gi li.

fuli ala Peter. ¹⁹ Ma Herod ka kwatea saenala 'ali gera ka lio 'afia Peter. Wasua ma iko 'ali gera daria mola. Ma ka soia mae wale lio folo gi, ka soilidida, ma iko 'ali gera saiala ta 'e fuli ala Peter, mola ka kwatea wale li ofona lia gi, geraka raunida sui.

'I burila, Herod ka la faasia 'i Judea, ma ka lai io ga 'ala 'i Sesarea.

Maenala Herod

²⁰ Ma Herod ka ogata'a rasua fala ioli 'i Taea ma 'i Saedon gi. Ma gera logo 'ada 'i talada, ma gera ka la 'i so'ela Herod. Gera etae lai dao ga 'i so'ela Blastas 'ali ka ranada, sulia 'i lia te wale ba'ela 'i laola luma Herod. Sui 'urifo bui gera ka bi la 'i so'ela Herod, gera ka sugaa fala aroarona. Gera sugaa 'urifo, sulia gera oga folinala fanaa faasia gulae tolo Herod 'e walelitalona fafia.

²¹ Ma fe atoa Herod 'e filia fala alaana fala ioli gi li 'e dao lo. 'Urifo ka rufia to'omi kwana lia gi, ma ka gwauru ala lifi li gwauru 'ala walelitalona, ma ka alaa fada. ²² Talasi 'e alaa ka sui mola, ioli gi gera ka akwa ba'ela 'uri 'e, "Iko lou linela wale 'e, ma linela god 'ala 'e!" ²³ Ma 'urifo mola eniselō God ka la mae ma ka kwaia Herod, ma ka matai, sulia iko 'ali faa 'ilitoa God. Ma wawaa gi gera ka 'ania rabela, ma 'i burila ka mae lo.

²⁴ Ma saenala God ka talo ala falua afula gi, ma ioli afula gi gera ka fakwalaimoki ai.

²⁵ Ma Banabas failia Saul, daro ioio 'i Jerusalem sui daro ka oli lo fala 'i Antiok 'i burila daro faasuia galona gera kwatea fadaroa. Ma daro ka sakea John Mark fae daroa.

13

Gera filia Banabas failia Saul

¹ Ma nali profet, wale gera faabasu 'alia faronona 'oka li, failia wale faalalau gi lia gera faalalaua ioli fakwalaimoki gi li, gera io lou 'i Antioch. 'I gera: Banabas, Simion ba gera soia 'alia "Wale gola," Lusius faasia 'i Saeren, Manaen ba 'e ba'ela ruru mae failia Herod walelitalona, ma Saul. ² Ala talasi wale fo gi gera foasia God failia abu fana na li, Aloe 'are Abu ka sae 'uri 'e fada, "Moulu filia Banabas failia Saul fagu 'ali daroka taua galona 'e lau filidaroa fai."

³ Buri 'ala gera abu fana ma gera ka foa, 'i gera sui geraka alua lo limada fafi dароа, sui gera ka keri dароа lo.

Etala alidanala Saul fala lifurono na

⁴ Ma sulia Aloe 'are Abu 'e kwatea Banabas failia Saul, dароа ka la lo fala 'i Selusia faasia 'i Antioch, dароа ka tofolo fala kokomu 'i Saeprus.

⁵ Talasi dароа li dao ala falua 'i Salamis, dароа ka faarono 'alia saenala God 'i laola luma fala foana 'ala Jiu gi li. Ma John Mark ka la lou faedaroa fala rananadaroa.

⁶ Ma talasi daulu la faasia 'i Salamis, daulu ka lai dao tarosi daulu ka tofolo ala kokomu fo fala 'i Pafos. 'I lififo, daulu ka dao tonala te wale la ratala Barjesus, lia 'e galo 'alia 'are malaa na 'ilu lialia maka abalii.* 'I lia wale 'i Jiu, ma gera ka ilia 'uri 'i lia profet, ma iko 'ali kwalaimoki mola. ⁷ 'E kwaima failia wale ba'ela ala kokomu fo li ratala Sergius Paulus, 'i lia wale

* **13:6** 'Are malaa 'ilu ala mamamu li, 'ilu ala geli li, 'ilu ala bata li (waludana), gelemana, failia 'ilu fala peko na li

liotoo. Wale ba'ela fo ka soia Banabas failia Saul 'i so'ela, sulia 'e oga ka ronoa saenala God. Ma daro ka dao daroka alaa failia. ⁸ Wasua ma Barjesus 'e galo 'alia 'ilu, lia na ratae 'are lou fala Elaemas 'alia saena 'i Grik, 'e tatae bolosidaroa, ka mailia fala folinala wale ba'ela fo 'ali ikoso 'ali 'e fakwalaimoki lou ala Jesus. ⁹ Sui Saul, lia gera soia lou 'alia Paul, 'e fonu 'alia Aloe 'Are Abu, ka bubunia wale fo 'e galo 'alia 'ilu li, ¹⁰ ka sae 'uri 'e fala, "O futa 'i oliolitala agalo! 'O malimae ala 'are 'oka gi sui, ma ko sai rasua lou ala kwaluke kotona ta'a gi, ma ala atoa gi 'o maili tonala olisinala kwalaimokina God 'alia kotona gi. ¹¹ 'O saiai God kae kwatea lo kwaikwaina famu, ala talasi 'e lo. Maamu kae koro, ma ikoso lesia madakwa nala da'afi sulia keme talasi dodoko."

Ma talasi fo mola lo, maala Elaemas ka koro lo, ma ka liu sama gagalo lo 'ala fala ta ioli 'ali ka dau ala limala ma ka talaia. ¹² Ma wale ba'ela fo, talasi 'e lesia 'are fo gi li, ka fakwalaimoki lo ala Jesus, ma ka kwele rasua ala falalauna dароа sulia Aofia.

Daro io 'i Antiok mae falua 'i laola gulae tolo 'i Pisidia

¹³ Sui Paul ma nali wale gera la failia, daulu ka tofolo mae faasia 'i Pafos, ma daulu ka dao ala falua 'i Perga, laola gulae tolo 'i Pamfilia. Ma John Mark ka la faasidaroa 'i lififo, ma ka oli fala 'i Jerusalem. ¹⁴ Wasua ma daulu la faasia 'i Perga, daulu ka dao lo 'i Antiok, mae falua 'i laola gulae tolo 'i Pisidia li. Ma ala Sabat atoa ala mamalona li, daulu ka la 'i laola luma fala foana 'ala Jiu gi li, ma daulu ka gwauru. ¹⁵ 'I burila lo iduiduna gi faasia Taki Moses gi failia geregerena

profet gi li, wale etaeta ala luma abu fala foana gi li gera ka kwatea me alaana fadaulu 'uri 'e, "Alae walefae ala mora too ala tali alaana fala malata raeftenala ioli 'e gi, meulu oga mora ka alaa fada."

¹⁶ 'Urifo, Paul ka tatae, ma ka ralofafida 'alia limala 'ali gera ka aroaro, ma ka fuli'ae alaa 'uri 'e, "Ioli 'i Jiu gi, ma 'i 'amiu ioli mamata faasia Jiu gi li lia 'e 'amu io 'i lifi'e fala foasinala God, 'amu fafuronosi lau ga mae! ¹⁷ God gia ioli Jiu gi li, 'e filia koko gia gi ma ka kwatea gera ka afula rasua ala talasi gera io 'i Ejipt, ala lifi la iko lou falua gera. Ma God ka olifae gera faasia 'i Ejipt 'alia nanatana ba'ela lia. ¹⁸ Ma mala garani fai akwala fe falisi gi fo, 'e lio sulida 'i laola abae lifi kwasi. ¹⁹ Lia ka osia friu luulae ioli gi 'i Kenan, ma ka alua ioli lia gi gera ka too ala wado fo. ²⁰ Talasi 'e sakeda 'ali geraka lai io 'i Ejipt la la ka dao ala lia gera la 'i Kenan, 'e totolia fai talanae wala lima akwala fe nali. 'I burila, God ka kwatea wale li lokomalata gi fada, la la ka dao ala talasi ba Samuel 'e profet ai. ²¹ Ma talasi gera suga fala ta walelitalona, God ka filia Saul ka 'ilitoa fada. Saul wela Kis, faasia fuui wale Benjamin. Ma 'i lia ka 'ilitoa fada sulia fai akwala fe nali gi. ²² Sui God ka lafua Saul, ma ka alua David ka walelitalona fada. Ma God ka sae 'uri 'e sulia David, 'David, wela Jesi, 'i lia wale lau babalafe rasua failia, 'i lia wale 'e saiai ka taua 'are lau oga ka tauda gi.'²³ Faasia kwalofa David lo lia God 'e filia Jesus ka alu lia wale li famauri fala ioli Israel gi li, malaa ba 'e etae alafuu lo 'alia. ²⁴ 'I laoala Jesus 'e fuli'ae

²² 13:22 1 Samuel 16:12

ala galonala, John ba 'e fatalo'alia fala ioli gi sui 'i Israel, 'ali gera ka bulusi faasia ta'ana gera gi, ma gera ka sisiu abu. ²⁵ Ma talasi John 'e garani ka faasua lo galona 'e taua li, ka sae 'uri 'e fala ioli gi, 'Mala 'amu fia 'uria 'i lau wale ba God 'e filia lo 'e, wasua ma 'e iko. 'I lau iko lou wale 'e 'amu kae faimasi maasia. 'I lia kae la mae 'i burigu, ma iko 'ali lau totolia laka 'adaoro, ma laka lufaa 'ae botu lia gi faasia 'aela.'²⁶

²⁶ "Ma 'i 'amiu iolifuta lau gi ala kwalofa Abraham, ma 'i 'amiu ioli mamata faasia Jiu gi li lia 'e 'amu logo 'i lifi'e fala foasinala God, God 'e kwatea lo mae fagaulu alaana sulia Jesus lia 'e faamauri gia. ²⁷ Ma ioli gera io 'i Jerusalem gi, failia wale etaeta gera gi, iko 'ali gera saiala lia 'e Jesus 'i lia wale faamauri li. Ma iko 'ali gera sai mola ala saenala profet gi, wasua geraka idumia ala Sabat atoa ala mammalona gi li sui. Talasi gera lokokwaikwaina fala Jesus gera fatailia lia saenala profet gi 'e kwalaimoki. ²⁸ Wasua iko 'ali gera daria mola ta 'are 'ali gera ka raunia fafia, ma gera ka sugaa Paelat ka raunia ka mae. ²⁹ 'I burila gera taua 'are gi sui lia Geregerena Abu 'e alaa sulia, gera ka lafua gera ka fasifoa faasia 'ai rara folo, ma gera ka alua 'i laola bao. ³⁰ Wasua ma God 'e taea faasia maena. ³¹ Ma sulia atoa afula gi, ioli gera la la talau failia faasia 'i Galili fala 'i Jerusalem gi, gera 'idufae lesia mola 'ada lou. Ma talasi 'e, gera kae alaa sulia fala ioli 'i Israel gi.

³² "Mera la mae 'ali meraka faarono 'amiu 'alia Faronona 'Oka 'e God 'e etae alafuu 'alia fala

²⁶ **13:25** Mark 1:7; Luke 3:16; John 1:27

koko gia gi li, wasua ma ³³ 'i gia lo wela gera gi lia God kae fakwalaimokia etae alafuuna fo faga 'alia tataenala Jesus fala maurina. Sulia God ba 'e ilia 'alia ruala Sam[☆] 'uri 'e,
 "To Wela lau.

'I taraela 'i lau Mama 'o lo.'[☆]

³⁴ "God 'e etae alafuu 'alia tataenala faasia maena, ma 'e 'ato 'ali ka mae lou. Me 'are 'e gera gerea 'i laola Geregerena Abu 'uri 'e,
 'Lakae kwatea 'oilakina abu lau etae alafuu 'alida fala David gi famu.'[☆]

³⁵ "'E kwalaimoki rasua, sulia 'e ilia lou 'i laola te Geregerena Abu 'uri 'e,

'Ikoso ala'alia wale li galona abu 'o 'ali mae ma ka wa'a.'[☆]

³⁶ "Ala talasi David 'e mauri 'ua, 'i lia 'e taua 'are God 'e ogada gi. Sui ka mae lo, gera ka alua 'i laola gigilu 'i rabela koko lia gi, ma rabela ka wa'a lo. ³⁷ Wasua ma Jesus wale 'e God 'e taea faasia maena li, rabela iko 'ali wa'a mola.

³⁸⁻³⁹ Alae iolifuta 'amu ka sai 'oka ala lia God kae kwailufa 'alia ta'ana 'amiu gi 'alia maenala Jesus. Ioli gi sui lia gera fitoo ala Jesus, gera sigi ma ikoso gera mau lo, sulia God 'e fuunilia lia gera rada. Ronona sulia taki Moses gi li, ikoso ke taua ioli 'ali rada. ⁴⁰ 'Amu ka lio suli 'amiu, 'ali 'are fo profet gi gera sae sulida gi ikoso fuli famiu, ⁴¹ gera ka 'uri 'e,

"Amu fafurono, ioli 'e 'amu faaora 'alia saenala God gi.

God kae taua galona ba'ela rasua ala talasi 'amu mauri 'ua ai.

[☆] **13:33** Sam 2:7 [☆] **13:33** Sam 2:7 [☆] **13:34** Aesea 55:3

[☆] **13:35** Sam 16:10

Ikoso 'ali 'amu fakwalaimokia lia God 'e taua 'are fo li, wasua ala ta ioli ka faarono 'amiu 'alia.

'Amu kae lesia! 'Amu kae 'afero, ma 'amu kae mae.' ⁴²

⁴² Ma talasi Paul failia Banabas, daro latafa faasia luma abu fala foana li, ioli gi gera ka suga daroa 'ali daro ka oli lou mae ala Sabat atoa ala mamalona 'i buri li, 'ali daro ka farono gera lou 'alia 'are fo gi. ⁴³ 'I burila ioli gi gera la lo faasia logona ala foana fo li, ioli afula gera ka la sulia Paul failia Banabas. 'I gera nali ioli Jiu ma nali ioli mamata faasia Jiu gi li lou lia gera 'ado lo failia ioli Jiu gi 'i laola abuna gera. Ma Paul failia Banabas daro ka alaa fada ma daro ka faramoramo gera fala ura nasi na ala fakwalaimokina ala kwai'ofena God li.

⁴⁴ Ma ala Sabat atoa ala mamalona 'i buri li, garani ioli gi sui 'i laola falua fo gera dao mae fala rononala saenala Paul failia Banabas sulia Aofia.

⁴⁵ Ma talasi wale Jiu gi gera lesia lia logona fo 'e ba'ela, lioda ka kwaifii rasua. Ma gera ka nenea lo 'are fo Paul 'e ilia, ma gera ka sae buri lou ala. ⁴⁶ Wasua ma Paul failia Banabas daro ka sae ramoramo 'uri 'e, "'E totolia 'ali mera ka etae sae ga sulia saenala God famiu Jiu gi 'i lao. Wasua ma dunala 'amu 'e'ela 'alia, 'amu fatailia lia 'e iko 'ali 'amu totolia mola sakenala maurina firi li. 'Are la mera ka tafisi 'amiu, ma mera ka la lo 'ameroa fala ioli mamata faasia Jiu gi li. ⁴⁷ Mera la 'i so'ela ioli mamata faasia Jiu gi li, sulia God 'e keri 'ameroa ka sae 'uri 'e,
'Lau alu 'o ko malaa lo ulu fala ioli mamata faasia Jiu gi li.

⁴² 13:41 Habakuk 1:5

Lau keri'o 'ali 'o faronoa ioli gi sui 'i laola molagali 'alia 'are lakaes taua fala famaurinada.' "⁴⁷

⁴⁸ Talasi ioli mamata faasia Jiu gi li gera ronoa me 'are fo li, gera ka babalafe rasua, ma gera ka batafea faronona Aofia. Ma ioli fo God 'e filida fala maurina firi gi li, gera ka fakwalaimoki lo.

⁴⁹ Ma saenala God ka talo lo ala lifi gi sui, ma ioli afula gi gera ka ronoa lo saenala God 'i laola 'afutala gulae tolo fo. ⁵⁰ Wasua ma wale Jiu gi gera ka sae animala wale etaeta gi 'i laola falua ba'ela fo failia geli 'ilitoa gi ala ioli mamata faasia Jiu gi li lia gera foasia God. Ma Jiu fo gi, gera ka fuli'ae lo ala malakwaita na ala Paul failia Banabas, ma gera ka tabalidaroa lo faasia gulae falua fo. ⁵¹ Ma daro ka tafula goraa ala wado li faasia 'aedaroa malaa faabasuna lo fada lia 'e God kae loko kwaikwaina fada 'i dunala gera 'e'ela 'alia rononala saenala God. Ma daro ka la lo 'adaroa fala 'i Ikonium. ⁵² Ma ioli 'i Antiok gera fakwalaimoki gi, gera ka babalafe rasua, ma Aloe 'are Abu ka io ada.

14

'I Ikonium

¹ Ma Paul failia Banabas daro ka dao 'i Ikonium, daro ka la lou 'i laola luma fala foana 'ala Jiu gi li, malaa ba daro 'idufae taua lo mae. Ma daro ka sae 'alia nanata na lia ioli afula Jiu gi failia ioli mamata faasia Jiu gi li, gera ka fakwalaimoki ala Jesus. ² Wasua ma Jiu gera barasi fakwalaimoki gi, gera ka sae animala ioli mamata faasia Jiu gi li, ma gera

⁴⁷ 13:47 Aesea 42:6; ma 49:6

kafafuta'a malatada gera ka tatae folosia ioli 'e gera fakwalaimoki gi. ³ Paul failia Banabas, daro ka io lou 'i lififo sulia talasi tekwa, daro ka sae ramoramoia sulia Aofia. Ma Aofia ka fatalilia lia saenadaroa sulia Jesus 'e kwalaimoki 'alia kwatenala nanatana fadaroa fala taunala 'are li 'aferona 'alida gi failia 'are mama'ala gi. ⁴ Ma ioli 'i laola mae falua fo gi li, gera ka tolini gera lo. Nali ioli failia Jiu gi, ma nali ioli failia waleli lifurono gi.

⁵ 'Urifo nali ioli ala ioli mamata faasia Jiu gi li failia nali Jiu failia wale etaeta gera gi, gera ka lokomalata fala malakwaitana ala waleli lifurono gi, 'ali geraka raunida 'alia 'uinada 'alia fau 'ali geraka mae. ⁶ Ala talasi waleli lifurono gi daro sai ai, daro ka tafi fala falua 'i Listra, ma falua 'i Derbe 'i laola gulae tolo 'i Laekonia, ma fala mae falua galida gi. ⁷ 'I lififo, daro ka faatalo 'alia Faronona 'Oka.

'I Listra ma 'i Derbe

⁸ Ma te wale 'e io 'i Listra 'aela 'e mae. 'Aela 'e mae fuliae lo mae ala futanala, ma iko 'ali liuliu. ⁹ 'E gwauru 'i wado, ma ka fafuronosia saenala Paul. Ma Paul ka alu maa ala, ma ka saiai 'e fakwalaimokia Jesus saiai kae gura lia mola 'ala, ¹⁰ ma ka sae 'alia linae wale ba'ela fala 'uri 'e, "O tatae, ma ko ura rada 'alia 'aemu!" Ma wale fo ka lofo, ma ka liu kwailiu lo 'i safitada. ¹¹ Talasi logona fo gera lesia 'are fo Paul 'e taua li, gera ka rii ba'ela 'alia saena gera ioli 'i Laekonia gi li 'uri 'e, "god gi gera iolia lo, ma daro ka sifo lo mae 'i soega!" ¹² Gera ka soia Banabas 'alia 'ilitoa god

Sus, ma Paul gera ka soia 'alia Hermes wale sake saena ala god gi li, sulia 'i lia wale 'e alaa 'adaroa.

¹³ Ma luma li foana ala god Sus lia io mola 'i maluma ala falua fo. Ma fata abu fala god Sus, 'e la ma ka sakea mae buluka gi, failia tagae 'ai gi, ka alua maala labu ala falua fo li. Sulia 'i lia failia logona fo gera oga kwatenala foasina fala waleli lifurono gi.

¹⁴ Ala talasi Banabas failia Paul daro ronoa liafo gera tau 'urifo li, daro ka gagasia to'omi dароа gi fala fatalianala daro 'e'ela 'alia, ma daro ka sae 'uri 'e, ¹⁵ "Uta 'e 'amu ka oga taunala me 'are 'e? Ma 'i 'amerоа ioli mola malaa lou 'i 'amiu gi. Mera la mae fala faalalauna 'alia Faronona 'Oka sulia te God mauri li. Totolia 'i lia mola 'amu ka foasia. Ma ikoso 'ali 'amu foasia lou god kotokoto 'e gi, sulia ikoso 'ali gera rana 'amiu mola. God 'e raunailia 'i nali, failia molagali, ma asi, failia 'are gera io 'i laola gi sui. ¹⁶ Ala talasi sui lo gi, 'e ala'alia ioli gi sui gera ka la 'ada sulia kwaiogalina gera gi. ¹⁷ 'E 'urifo wasua 'ala, 'e iko 'ali mano faasia kwatenala 'are 'oka gi fala ioli gi sui sulia atoa gi, ma ka fatalilia 'i lia talala 'alia 'are 'oka lia 'e tauda gi. 'E kwatea uta famiu faasia laola raloo, ma ka kwatea fuae 'ai gi ala talasi gera gi, ma ka kwatea fana famiu, ma ka kwatea manomiu ka babalafe." ¹⁸ Wasua waleli lifurono gi gera ka sae 'urifo, logona fo, gera oga geraka kwatea lo 'ada foasina gera gi fadaroa.

¹⁹ Ma nali Jiu lia gera la mae faasia falua 'i Antiok ala gulae tolo 'i Pisidia, ma falua 'i Ikonium, gera dao mae, gera ka kwate alaana fala logona fo, ma gera ka ogata'a fala Paul failia

Banabas. Ma gera ka 'uia lo Paul 'alia fau gi, ma gera ka taraa 'i maluma faasia 'i laola falua, ma gera ka taasia, sulia gera fia 'uri 'e mae lo. ²⁰ Wasua ma talasi ioli gera fakwalaimoki gi, gera la mae, ma gera ka ura galia Paul, 'i lia ka tatae, ka oli failida fala 'i falua. Sui ala fe atoa 'i buri, Paul failia Banabas daro ka la fala falua 'i Derbe.

Daro oli lou mae fala 'i Antiok

²¹ Paul failia Banabas daro ka faarono 'alia Faronona 'Oka 'i laola falua 'i Derbe, ma ioli afula gi gera ka fakwalaimoki ala Jesus. Sui daro ka oli fala falua 'i Listra, ma falua 'i Ikonium, ma falua 'i Antiok ala gulae tolo 'i Pisidia. ²² Ma daro ka fananata fitoona ioli fo gera fakwalaimoki gi li, ma daro ka faramo gera 'ali fitoona gera gi ka nasi. Ma daro ka ilia, “I laoala gia ka ruu 'i laola maurina firi 'e God 'e 'ilitoa fafia, gia kae dao sui tonala 'ato na.” ²³ Ma ala falua fo gi sui, daro ka filia lo wale etaeta gi fala logosinala ioli God gi. Ma 'i burila foana failia abu fana na, daro ka kwatea lo ioli fo gera fakwalaimoki ala gi fala Aofia.

²⁴ Sui daro ka la faasia gulae tolo 'i Pisidia, daro ka dao ala gulae tolo 'i Pamfilia. ²⁵ Ma daro ka faarono 'alia Faronona 'Oka 'i laola falua 'i Perga, sui daro ka la fala falua 'i Atalia. ²⁶ Sui daro ka la 'alia fagaa faasia 'i lififo, ma daro ka oli lo fala falua 'i Antiok. Falua ba daro fuli'ae ala alidana daroa faasia. Falua ba ioli fakwalaimoki gi gera kwatea daroa 'i laola kwai'ofena God li, 'ali ka ranadaroa fala galona 'e daro faasua lo.

²⁷ Ma talasi daro dao lo 'i Antiok, daro ka logosia lo ioli fakwalaimoki gi, ma daro ka

faronoda 'alia 'are God 'e taua 'ali daroa gi sui. Ma daro ka faarono lou 'alia lia God 'e rana ioli mamata faasia Jiu gi li 'ali gera ka fakwalaimoki lou. ²⁸ Ma daro ka io tekwa 'i lififo failia ioli fo gera fakwalaimoki gi.

15

Logona loko malata na 'i Jerusalem

¹ Nali wale gera la mae faasia 'i Judea fala 'i Antiok, geraka faalalaua ioli gera fakwalaimoki lo gi 'uri 'e, "E 'ato rasua 'ali God kae lafu 'amiu faasia ta'ana 'amiu gi, ala iko 'ali amu 'ole wale malaa ba taki Moses 'e ilia." ² Ma Paul failia Banabas daro ka alafaitalili rasua failida sulia me 'are fo. Ma 'i gera sui gera ka filia Paul failia Banabas ma nali wale fakwalaimoki 'i Antiok, 'ali daulu ka la 'i Jerusalem fala alaana failia waleli lifurono gi li, failia wale etaeta gi sulia me 'are fo. ³ Ma logonae ioli fakwalaimoki fo ka keridaulu lo. Ma talasi daulu la lo, daulu liu ala gulae tolo 'i Fonisia ma 'i Samaria gi, daulu ka farono 'alia bulusina ioli iko lou Jiu gi li gera taua lo fala God. Ma talasi ioli gera fakwalaimoki gi gera ronoa faronona fo li, gera ka babalafe rasua.

⁴ Talasi Paul failia Banabas daro dao lo 'i Jerusalem, ioli fakwalaimoki gi, failia waleli lifurono gi failia wale etaeta gi, gera ka kwaldo-daroa. Ma daro ka faaronoda 'alia 'are fo God 'e tauda 'alidaroa 'i safitala ioli mamata faasia Jiu gi li. ⁵ Wasua ma nali wale ala wale 'e gera fakwalaimoki ma 'i gera wale ala logonae wale Farasi gi li, gera tatae gera ka sae 'uri 'e, "Ioli mamata faasia Jiu gi li, ala gera fakwalaimoki

ala Jesus, geraka 'ole wale lou, ma golu ilia fada geraka rono lou sulia taki Moses gi malaa lou 'i gia ioli Jiu gi."

⁶ Ma waleli lifurono gi failia wale etaeta gi, gera ka logo fala loko malata na sulia me 'are fo li. ⁷ Ma 'i burila alaana tekwa fo gera taua ka sui, Peter ka tatae, ka sae 'uri 'e, "Alae walefae lau 'amu saiai, tekwa lo mae God 'e fili lau 'i safitamoulu 'ali lau faarono 'alia Faronona 'Oka 'e fala ioli mamata faasia Jiu gi li, 'ali gera ka ronoa lou ma gera ka fakwalaimoki. ⁸ Ma God 'e saiala manola ioli gi sui, lia 'e fatailia 'alia kwalonala ioli mamata faasia Jiu gi li, 'alia kwatenala Aloe 'are Abu fada malaa lou 'e kwatea fagaulu. ⁹ Ma iko ta matamatafaana 'i matanagolu faili daulu. 'E kwailufa 'alia ta'ana gera gi, dunala gera fakwalaimoki ala Jesus. ¹⁰ Ma God 'e fatailia faga ka sui lo 'e iko 'ali oga 'amu ka kwatea lou ta nanana fada 'alia taki gi, sulia koko gia gi ma 'i gia wasua, iko 'ali golu sai mola ala ronona sulia. Ma ala 'amu kwatea ta nanana 'urila fala ioli 'e gera fakwalaimoki ala Jesus gi, God kae ogata'a famiu. ¹¹ Gia fakwalaimokia lia God 'e faamauri gia faasia ta'ana gia gi li 'alia 'are Jesus 'e taua faga 'alia 'okana lia faga. God 'e faamauri lou 'urifo ala ioli mamata faasia Jiu gi li."

¹² Ma logona fo, gera ka io aroaro talasi gera ronoa Banabas failia Paul daro faarono 'alia 'are li 'afero 'alida gi failia 'are mama'ala gi lia God 'e tauda 'ali daroa fala ioli mamata faasia Jiu gi li. ¹³ 'I burila daro alaa ka sui, James ka sae 'uri 'e, "Alae walefae lau moulufafuronosi lau

ga. ¹⁴ Peter ba 'e sae ka bi sui mola ko sulia lia ba God 'e etae fatailia lo kwaimana lia fala ioli mamata faasia Jiu gi li 'alia kwalonada faasia 'i safitala ioli gi 'ali gera ka ronosulia. ¹⁵ Ma profet gi gera ka sae lou 'urifo, malaa lo ba Geregerena Abu 'e ilia,

¹⁶ 'God ka sae 'uri 'e,

Ta atoa 'ala, lakae oli mae, ma lakae taea 'ilitoana David lia 'e toli lo li.

Lakae taea 'are 'e ore ai gi, ma lakae faa uraa lou.

¹⁷ Ma ioli mamata gi, gera kae la mae 'i soegu.

Ma ioli 'e iko lou Jiu gi li, lakae soida lo 'alia ioli lau gi.

¹⁸ God ba 'e faarono 'ua lo mae 'alia 'are 'e 'i lao.' " ¹⁸

¹⁹ Ma James ka alaa lou ka sae 'uri 'e, "Lau malata 'uri 'e, ikoso 'ali golu kwatea lou ta nanana fala ioli mamata faasia Jiu gi li lia gera abulo sui lo fala God. ²⁰ E 'oka golu ka geregere fada, golu ka faarono gera ikoso gera 'ania ta fana gera foasi 'alia fala god kotokoto gi, ma gera ka lio sulida faasia tau ta'ana, ma ikoso gera 'ania lou ta 'are mauri gera lioa, ma ikoso gera 'ania lou ta 'abu. ²¹ Sulia taki 'e Moses gi, gera idumia 'ua lo mae 'i laola luma fala foana gera gi li ala Sabat atoa ala mammalona gi li, ma saenada ka faatalo lo 'alia 'i laola falua gera gi sui." ²¹

Geregerena fala ioli mamata faasia Jiu gi li

²² 'Urifo waleli lifurono gi, failia wale etaeta gi, ma logonae ioli fakwalaimoki gi sui, gera ka filia nali wale ada 'ali gera ka kerida ko fala 'i Antiok

¹⁸ **15:18** Emos 9:11-12 ¹⁹ **15:21** Levitikas 17:10; 18:30; Jenesis 9:4-6

failia Paul ma Banabas. Gera filia Judas lia gera soia lou 'alia Barsabas, failia Silas, sulia 'i doroa rua wale etaeta gi ala logonae ioli gera. ²³ Ma geregerena 'uri 'e gera kwatea faedaroa,

"I 'ameulu wale li lifurono gi, failia wale etaeta gi, lia 'ami walefae amiu ala Aofia, 'ami kwatea ko alaana 'oka rasua 'amami gi famiu barae wai asila ioli mamata faasia Jiu gi li, lia 'amu io 'i Antiok, ma 'i Siria, ma 'i Silisia. ²⁴ 'Ami ronoa 'uri nali wale ameulu lia gera la ko, gera ka kwatea lo malata boeboeta famiu 'alia saenada. Ma iko 'ali 'ami kerida fala taunala ta me 'are 'urifo. ²⁵ 'Arela 'e 'ami ka logo fali alafafia me 'are 'e 'i safitamami, ma 'ami filia nali wale sake saena, ma 'ami ka kerida ko 'i soemiu. Daro kae la ko failia kwaima 'oka gia gi Paul failia Banabas. ²⁶ 'I doroa rua wale daro kwatea tegula lo ala mauri nadaroa fala galona susuafa fala Aofia gia Jesus Christ. ²⁷ 'Urifo lia 'e 'ami ka kwatea lou ko Judas failia Silas 'ali doro ka talae sae 'adaroa sulia 'are 'e 'ami gereda ko gi. ²⁸ Sulia Aloe 'are Abu fae 'ameulu, 'ami alafafia, ikoso 'ali 'ami alua lou ta guluguluna fafi 'amiu. 'Are 'e gi mola 'amu ka rono lo sulida: ²⁹ Ikoso 'ali 'amu 'ania ta fana gera foasi 'alia fala god kotokoto gi, ma ikoso 'ali 'amu 'ania ta 'abu. Ma ikoso 'ali 'amu 'ania ta 'are mauri lia gera lioa. Ma 'amu ka io faasia tau ta'ana. Ma ala 'amu io faasia 'are fo gi, 'e 'oka rasua."

³⁰ Ma gera ka keria wale fo gi gera sake faronona fo, gera ka la fala 'i Antiok. Ma geraka logosia lo ioli gera fakwalaimoki gi sui, ma daulu ka kwatea lo 'are fo gera gereda gi fada. ³¹ Ala

talasi ioli gi gera idumia sui lo, gera ka babalafe rasua, sulia alaana fo gi gera taua malatada ka afaagali. ³² Ma Judas failia Silas, daro ka alaa fada ka tekwa rasua lo, ma daro ka kwatea malata raeiale failia nanatana fada, sulia 'i daroa rua profet gi. ³³⁻³⁴ 'I burila daro io 'i lififo sulia barae fe atoa ka sui, barae wai asila fo ka kwate daroa 'alia aroarona, ma daro ka oli lo 'i Jerusalem.*

³⁵ Ma Paul failia Banabas daro ka io lou 'i Antiok. Ma 'i daroa failia wale afula gi gera ka faalalau, ma geraka faatalo 'alia saenala Aofia.

Paul failia Banabas daro keta daroa

³⁶ Buri 'ala barae madama 'e sui lo, Paul ka sae 'uri 'e fala Banabas, "Gora oli lou 'ali gora ka maa too ala walefae gora gi ala mae falua ba gora faarono mae 'alia saenala Aofia ai gi, 'ali gora ka saiala ionada 'e 'utaa lo." ³⁷ Ma Banabas ka oga rasua 'ali John Mark ka la faedaroa. ³⁸ Wasua ma Paul malatala iko 'ali 'oka 'ali John Mark 'ali la faedaroa, sulia 'e oli mola faasidaroa 'i Pamfilia, ma iko 'ali la lo fae daroa fala faasuinala galona. ³⁹ Ma Paul failia Banabas daro ka alafaitalili 'i safitadaroa, ma daro ka tolini daroa lo. 'Urifo Banabas ka sakea lo Mark, daro ka tofolo fala kokomu 'i Saeprus. ⁴⁰ Ma Paul ka filia lo Silas, 'ali daro ka la. Ma nali ioli gera fakwalaimoki gera ka kerida lo burila gera kwateda fala Aofia 'ali ka lio suli daroa. ⁴¹ Ma daro ka la, daro ka liu

* **15:33-34** Afulanala geregerena 'ua lo gi iko 'ali gera 'adoa verse 34, "Wasua ma Silas ka malata bootoo rasua 'ali ka io lo 'ala 'i lififo 'i Antiok."

'i laola gulae tolo 'i Siria ma 'i Silisia. Ma daro ka fananata fitoona ioli gera fakwalaimoki gi li.

16

Timoti 'e la failia Paul failia Silas

¹ Ma Paul ka la ma ka dao ala falua 'i Derbe failia 'i Listra. Ma te waleli galona la ratala Timoti 'e io 'i lififo. Ma teite lia geli Jiu ma ka fakwalaimoki lou, wasua ma mama lia wale 'i Gris. ² Ma barae wai asila ala Aofia 'i Listra failia 'i Ikonium gi, gera babalafe rasua failia Timoti. ³ Ma sulia Paul 'e oga Timoti ka la failia, gera ka 'ole wale lo ala 'ali ioli Jiu gi gera ka alafafia. 'E taua me 'are fo, sulia Jiu gera io ala falua fo gi li sui, gera sai lou ala lia mama Timoti wale 'i Gris 'arelafo iko 'ali 'ole wale 'ua ala Timoti. ⁴ Ma talasi gera la ma gera ka liu ala falua gi li, gera ka kwatea taki gi fala ioli gera fakwalaimoki gi. Taki fo gi waleli lifurono gi, failia wale etaeta gi lo gera gerea 'i Jerusalem. Ma gera ka ilia fala ioli gi 'ali gera ka ronosulida. ⁵ Ma gera ka fananata logonae ioli fakwalaimoki 'i laola falua fo gi li, ma ala atoa gi sui 'i burila, ioli fa'alu afula gi lou gera ka fitoo.

Talasi Paul 'e lesia fataena li

⁶ Ma Paul failia wale kwaima lia gi, gera liu 'i laola provins 'i Frigia failia 'i Galesia, sulia Aloe 'are Abu 'e luia ikoso gera faarono 'alia Faronona 'Oka ala provins 'i Asia. ⁷ Talasi gera dao 'i totolala gulae tolo 'i Misia, daulu ka maili tonala laa na fala 'i Bitinia. Wasua ma, Aloe 'are Abu iko 'ali ala'ali daulu. ⁸ 'Urifo daulu ka dao tarosi lo

'adaulu faasia 'i Misia, ma daulu ka la fala falua 'i Troas. ⁹ Ma boni'ae gera teo 'i lififo, Paul ka lesia te fataena. 'E lesia te wale ala gulae tolo 'i Masedonia 'e ura, ma ka aniuлу 'uri 'e, “O la mae 'i Masedonia 'ali ko kwairanai amami!” ¹⁰ Ma talasi Paul 'e lesia fataena fo li, 'ami ka rerei lo fala laana fala gulae tolo 'i Masedonia li,* dunala meulu saiai God 'e oga meulu ka lai faarono 'alia Faronona 'Oka lou fala ioli 'i lififo gi li.

Lidia 'e fakwalaimoki ala Jesus

¹¹ Sui 'ami ka la faasia falua 'i Troas 'alia faga, meulu ka tofolo fala kokomu 'i Samotres, ma fe atoa 'i burila, 'ami ka la fala falua 'i Neapolis. ¹² Meulu sifo faasia faga 'i lififo, 'ami ka la sulia tala 'i tolo fala falua 'i Filipae, mae falua 'ilitoa 'i laola provins 'i Masedonia, mae falua fo wale 'i Rom gi gera 'ilitoa ai. Meulu ka io 'i laola mae falua fo sulia barae fe atoa. ¹³ Ma ala Sabat, atoa ala mamalona li meulu la faasia falua fo, meulu ka la fala rabela te kwai, sulia meulu fia 'uria lifi fala foana 'ala Jiu gi li 'i lififo. Ma 'ami ka gwauru 'i fua, meulu ka alaa fala fale geli gera logo 'i lififo gi li. ¹⁴ Na geli ada 'i lififo lia 'e rono 'ameulu 'i lia ratala Lidia, faasia falua ba'ela 'i Taeataera, 'i lia kae galogalofia ma kae foli 'alia toro melamela bora gi. 'I lia wasua foasia lou God, ma God ka tafalia lo manola 'ali kafafuronosia Paul, ma ka fakwalaimoki ala 'are fo 'e ilida gi. ¹⁵ 'Urifo 'i lia failia ioli 'i laola luma lia gi li, gera ka sisii abu sui. Ma ka sae 'uri 'e fameulu, “Sulia moulu alafafia laka fakwalaimoki lo ala Aofia, lau oga

* **16:10** Paul failia kwaima lia gi daulu dao tonala Luke ala falua 'i Troas.

moulu ka la mae ma moulu ka io 'i luma lau." Ma meulu ka tau sulia saenala ma meulu ka io 'i luma ala.

'I laola raraa 'i Filipae

¹⁶ Ala na fe atoa, talasi meulu la fala lifi li foa, meulu ka dao tonala te ulao la aloe 'are ta'a 'e sura ala. Ulao fo 'e galo ulafu ala nali wale 'i laola falua fo. Sulia aloe 'are fo, 'e saiai ka ilia fala ioli gi ta gi kae fuli mae fada. Ma ulao fo ka sake bata afula 'alia me galona fo 'ala wale fo gera lio sulia gi. ¹⁷ Ma ulao fo ka la sulia Paul fae 'ameulu, ma ka rii ba'ela 'uri 'e, "Wale 'e gi, 'i gera wale gera galo fala God 'e 'ilitoa rasua. Gera faarono 'amiu 'alia ta God 'e taua fala faamauri namiu."

¹⁸ 'E taua me 'are fo sulia atoa afula gi, la la Paul ka toetoela rasua, ma ka bulusi fala ka sae 'uri 'e fala aloe 'are ta'a fo, "Alia ratala Jesus Christ, lau saenasi famu, 'o latafa faasia ulao laa!" Ma aloe 'are ta'a fo ka latafa lo 'i maluma ala talasi fo. ¹⁹ Ma talasi wale ba'ela ala ulao fo li gera saiala lia galonala 'alia aloe 'are ta'a 'e sui lo, ma ikoso gera kae sake bata lo 'alia, gera ka daua Paul failia Silas, ma gera ka tara daroa 'i so'ela wale etaeta gi maala usina. ²⁰ Gera ka talai daroa mae 'i so'ela wale etaeta gi faasia 'i Rom, ma gera ka sae 'uri 'e, "Rua wale 'e gi, 'i daroa rua wale Jiu gi, ma daro ka taua firuna 'i laola falua 'e golu. ²¹ Daro ka faalalau 'alia falafala iko 'ali totolia taki gia gi li. Sulia 'i gia ioli Rom gi 'ala 'e, ma ka 'ato rasua 'ali gia ka tau sulia falafala daroa gi!" ²² Ioli afula gera logo 'i lififo gi li, gera ka logofafidaroa lou. Ma wale etaeta gi gera ka sae nasi fala wale li ofona gi 'ali gera

gagasia toro Paul failia Silas gi, ma geraka rabusi dарoa. ²³ Buri 'ala gera rabusi dарoa ka ta'a lo, gera ka aludaroa 'i laola raraa, ma gera ka ilia fala wale lio folo bolosia raraa fo 'ali ka folo nasi bolosi dарoa. ²⁴ Ma wale lio folo fo, talasi 'e ronoa lo alaana fo gi li, ka sake dарoa, ka alu dарoa ala mae tobi 'e io lo mae 'i laola raraa li, sui ka firi fafia lo 'aedaroa 'i safitala rua babae 'ai afola gulugulu gi.

²⁵ Talasi 'e dao totolala matoula boni li, Paul failia Silas dароа foa, ma dароа ka nulia lo nuu gi fala God. Ma wale gera io lou 'i laola raraa fo li, gera ka fafuronusi dароа. ²⁶ Ma toraa wasua lululu ba'ela 'e 'asua lo raraa fo, ma babatoonala luma fo wasua ka 'asu lou. Ma tatafe ala mala tobi ala raraa ala luma fo li ka tafa sui lo, failia kwalo seni gera firi fafia 'alia wale fo 'i laola gi li gera ka sigi sui lo faasida. ²⁷ Ma wale lio folo fo ka maola mae faasia mo'osu, ma ka lesia liafo mala tobi gi gera tafa sui lo, ma ka fia 'uria wale ba gera firi fafida gi gera tafi sui lo. Ma ka lafua 'au li ofona lia 'uri 'ali ka rauni lia lo 'ala 'i talala, sulia 'e saiai wale etaeta lia gi, gera kae raunia ala wale fo gi gera tafi. ²⁸ Wasua ma Paul ka rii ba'ela 'uri 'e, "O ala tau na lou ta 'are 'urila amu 'i talamu! 'I 'ameulu 'e meulu io sui mola 'ameulu!"

²⁹ Ma wale lio folo fo ka soilidi 'afia fe ulu gi, ma ka ruu nainali mae failia lebelebena, ma ka boururu 'i 'aela Paul failia Silas. ³⁰ Sui ka talai dароа 'i maluma, ka soilidi dароа 'uri 'e, "Rua wale ba'ela 'e gi, ta lakae taua 'ali God ka faamauri lau?"

³¹ Dаро olisia dаро ka sae 'uri 'e, "O fak-walaimoki ala Aofia Jesus 'ali God ka faamauri

'o, 'i'o failia iona 'o." ³² Ma daro ka faarono 'alia saenala Aofia fala, ma fala wale fo gera io lou 'i laola luma lia gi li, ma gera ka fakwalaimoki lo. ³³ Ala tofui boni fo mola lo, wale lio folo fo ka talai daroa, ka sauva lo mae malaa daroa gi, sui 'i lia failia iona lia, daulu nainali daulu ka sisiv abu lo. ³⁴ Sui ka talaia Paul failia Silas, daulu ka la fala luma lia, ma ka ranolidaroa. Ma 'i lia failia iona lia, daulu ka babalafe rasua, sulia gera fakwalaimoki lo ala God.

³⁵ Sui 'i 'ofaedani, wale etaeta 'i Rom gi, gera kwatea saenada fala nali wale ba'ela ala ofona 'uri 'e, "'Amu la, 'amu ka faronoa lo wale lio folo ba 'ali ka talaia rua wale ba gi 'i maluma faasia 'i laola raraa ba."

³⁶ 'Urifo mola wale lio folo fo ka la ka faronoa Paul 'uri 'e, "Wale etaeta gi gera ilia mae fagu 'i'o failia Silas, mora ka la lo 'amoroa 'i maluma. Mora ka la aroaro lo 'amoroa ala talasi 'e."

³⁷ Wasua ma Paul 'e olisia ka sae 'uri 'e fala wale ba'ela gera gi, "Wale etaeta 'i Rom gi iko 'ali gera lokomalata 'ua ameroa, wasua ma gera rabusi 'ameroa 'i maala ioli afula gi. 'Urifo sui gera ka alu 'ameroa 'i laola raraa. Ma me 'are fo 'e iko 'ali rada, sulia 'i 'ameroa wale 'i Rom gi lou 'e! Ma talasi 'e, gera oga geraka olifae agwaagwa lou ameroa. 'Ato rasua mola! Mera oga wale etaeta 'i Rom gi lo geraka la mae 'i lifi'e, 'ali geraka lugasi 'ameroa!"

³⁸ Ma wale ba'ela gera ala ofona gi li gera la, gera ka faarono 'alia alaana fo gi 'i so'ela wale etaeta 'i Rom gi. Ma ala talasi gera ronoa lia 'e Paul failia Silas 'i daroa rua wale 'i Rom gi li lou, gera ka mau rasua. ³⁹ Ma gera ka la mae

'i soedaroa, ma gera ka kwaimalatai fadaroa. Sui gera ka talai daroa 'i maluma faasia 'i laola raraa, ma gera ka aniuлу fadaroa, 'ali daro ka la lo 'adaroa faasia falua fo. ⁴⁰ Talasi Paul failia Silas daro latafa faasia raraa li, daro ka la fala luma Lidia. 'I lifi fo daro ka dao tonala ioli gera fakwalaimoki gi, ma daro ka kwatea lo alaana ala malata raefale na li fada, sui daro ka bi la lo 'adaroa faasia 'i Filipae.

17

I Tesalonika

¹ 'Urifo Paul failia Silas, daro la, daro ka liu ala falua 'i Amfipolis, ma 'i Apolonia, sui daro ka li dao ala falua 'i Tesalonika, lifi ba luma fala foana 'ala Jiu gi 'e io ai. ² Ma 'i lififo, Paul 'e la 'i laola luma fala foana Jiu gi li sulia falafala 'e 'idufae taua ala falua gi li. Ma ala olula fe atoa ala Sabat kwaikwaloi gi, 'i lia ka alaa failia ioli gi, ma ka sae sulia Geregerena Abu fada. ³ Paul ka fadaa ma ka idumia Geregerena Abu fala fatalianala lia 'e Christ wale God 'e filia, ka famalifii ma ka mae, sui ka tatae faasia maena li. Paul ka sae 'uri 'e, "Jesus 'e lau fatalo'alalia famiu 'i lia lo Christ wale 'e God 'e filia." ⁴ Ma nali ai ala ioli Jiu gi gera ka fakwalaimoki, ma gera ka 'ado failia Paul failia Silas, ma nali geli etaeta afula lou faasia 'i laola mae falua fo failia nali wale afula faasia 'i Grik gera ka 'auraea God.

⁵ Wasua ma nali wale Jiu iko 'ali gera babalafe lia fo ioli afula gi gera la sulia Paul failia Silas, ma gera ka logosia ioli ta'a gi lia 'e gera liuliu gwaugwau mola 'ada maala usina li, 'ali gera

ka logo 'alia logonae ioli ogata'a gi. Ma gera ka fanalunalua rasua ala falua fo, ma gera ka galia luma Jason, sulia gera oga geraka dava Paul failia Silas, 'ali geraka talai daroa 'i so'ela afulana fo. ⁶ Wasua ma talasi iko 'ali gera dao too nadaroa, gera ka dava 'ada Jason failia nali wale gera fakwalaimoki, ma gera ka tara gera 'i so'ela wale etaeta gi 'i laola falua fo, ma gera ka suufafida, gera ka rii ba'ela 'uri 'e, "Wale 'e gi, gera taua 'are ta'a rasua gi 'i laola falua afula gi! Ma gera ka la lou mae 'i laola mae falua 'e golu, ⁷ ma Jason ka golida 'i laola luma lia. 'I Gera sui gera 'oia taki walelitalona 'ilitoa gia 'i Rom, sulia gera ilia 'uri na walelitalona lou 'e ratala Jesus." ⁸ Ma alaana fo gi, ka kwatea lo boeboetana ba'ela fala logona fo failia wale etaeta gi. ⁹ Ma wale etaeta gi gera ka taua Jason failia nali wale lou, 'ali gera ka kwatea bata fala lugasinada. Bata fo 'e malaa etae alafuuna Paul failia Silas 'ali ikoso daro fulia lou ta kwalana 'i laola falua fo. 'Urifo gera ka bi lugasi daroa ko.

'I Berea

¹⁰ Ala talasi fo 'e boni lo, ioli gera fakwalaimoki gi gera ka kwatea Paul failia Silas fala falua 'i Berea. Talasi daro li dao ai, daro ka la 'i laola luma fala foana 'ala Jiu gi li. ¹¹ Ioli 'i lififo gi li gera too ala falafala 'e 'oka ka liufia ioli 'i Tesalonika gi, sulia gera oga rasua rononala ta Paul kae ilia. Ma ala atoa gi sui, gera idumia Geregerena Abu 'ali gera ka raea 'are fo Paul 'e ilia 'e kwalaimoki. ¹² Ma ioli afula 'i Jiu gi, gera ka fakwalaimoki, failia gelu etaeta afula

Grik gi li, failia wale Grik afula gi lou, gera ka fakwalaimoki. ¹³ Wasua ma talasi wale 'i Jiu gera io 'i Tesalonika gi, gera ronoa Paul 'e faarono lou 'alia saenala God 'i Berea, gera ka la lou mae 'i lififo, ma gera ka kwatea ma ioli 'i Berea gi geraka ogata'a, ma geraka taua te kwalana ba'ela 'i lififo. ¹⁴ Ma 'urifo mola, nali ioli gera fakwalaimoki, gera ka kwatea Paul fala tauofola asi faasia falua 'i Berea. Wasua ma Silas failia Timoti, daro io 'adaroa 'i Berea. ¹⁵ Ma wale gera talaia Paul gi gera la failia, gera ka dao lo 'i Atens. Sui bui gera ka bi oli fala 'i Berea failia saena Paul gi fala Silas failia Timoti, 'ali daro ka la nainali 'i so'ela.

'I Atens

¹⁶ Ma talasi Paul 'e io lo 'i Atens maasia Silas failia Timoti, ka kwaimalatai rasua, sulia 'e lesia lulula god kotokoto afula gi fala foasinali gera io 'i laola falua fo 'i Atens. ¹⁷ Lia fo kwatea ma ka la 'i laola luma fala foana 'ala Jiu gi li, ma ka alaa fala Jiu gi, failia ioli mamata faasia Jiu gi li lia gera 'auraea God. Ma ka alaa lou 'i maala usina sulia atoa gi fala ioli fo gera liuliu gwaugwau mola 'ada gi. ¹⁸ Ma nali wale falalau lou ala ioli Grik gi gera soida 'alia "Epikurean" ma "Stoik," gi, gera olisusu lou failia Paul. Ma nali ai ada gera ka sae 'uri 'e, "Ta 'e wale laua rari 'are 'e 'e oga kae ilia?"

Ma nali ai ala wale fo gi gera ka sae 'uri 'e, "Lesinai 'e malaa 'e oga giakae foasia god mamata gi." Gera sae 'urifo sulia Paul 'e faarono sulia Jesus, ma tatae olina faasia maenali. ¹⁹ Ma

gera ka talaia Paul 'i laoala logonae ioli lokomatala lia gera soia 'alia "Areopagus," gera ka sae 'uri 'e, "Ami oga 'ami ka saiala falalauna fa'alu 'e 'o sae sulia. ²⁰ Sulia 'are 'e 'ami ronoa 'o ilia 'e mamata rasua lo faasia 'are 'e 'ami ronoda 'i lao gi, ma 'ami ka oga 'ami ka saiala malutali." ²¹ (Gera sae 'urifo, sulia wale 'i Atens, failia wale 'e gera la mae fala io na 'i Atens gi li, gera oga alaana ala atoa gi li sulia mafafuronosinala ta gi 'e fa'alu.)

²² Ma Paul ka ura 'i laoala logona fo ala wale etaeta gi li, ma ka sae 'uri 'e, "I 'amiu ioli 'i Atens gi, lau lesia 'amu oga rasua foasinala god sulia falafala rada gi. ²³ Sulia talasi lau liu 'i laola falua 'amiu li, laka lesia lifi li foa 'amiu gi, ma laka lesia maala te 'erefau, 'amu gerea saena 'uri 'e ai, 'Fala god la iko 'ali gia saiala.' Ma God 'e 'amu foasia ma iko 'ali 'amu saiala, 'i lia lo 'e lau fatalo'alia famiu. ²⁴ God 'e raunailia molagali li, failia 'are 'i laola gi sui, 'i lia 'e 'ilitoa fafia asi, 'i nali, ma 'i wado, ma iko 'ali io 'i laola luma abu ioli 'e raunailia. ²⁵ Ma iko 'ali boboo mola 'afia ta 'are ioli gi gera sai ala tauanai fala, sulia 'i lia 'ala talala 'e kwatea maurina fala ioli gi sui, ma ka kwatea 'are gera boboo fai gi sui fada. ²⁶ Ma ala fulina mae, God 'e raunailia mola teke wale, ma faasia teke wale fo ka raunailia lo ioli afula mamata kwailiu gi, ma ka alu gera 'i laola molagali. 'I laoala 'e raunailia 'are gi sui, 'i lia 'ala talala 'e alua lo talasi gi ma ka tolinia lo lifi gi lia ioli fo gi gera ka io ai. ²⁷ 'E taua me 'are 'e 'ali ioli gi geraka ka lio 'afia ma geraka daria, ala gera ka lio nanata 'afia. 'Urifo wasua 'ala God iko

'ali io tatau mola faasi gia. ²⁸ Ma na wale ka sae 'uri 'e, 'Sulia 'i lia lo 'e golu ka mauri, ma golu ka saola ma golu ka io.' Ma na wale ala wale li geregerena 'amiu gi ka ilia lou, 'I gia wel a God gi lou.' ²⁹ Sulia 'i gia wel a lia gi, ikoso 'ali gia fia 'uria God 'i lia ta 'are mola 'ala, malaa na lului 'are lia ioli 'e raunailia 'alia golu, 'o ma silva, 'o ma ta fau. 'I lia iko 'ali malaa ta 'are ioli mola 'ala ka raunailia 'alia sai 'arena lia. ³⁰ 'I lao God iko 'ali lokokwaikwaina fala ta ioli 'e foasia god kotokoto gi talasi iko 'ali sai 'ua ala. Wasua ma ala talasi 'e, 'e ilia lo fala ioli ala falua gi li sui 'ali geraka bulusi faasia ta'ana gera gi, ³¹ sulia 'e alua lo atoa 'ali kae lokokwaikwaina fala ioli gi sui. Lokokwaikwaina na lia 'e rada, ma ka filia lo te wale 'ali 'e lokokwaikwaina fala ioli gi sui. Ma ka fatailia lo wale li loko kwaikwaina fo fala ioli gi sui 'alia taenala wale fo faasia maena!'

³² Talasi ioli gi gera ronoa Paul 'e alaa sulia tataena faasia maenali, nali wale ada ka wasi 'alia, ma gera ka dorakwala 'alia. Wasua ma nali ai ada gera ka ilia, "Meulu oga ko sae lou sulia me 'are la." ³³ Ma Paul ka la lo 'ala faasia logona fo. ³⁴ Ma nali ioli gera ka 'ado failia, ma gera ka fakwalaimoki. Ma te wale ada ratala Dionisius, na wale ala logona ala logonae wale lokomalata fo li. Ma te geli ratala Damaris lou, ma nali ioli lou gera ka fakwalaimoki.

18

'I Korint

¹ 'Urifo mola, Paul ka la lo faasia 'i Atens, ka dao tarosi fala falua 'i Korint. ² I lifi fo, ka dao

tonala te wale 'i Jiu ratala Akuila, lia 'e futa 'i laola gulae tolo 'i Pontus. 'E la mae faasia 'i Itali failia wateu lia Prisila, sulia walelitalona 'ilitoa ratala Klodius 'e balia ioli 'i Jiu gi sui gera ka la faasia 'i Rom. 'Urifo, Paul ka la ka li dao 'i soedaroa. ³ Ma ka io ka galo 'ala fae daroa, sulia daro taua mola teke galona 'alia raunailinala babala gi 'alia abae toro nasi gi, fala folina 'alida. ⁴ Ma ka alaa failia ioli gi 'i laola luma fala foana ala Sabat gi li, 'ali ka bulusia malatala ioli 'i Jiu gi, failia ioli 'i Gris gi lou.

⁵ Ma talasi Silas failia Timoti daro dao mae faasia 'i Masedonia, Paul ka alua lo galona ala babala li. Ma talasi gi sui ka faarono 'alia Faronona 'Oka, ma ka fadaa madakwa ai fala Jiu gi Jesus 'i lia Christ, wale filia God. ⁶ Ma talasi gera olisi ogata'a ala, ma gera ka ilia 'are ta'a gi sulia, 'i lia ka fabasu 'alia tafulaa nala goraa faasia toro lia gi, ma ka sae 'uri 'e fada, "Ala ikoso 'ali 'amu too ala maurina fa'alu faasia God, 'i 'amiu talamiu lo 'e 'amu taua! Iko lou me rerona lau. Ma fuli 'i tara'ela ka la 'alaa, lakae la 'agua 'i so'ela ioli mamata faasia Jiu gi li." ⁷ Ma ka la faasi gera, ka la ka io 'i laola luma te wale iko lou Jiu lia ratala Titius Justus, wale 'e foasia lou God. Ma luma lia 'i io lou 'i rabela luma fala foana 'ala Jiu gi li. ⁸ Ma Krispus, wale etaeta ala luma fala foana fo li failia ioli lia gi sui, gera ka fakwalaimoki ala Aofia. Ma nali ioli afula lou 'i Korint, gera ronoa saenala Paul, ma gera ka fakwalaimoki ala, ma gera ka sisiu abu.

⁹ Sui 'i laola na fe boni, Paul ka lesia te fataena, ma Aofia ka sae 'uri 'e fala, "Ikoso mau, ma

ikoso mamalo fasia alaana fada, ma ikoso lugasia galona 'o. ¹⁰ Sulia lau io fae'o. Ma 'e 'ato fala ta ioli ka taua ta 'are falafafuta'anamu, sulia ioli lau gi gera afula 'i laola mae falua laa." ¹¹ Lia fo kwatea ma Paul ka io 'i lififo sulia teke fe nali ma olo madama gi fala falalaunala ioli gi 'alia saenala God.

¹² Ma talasi walelitalona ba'ela 'i Rom 'e alua Galio ka 'ilitoa fafia gulae tolo 'i Gris, wale Jiu gi gera ka logo, ma gera ka daua Paul, ma gera ka sakea 'i so'ela Galio fala lokokwaikwaina fala. ¹³ Ma gera ka suua fafia 'uri 'e, "Te wale 'e 'e mailia fala talainala ioli gi 'ali geraka foasia God 'alia falafala 'e mamata faasia taki 'amami gi li."

¹⁴ Ma talasi Paul 'e oga ka alaa, Galio ka sae 'uri 'e fala ioli Jiu gi, "Me 'are 'e, ala ta 'are ala ta ta'ana 'o ma ala ta rerona ala taki 'ami gi, lau saiai lakae sake talasi fae 'amiu Jiu gi. ¹⁵ Wasua ma sulia me alafaitalilina 'amiu gi mola 'ala sulia alaana gi, failia ratae 'are gi, failia taki 'amiu gi 'i talamiu, 'e 'oka 'ali 'amu ka farada 'amiu talamiu. Sulia ikoso 'ali lau kwatea ta lokokwaikwaina fala 'are 'uri la gi."

¹⁶ 'Urifo ka ilia fada sui 'ali geraka la faasia lifi li lokokwaikwaina. ¹⁷ Ala talasi fo, wale Grik gi geraka ka daua Sosetenes, wale etaeta ala luma fala foana li, ma gera ka rabusia 'i maala lifi fala lokokwaikwaina li. Wasua ma tauna fo iko 'ali fa'aberosia mola Galio.

Paul 'e oli fala 'i Antioik

¹⁸ Paul ka io 'i Korint failia ioli fakwalaimoki gi sulia atoa afula gi. Sui ka tafisi gera, ma ka tofolo 'alia faga fala gulae tolo 'i Siria failia Prisila

ma Akuila. Ma 'i laoala daulu tofolo faasia 'i Kenkrae, lia ka sufi korikori lo ala ifula 'ali ka fatailia 'e faasuia lo etae alafuuna lia[✳] fala God. **19** Talasi gera dao 'i Efesus, Paul ka la lo faasia Prisila failia Akuila, ma ka la 'i laola luma fala foana li, ma ka alaa fala Jiu gi. **20** Sui ioli gi gera ka sugaa 'ali ka ke io tekwa failida, wasua ma iko 'ali alafafia. **21** 'Urifo ma ka la lo 'ala, ka sae 'uri 'e fada, "Ala kwaiogalina God fagu, lakae oli lou mae 'i soemiu." Sui ka tofolo lo 'i laola faga faasia 'i Efesus.

22 Talasi 'e dao lo 'i Sesarea, ka la fala falua 'i Jerusalem, ma ka soi lafe ala ioli fakwalaimoki gi 'i lififo. Sui ka la fala 'i Antiok. **23** I burila 'e io 'i Antiok sulia barae fe atoa, ka la, ma ka liu fia lo gulae tolo 'i Galessia ma 'i Frigia fala faanasinala ioli gera fakwalaimoki gi.

Apolos

24 Ala talasi fo, te wale 'i Jiu ratala Apolos, 'e futa 'i laola falua 'i Aleksandria, 'e la mae fala 'i Efesus. 'I lia wale alaa nala 'e 'oka, ma ka sai 'oka lou ala Geregerena Abu. **25** Ma ka sai lou ala falafala sulia Aofia li, ma ka sae nanata, ka faalalau rada sulia Jesus. Wasua ma, 'e sai mola ala alaana sulia saenala John failia fasiuabuna 'e taua ala ioli gera bulusi faasia ta'ana gera gi li. Ma iko 'ali 'e saiala lia ioli gera fakwalaimoki ala Jesus gi, gera ka sisuu abu lou sulia gera fakwalaimoki. **26** Ma 'i lia 'e fuli'ae ka sae ramoramo fala ioli gi 'i laola luma fala foana li. Ma talasi Prisila failia Akuila daro ronoa, daro

[✳] **18:18** Nambas 6:1-21

ka sakea fala luma daroa, ma daro ka kwairanai ala, 'ali ka sai 'oka lou ala falalauna sulia God.

²⁷ Ma Apolos 'e ogaga ka la fala falua 'i Korint 'i laola gulae tolo 'i Gris. Ma ioli gera fakwalaimoki 'i Efesus gi, gera ka kwairanai ala 'alia geregerena fala ioli 'i Korint gera fakwalaimoki sulia kwai'ofena God fada gi, 'ali gera ka kwaloa talasi kae dao 'i soeda. Ma talasi 'e li dao ka kwairanai 'oka rasua ala ioli fo gi. ²⁸ Wasua ma talasi ioli Jiu gi gera olisusu failia, 'i lia ka sae nanata failida ma ka liufidaulu sui. 'Urifo ka fatailia Geregerena Abu gera falalama Jesus 'i lia Christ, wale God 'e filia.

19

'I Efesus

¹ Talasi Apolos 'e io 'i Korint, Paul 'e liu ala falua 'i laola gulae tolo 'i Galesia ma 'i Frigia la la ka dao ala falua 'i Efesus. Ma ka dao tonala nali ioli gera fakwalaimoki ala Jesus 'i lififo. ² Ma ka soiliidi gera 'uri 'e, "Amu too lo ala Aloe 'are Abu ala talasi 'amu fakwalaimoki ai?"

Ma gera ka olisi 'uri 'e ala, "Rononala wasua ta 'e Aloe 'are Abu, iko 'ali 'ami ronoa 'ua lou."

³ Paul ka soiliidi gera lou 'uri 'e, "Urilali ma sisiuabuna 'utaa mola 'amu sisiu abu 'alia?"

Ma gera ka olisia gera ka sae 'uri 'e, "Siuabuna ba John 'e alaa sulia."

⁴ Sui Paul ka sae lou 'uri 'e fada, "John 'e fasiuabua mola ioli 'e gera bulusi faasia abulo ta'ana gera gi li. Ma John ka ilia lou fala ioli 'i Israel gi, 'ali gera fakwalaimoki ala Jesus wale 'e kae dao mae 'i burila."

⁵ Ma talasi gera ronoa 'are fo li, gera ka sisiu abu 'ali ka fatailia gera fakwalaimoki ala Jesus Aofia. ⁶ Mola Paul ka alua lo limala 'ifafida, ma Aloe 'are Abu ka sifo fafida, ma gera ka sae 'alia saena mamata gi, ma gera ka sae sulia saenala God. ⁷ Ioli fo gi totolia akwala wala rua ioli.

⁸ Paul ka ruu 'i laola luma fala foana 'i Efesus, ma ka sae ramoramo fala ioli gi, ma ka mailia fala olisinala malatada sulia Ilitoana God. Ma ka tau 'urifo sulia olu madama gi. ⁹ Wasua ma nali ioli ada, gera kealilia, ma gera ka aburono, ma iko 'ali gera fakwalaimoki. Ma gera ka ilia alaana ta'a gi sulia Faronona 'Oka sulia Aofia li 'i maala ioli afula gi. Sui Paul ka talaia wale li galona gi gera ka la faasida, ma ala atoa gi sui ka alaa fala ioli gi 'i laola luma li falalauna Taeranus. ¹⁰ Me 'are fo gera taua ka la talau sulia rua fe nali gi. Ma ioli gi sui gera io ala gulae tolo 'i Asia, Jiu gi failia ioli mamata faasia Jiu gi li, gera ka ronoa saenala Aofia.

Wela Skefa gi

¹¹ Ma God ka kwatea nanatana ba'ela fala Paul, 'ali ka fulia 'are mama'ala gi, failia 'are li 'afiero 'alida gi. ¹² Ma ala gera sakea ta keme 'aba toro wawade wasua 'ala ala 'aba toro lia gi 'i so'ela ta ioli 'e matai, ioli la kae 'akwaa lo. Ma aloe 'are ta'a gi lou, geraka latafa faasia ioli fo gi.

¹³⁻¹⁴ Ma nali Jiu lou gera liu kwailiu sulia atoa gi fala balinala aloe 'are ta'a gi. Fi u wela fata abu ba'ela Jiu gi li ratala Skefa gera taua lou me 'are fo. Ma 'i gera wasua gera ka mailia fala balinala aloe 'are ta'a gi 'alia ratala Aofia Jesus. Gera sae

'uri 'e fala aloe 'are ta'a gi, "Lau bali 'amiu 'alia ratala Jesus ba Paul 'e faarono 'alia."

¹⁵ Wasua ma aloe 'are ta'a ka olisi 'uri 'e adaulu, "Lau saiala Jesus, ma laka sai lou ala Paul 'e too ala nanatana Jesus. Wasua ma 'i 'amoulu 'e, iko 'ali moulu too ala nanatana Jesus."

¹⁶ Ma wale fo aloe 'are ta'a fo 'e io ala ka lofo fadaulu, ma ka kwaidaulu. Ma gera ka tafi dadala faasia luma wale fo li failia kakasina gi 'i rabeda. ¹⁷ Ala talasi ioli Jiu gi failia ioli mamata faasia Jiu gi li lia gera io 'i Efesus, gera ronoa me 'are fo li, gera ka mau rasua, ma gera ka soi ba'ela rasua ala ratala Aofia Jesus. ¹⁸ Ma ioli fa'alu afula gera fakwalaimoki gi, gera la mae gera ka sae tafa sulia saena ala gelemana gera tautaua 'i lao gi. ¹⁹ Ma nali ioli afula lou ada lia gera gallo 'alia aloe 'are ta'a gi, gera ka sakea lou mae buka gera gi ala galona sulia aloe 'are ta'a gi li, ma gera ka 'agofida 'i safitala logona fo. Ma gera ka logosia maelala buka fo gi, ma ka dao ala lima to'oli me seleni gi. * ²⁰ 'I fofola me 'are fo saenala God ka 'ilua ioli afula gi, ma gera ka fakwalaimoki ala Aofia.

Kwalaana 'i Efesus

²¹ Buri 'ala 'are fo gi sui, Paul ka naia lo 'i laola malatala 'ali kae la fala falua 'i laola gulae tolo 'i Masedonia ma 'i Gris gi, ma ka dao tarosi fala 'i Jerusalem. Ma Paul ka sae 'uri 'e, "Buri 'ala lakae la 'i lifila, lau oga lakae la lou fala 'i Rom." ²² Ma ka kwatea Timoti failia Erastus, rua wale

* **19:19** Teke me seleni 'e totolia folifolina fala teke wale fala teke fe atoa.

kwairanai lia gi, fala 'i Masedonia, talasi 'i lia 'e io ga 'ala 'ua 'i Efesus ala gulae tolo 'i Asia li.

²³ Ma talasi fo kwalana ba'ela ka fuli 'i Efesus sulia Faronona 'Oka sulia Aofia li. ²⁴ 'Urifo ma te wale ratala Demitrius, 'i lia wale 'e galu ala raunailinala 'are ala silva gi li, ma ka saiala raunailinala keme lului 'are gi ala god gela gera, ratala Atemis, fala luma abu gera gi. Ma galona Demitrius ka fatoo'area rasua ioli gera galu 'ala gi. ²⁵ Ma 'i lia ka soida gera ka logo mae failia nali ioli gera taua lou me galona fo. Ma ka sae 'uri 'e fada, "Alae wale, moulu saiala too 'arena golu 'e la mola mae faasia galona 'e golu taua 'alia raunailinala keme lului 'are 'e gi li. ²⁶ Moulu lesia ma moulu ka ronoa sui lo 'are 'e Paul 'e tauda gi. 'E ilia keme lului 'are 'e ioli gi mola gera raunailida iko tali god kwalaimoki. Ma sulia 'e sae 'urifo, ioli afula gi 'i Efesus failia mae falua afula gi laola gulae tolo 'i Asia lou malatada ka bulusi lo sulia. ²⁷ Ma ala 'e 'urifo, ioli gi gera kae saefafuta'a me galona 'e golu. Iko lou talifilia me 'are fo mola, ma na 'are kae ta'a lou, luma abu god gela ba'ela 'e gia, Atemis, gerakae fadalafa lo, failia 'ilitoanala kae dalafa lo. Ma ioli 'i Asia gi sui, failia molagali sui gerakae mano faasia foasinala!"

²⁸ Talasi logona fo gera ronoa alaana fo gi li, gera ka ogata'a rasua, ma gera ka rii ba'ela 'uri 'e, "Atemis lo god 'i Efesus 'i lia 'e 'ilitoa ka tasa!" ²⁹ Sui kwalaana ka tatae 'i laola mae falua ba'ela fo. Ma gera ka dava Gaeas failia Aristakus, rua wale faasia gulae tolo 'i Masedonia daro la la failia Paul gi, ma gera ka garu ala limadaroa, ma

geraka lalao faedaroa fala lifi li nonena lia ioli gi gera logo ai. ³⁰ Ma Paul ka oga ka la 'i maala logona fo, wasua ma ioli gera fakwalaaimoki gi gera luia. ³¹ Ma nali wale fai naonao ala gulae tolo fo, gera kwaima failia Paul gera luia lou ikoso 'ali la ala lifi gera logo ai. ³² Ma kwalaana ba'ela rasua ka tatae 'i laola logona fo. Ma nali ioli gera ka akwa gera ka ilia lo 'ada nali me 'are, ma nali ioli lou gera ka ilia lou nali 'are mamata, 'i dunala afulanala ioli iko 'ali gera sai mola ala ta 'e gera logo mae fai. ³³ Ma nali wale Jiu gera usulailia ko Aleksanda, ma gera ka talaia mae 'i maala logona fo, sulia gera oga ka fada madakwa ala kwalana fo. Sui Aleksanda ka fatae fala logona fo ma ka ralofafida 'alia limala, 'ali ka ilia ta alaana li kwai'ofena 'i maala ala ioli gi. ³⁴ Wasua ma talasi gera lio raea 'i lia Jiu li, gera ka rii ba'ela lou 'uri 'e, "Atemis lo god gia 'i Efesus lia 'e 'ilitoa ka tasa!" Ma gera ka rii ba'ela 'urifo sulia keme talasi tekwa, totolia ta rua tofui matola.[†]

³⁵ Sui wale ba'ela ala falua fo li ka la mae ka faloboa ioli gi 'uri 'e, "Alae ioli 'e 'i Efesus gi, ioli sui gera saiala lia 'i gia lo gia lio sulia luma abu Atemis, failia abae fau abu ba 'e toli mae faasia 'i laola raloo li. ³⁶ Iko ta ioli 'ali tofea 'are 'e gi. 'Arela 'e 'oka rasua 'amu ka io aroaro lo, ikoso 'ali 'amu taua lou ta 'are ka malaa 'ala ioli kwekwe'ela gi. ³⁷ Ma 'amu sakea lo mae rua wale 'e gi, wasua iko 'ali daro belia mola ta 'are faasia 'i laola luma abu, ma iko 'ali daro sae fawawadea mola ta 'are sulia god geli gia. ³⁸ Ma ala Demitrius failia wale li galona lia gi

[†] 19:34 Rua hour gi

gera too ala tali 'are fali suuafafia 'alia wale 'e gi, gia too ala lifi li lokokwaikwaina failia wale li lokokwaikwaina gi. Alua daulu ka sakea mae suuafafina la gi 'i lifi fo. ³⁹ Wasua ma ala 'amu oga 'ua ta 'are, 'amu ka farada lo 'i maala logonae ioli 'ilitoa. ⁴⁰ E 'oka gia ka lio suli gia, taufasia wale ba'ela gi gera bi suuafafi gia 'alia kwalaana 'e gia taua 'i tara'ela. Ma 'e 'ato rasua 'ali gia ka too ala ta malatae wale fala bokosi naga 'ali gia ka ura ai." ⁴¹ I buri 'ala 'e ilia 'are 'e gi sui, ka ilia gera ka oli lo 'ada.

20

'I Masedonia ma 'i Gris

¹ I burila kwalaana 'e aroaro lo, Paul ka soia mae ioli fakwalaimoki gi 'i so'ela, ma ka kwatea alaana li raefalena fada ma ka fabasu gera. Sui ka sae alualu lo fada, ma ka la lo fala 'i Masedonia. ² Talasi 'e la lo fala 'i Masedonia, ka liufia falua gi, ma ka alaa raefalea ioli fakwalaimoki gi 'alia saena afula gi. Sui ka dao ala gulae tolo 'i Gris. ³ Ma ka io 'i lififo sulia olu madama gi. Ma talasi 'e rerei fala laa na fala gulae tolo 'i Siria 'alia faga li, ka ronoa Jiu gi gera naia rauninala. 'Urifo ma ka malata tee gula lo fala olina 'i Siria sulia tala 'i tolo 'e liu 'i Masedonia li. ⁴ Ma Sofata, wela Pirus wale 'i Berea, ma Aristakus, ma Sekundus 'i daroa wale 'i Tesalonika gi, ma Gaeas wale 'i Derbe, ma Tikikus, ma Trofimus 'i daroa wale 'i Asia gi, ma Timoti, lia gera la failia Paul. ⁵ Gera la gera ka maasi 'ameulu ala falua 'i Troas. ⁶ Ma meulu ka tofolo faasia falua 'i Filipae burila Fanana 'alia

Beret iko ta ist 'i laola li, ma lima fe atoa gi 'i burila, meulu ka logo lou failida 'i Troas. 'I lifi fo meulu ka io sulia fiu fe atoa gi.

Daona fafu'isi Paul 'i Troas

⁷ Ala Sarere raurafi, 'ami ka logo mae fala fana kwaima na. Ma Paul ka alaa fala ioli gi, fuli 'i raurafi la la ka dao matoula boni, sulia kae la lo 'i dani. ⁸ Ala mae tobi 'i nali lia fo 'ami logo ai, fe ulu afula gi gera io 'i lififo. ⁹ Ma te ulufa'alu ratala Iutikus 'e gwauru 'ala 'i maala 'olofolo. Sulia Paul 'e alaa ka tekwa rasua, maala ulufa'alu fo ka gulugulu ma ka mo'osu lo 'ala, ma ka toli faasia olula rafalae luma 'i nali fala 'i wado. Talasi gera lafua gera ka lesia, 'e mae lo. ¹⁰ Wasua, Paul 'e sifo 'i fua, ka boururu ka ofia, sui ka sae 'uri 'e, "Ikoso moulu fitala, sulia 'e mauri 'ua mola 'ala." ¹¹ 'Urifo ka oli lou 'ala fala mae tobi fo gera logo ai, ma ka liia berete, ma gera ka fana. Ma 'i burila 'e alaa failida la la ka 'ofaedani lo, Paul ka bi la. ¹² Ma daulu ka olifailia ulufa'alu fo fala luma lia, ma gera ka babalafe rasua sulia 'e mauri lo.

Faasia 'i Troas gera ka la fala 'i Miletus

¹³ 'Urifo meulu ka etaeta lo 'ameulu fala 'i laola faga, ma 'ami ka tofolo fala falua 'i Asos, 'ali meulu ka sakea Paul 'i lififo. 'I lia 'e ilia 'urifo ai fameulu, sulia 'e la 'i lififo ala tala 'i tolo. ¹⁴ Talasi 'e dao too nameulu 'i Asos, ka tae lo fae 'ameulu 'i laola faga, meulu ka la lo fala falua 'i Mitilene. ¹⁵ Ma 'ami la faasia 'i lififo, 'ami ka liu ala kokomu 'i Kios ala ruala fe atoa. Ma ala olula fe atoa, meulu ka dao ala kokomu 'i Samos. Ma ala faila fe atoa, meulu ka dao ala falua 'i Miletus. ¹⁶ Paul 'e malata 'uri 'ali kae dao tarosi fala 'i Efesus,

'ali ikoso 'ali 'ami io ala gulae tolo 'i Asia, sulia meulu la nainali 'ali meulu ka dao nainali mola 'i Jerusalem 'i laoala fe atoa ala Pentekos, ala ka talawarau.

Alaana li alualu Paul fala ioli 'i Efesus gi li

¹⁷ Ala talasi Paul 'e io 'i Miletus, ka kwate saena fala wale fai naonao gi ala logonae ioli fakwalaimoki 'i Efesus gi, 'ali geraka la mae 'i so'ela. ¹⁸ Talasi gera dao mae, 'i lia ka sae 'uri 'e fada, "Amu saiala 'are ba lau taua talasi lau io fae 'amiu, fuli ala talasi lau dao mae 'i laola gulae tolo 'i Asia li. ¹⁹ Lau taua galona Aofia 'alia mamaeana, ma anina ala talasi 'atona gi ka dao agu, sulia 'are ta'a Jiu gi gera tauda agu gi. ²⁰ 'Amu sai sui lo ai, talasi lau faalalau 'i laola luma 'amiu gi li, ma fala ioli gi sui, iko 'ali lau faagwaa mola ta 'are faasi 'amiu fala rananamiu. ²¹ Fala Jiu gi, ma fala ioli mamata faasia Jiu gi li, lau kwate kwaikaena fada 'ali gera ka bulusi faasia ta'ana gera gi, ma gera kae bulusi fala God, ma gera ka fakwalaimoki ala Aofia Jesus.

²² "Sulia lau ronosulia Aloe 'are Abu, lakae la fala 'i Jerusalem, ma iko 'ali lau saiala ta kae fuli fagu 'i lififo. ²³ Ma ala falua lakae dao ali gi sui, Aloe 'are Abu 'e ilia fagu lakae dao tonala 'atona gi, ma 'i Jerusalem lakae io 'i laola raraa. ²⁴ Wasua ma 'e 'oka mola 'ala. Iko 'ali lau booboo mola sulia 'are kae fuli fagu gi, suli ala lau faasuia lo galona 'e Aofia Jesus 'e kwatea fagu. Ma galona fo lo fatalona 'alia Faronona 'Oka sulia kwai'ofena God fala ioli sui.

²⁵ "Ma lau liuliu 'i safitamiu sui failia alaana sulia 'Ilitoana God. Ma talasi 'e, lau saiai ikoso

'ali 'amu kae leesi lau lou. ²⁶ Wasua ma lau ili madakwa lo ai famiu 'i tara'ela ala ta ioli mola 'ala amiu iko 'ali too ala maurina fa'alu faasia God, lau abitakwa faasia. Iko ta 'iuta lau ala ioli iko 'ali fakwalaimoki. ²⁷ Sulia iko 'ali lau faagwaa mola ta 'are fala farononamiu 'alia sulia kwaiogalina God faga gi. ²⁸ Liaofo 'i 'amiu wale etaeta gi, 'amu ka lio suli 'amiu 'i talamiu, failia ioli 'e Aloe 'are Abu 'e alua 'amu ka lio sulida gi. 'Amu ka lio sulia ioli 'e gera fakwalaimoki ala God gi, malaa ioli lio sulia sipsip gi li. God 'e folida 'alia maenala Wela lia. ²⁹ Lau saiai burila lakae la, tali wale falalau rero gerakae la mae, ma geraka tagalailia ioli 'e gera fakwalaimoki gi, malaa kui kwasi gi gera raunia sipsip gi. ³⁰ Talasi kae dao mae, tali ioli mola ala logona 'amiu gerakae kotofia tali ioli gera fakwalaimoki fala laa na sulida. ³¹ 'Amu ka liolio 'oka, ma 'amu ka malata tonala olu fe nali gi, sulia atoa ma boni, lau faalalau 'amiu, wasua 'i laola 'atona gi ma anina gi.

³² "Ma talasi 'e, lau kwate 'amiu lo fala God, 'ali lia ka lio suli 'amiu. Ma malata tonala alaana sulia kwai'ofena 'oka lia li. Sulia saena fo 'e totolia fala fananata namiu ma ka kwatea 'are 'oka God 'e too ai fala ioli lia gi li sui. ³³ Ma 'amu ka sai lou ai, iko 'ali lau oga mola ta bata, 'o ma ta toro faasia ta ioli amiu. ³⁴ Ma 'amu sai sui mola 'amiu lau galoo 'alia rua limagu, 'ali ma laka ranaa lau 'i talagu failia kwaima lau gi lou ala me booboona 'ameulu gi. ³⁵ Lau fatailia sui lo famiu 'alia galona nanata 'urifo li, gia saiala rananala ioli gera watoutou gi. Ma 'amu ka malata tonala alaana ba Aofia gia Jesus 'e ilia, 'Ioli 'e kwate 'are,

'e babalafe ka ba'ela liufia ioli 'e sake 'are.' "

³⁶ Talasi Paul 'e alaa ka sui, ka boururu, ma ka foa fae gera. ³⁷ Ma 'i gera sui gera ka anि talasi gera loloia Paul, ma gera ka loto 'i babalila. ³⁸ Ma gera ka kwaimalatai rasua sulia 'e ilia ikoso gera lesia lo. 'Urifo mola gera ka la failia fala 'i laola faga.

21

Paul 'e la fala 'i Jerusalem

¹ 'Ami alualu ada ka sui, 'ami ka taefia lo faga 'ami ka la lo. Talasi 'ami tofolo lo, 'ami ka dao ala kokomu 'i Kos. Sui ala ruala fe atoa, 'ami ka dao ala kokomu 'i Rodes. Ma meulu ka la fala falua 'i Patara faasia 'i lififo. ² 'I lifi fo, meulu ka dao tonala faga la kae la fala gulae tolo 'i Fonisia 'i Siria. Sui meulu ka taefia faga fo 'i lifi fo, ma meulu ka la lou. ³ Meulu ka liu ala lifi la meulu lio ko ma meulu ka lesia kokomu 'i Saeprus. 'Urifo meulu ka gali ala aba fala maala koburu li, meulu ka la fala gulae tolo 'i Siria. Meulu ka sifo 'i rara ala falua 'i Taea, lifi la faga 'e fasifoa luluda gi ai. ⁴ Ma 'i lififo meulu ka dao tonala nali ioli gera fakwalaimoki ma meulu ka io failida sulia fiu fe atoa gi. Ma sulia Aloe 'are Abu 'e kwatea malata na fada, gera ka sae 'abero 'alia Paul ikoso 'ali la fala 'i Jerusalem. ⁵ 'Urifo wasua 'ala, ala talasi fala laa na 'ameulu, meulu ka la lo 'ameulu. Ma wale gi, failia wateu gera gi, ma wela gera gi sui gera la fae 'ameulu fala 'i taufofola asi. Talasi 'ami dao, 'ami ka boururu, ma 'ami ka foa. ⁶ 'Urifo meulu ka alualu ada ka

sui, meulu bi taefia faga, ma gera ka oli lo 'ada 'i falua.

⁷ Sui meulu ka la faasia 'i Taea, meulu ka dao ala falua 'i Tolemais, meulu ka lesia nali ioli gera fakwalaimoki, ma meulu ka io failida sulia teke fe atoa. ⁸ Ma ala ruala fe atoa, meulu ka la lou, meulu ka dao ala falua 'i Sesarea. 'I lifi fo, meulu ka io 'i luma ala Filip, wale 'e galو 'alia fatalona 'alia Faronona 'Oka li. Ma 'i lia na wale ala fiu wale ba gera filida 'i Jerusalem fala kwairanaina ala ioli gera fakwalaimoki gi li. ⁹ 'E too ala fai ulao gi, ma gera ka faarono lou 'alia saenala God. ¹⁰ Ma meulu io 'i lififo sulia barae fe atoa, ma te profet ratala Agabus ka dao mae faasia 'i Judea. ¹¹ 'E la mae 'i soemeulu, ma ka sakea forae Paul fala foosinala abalola, ma ka firi fafia rua 'a'aela 'alia failia rua limala lou, sui ka sae 'uri 'e, "Aloe 'are Abu 'e ilia, wale 'e forae lia li, Jiu gi gera kae firi 'uri 'e lou ala 'i Jerusalem, sui gera kae kwatea fala ioli mamata faasia Jiu gi li."

¹² Ala talasi meulu ronoa me 'are fo li, 'i 'ameulu failia ioli fo gi meulu ka ani ulu Paul 'ali ikoso 'ali la fala 'i Jerusalem. ¹³ Wasua ma ka olisi 'uri 'e ameulu, "Uta 'e moulu ka ani 'urila ma moulu ka fakwaimalatai lau? Lau rerei iko mola fala firinagu 'i Jerusalem, ma 'ali laka mae lou 'i osiala Aofia Jesus."

¹⁴ Ma sulia iko 'ali 'ami totolia mola olisinala malatala Paul, meulu ka sae lo 'ameulu 'uri 'e, "E 'oka ala'alia kwaiogalina God ka fuli lo 'ala."

¹⁵ I buri 'ala meulu io 'i lififo sulia barae fe atoa, meulu ka rerei lo 'alia 'are 'ameulu gi, meulu ka la lo fala 'i Jerusalem. ¹⁶ Ma nali wale li galona lou faasia Sesarea gera la fae 'ameulu,

ma gera ka talai 'ameulu fala luma wale la meulu kae io 'i so'ela, ratala Nason wale 'i Saeprus, 'i lia wale 'e etae fakwalaimoki 'ua lo mae.

Paul 'e alaa failia James

¹⁷ Talasi meulu dao lo 'i Jerusalem, ioli gera fakwalaimoki gi gera ka kwalo 'oka rasua ameulu. ¹⁸ Ala ruala fe atoa, Paul ka la fae 'ameulu fala lesinala James. Ma wale etaeta gi sui 'i laola logonae ioli fakwalaimoki fo, gera io 'i lififo. ¹⁹ Paul ka soi lafeda, sui ka faarono gera 'alia 'are God 'e tauda 'alia galona 'e Paul 'e tauda 'i safitala ioli mamata faasia Jiu gi li sui. ²⁰ 'I burila gera ronoa ka sui, gera ka batafea God. Sui gera ka sae 'uri 'e fala Paul, "Walefae Paul, 'o lesia mola 'amua ioli afula rasua ala ioli 'i Jiu gi gera fakwalaimoki, ma gera ka soi ba'ela mola 'ada 'ua ala taki Moses gi. ²¹ Gera ronoa lia 'e ioli gi gera suu fafi 'o, sulia 'o faalalaaua Jiu gera io ala mae falua ioli mamata faasia Jiu gi li, 'ali ikoso gera rono lou sulia taki Moses 'e kwatea, ma ko ilia fada ikoso gera 'ole wale ala wela gera gi, ma ikoso gera tau sulia falafala gia Jiu gi li. ²² Ma gera ka ronoa lo 'o dao 'i lifi'e. 'E totolia goluka farada ga malata rero 'e 'i safitala ioli fakwalaimoki 'i Jiu gi li. ²³ 'O tau sulia me 'are 'e meulu kae ilia famu. Fai wale gi gera io 'i lifi'e, ma gera sae alafuu fala God. ²⁴ 'O la faedaulu fala fakwagana 'i maala God 'i laola Luma Abu God li, ma ko foli fala fakwagana la, 'ali daulu ka sufi korikori ala ifudaulu ka fatailia daulu faasuia lo etae alafuuna daulu[✳] fala God.

[✳] **21:24** Nambas 6:1-21

Ala ko tau 'urifo sulia taki Moses, ioli gi sui, gera kae saiai 'are 'e gera ronoa gera ilia suli'o gi, iko 'ali gera kwalaimoki, sulia 'i'o wasua 'o ronosulia taki Moses gi.

²⁵ “Ma fala ioli mamata faasia Jiu gi lia gera fakwalaimoki, meulu geregere fada sui lo, ma meulu ka faronoda 'alia lioe wale meulu alafafia: Ikoso 'ali gera 'ania fana gera foasi 'alia fala god kotokoto gi li, ma ikoso gera 'ania 'abu, ma ikoso gera 'ania ta 'are too 'a'ae gera lioa, ma gera ka lio suli gera faasia tau ta'ana.”

²⁶ Paul 'e alafafia me lioe wale fo, ma ala ruala fe atoa, ka la lo failia fai wale fo gi, ma ka fakwaga lia faili daulu. Sui ka la 'i laola Luma Abu God, ka faronoa fata abu 'alia talasi 'utaa fiu atoa fala fakwagana kae sui ai, sui bui daulu bi kwatea foasina daulu gi.

Gera daua Paul

²⁷ Ma talasi fiu atoa fo gi garani sui lo ai, nali wale Jiu mae faasia gulae tolo 'i Asia, gera ka lesia Paul 'i laola Luma Abu God. Ma gera ka booburia ioli gi, ma gera ka daua Paul. ²⁸ Ma gera ka rii ba'ela 'uri 'e, “Ioli 'i Israel gi! 'Amu kwairanai mae ameulu! Wale 'e 'e liufia lo falua gi sui fala falalaunala ioli gi fala fadalafanala ioli 'i Jiu gi, ma failia fadalafa nala taki Moses gi failia Luma Abu 'e. Ma talasi 'e, 'e talaia ioli mamata faasia Jiu gi li fala 'i laola Luma Abu 'e, ma gera ka fa'uli'ulua lifi abu 'e!” ²⁹ Gera ilia me 'are fo, sulia gera lesia Trofimus wale 'i Efesus lia 'e io failia Paul 'i lififo 'i Jerusalem ala atoa etaeta, ma gera ka fia 'uria Paul 'e talaia fala 'i laola Luma Abu God.

³⁰ Ma kwalana ka tatae 'i laola falua 'i Jerusalem sui, ma ioli gi gera ka tatu mae ma gera ka daua Paul, ma gera ka taraa fala 'i maluma faasia 'i laola Luma Abu God. Ma 'urifo mola maala 'olofolo gi ala Luma Abu fo, gera ka folo lo. ³¹ Talasi ioli gi gera oga geraka raunia Paul, nali ioli gera ka kwate alaana fala wale 'ilitoa ala ofona 'i Rom, sulia kwalana ba'ela fo 'e liu 'i laola falua 'i Jerusalem. ³² Ma talasi wale 'ilitoa 'e ronoa 'are fo li, ka la ka talaia nali wale li ofona lia failia wale etaeta gera gi, gera ka la nainali fala lifi la ioli gi gera logo ai. Ma talasi ioli gi gera lesia lo wale 'ilitoa fo failia wale li ofona lia gi li, gera ka bi mamalo faasia kwainala Paul. ³³ Talasi wale 'ilitoa fo 'e dao lo, ka la 'i so'ela Paul, ma ka daua. Sui ka ilia fala wale lia gi 'ali gera ka firi fafia 'alia rua kwalo seni gi. Sui ka soolidia ioli gi ka sae 'uri 'e, "Ite 'e wale 'e, ma 'are ta'a ta 'e 'e taua?" ³⁴ Ma ioli gi gera ka ilia alaana afula mamata kwailiu gi, wale 'ilitoa fo ka raria lo ta fo gera ogata'a fala Paul fafia. 'Arela fo ka ilia lo fala wale li ofona lia gi, 'ali gera ka sakea Paul, gera kae alua 'i laola luma wale li ofona gi gera io ai. ³⁵ Ma wale li ofona gi gera ka talaia fala 'aela maala 'olofolo ala luma fo li, ma gera ka awailia 'i nali, sulia ioli fo gi gera taua kwalaana ba'ela rasua. ³⁶ Ma Jiu gi gera ka lalao failia akwana gera 'uri 'e, "Raunia ka mae 'ala! Raunia ka mae 'ala!"

Paul 'e famadakwa lia 'i talala

³⁷ Ala talasi wale li ofona gi gera rerei fala ruuna 'i luma failia Paul, 'i lia ka sae 'uri 'e fala

wale 'ilitoa fo, "Lau oga laka ilia te 'are famu arai."

Ma wale 'ilitoa fo ka soilidia 'uri 'e, "'Uri'e ma 'o saiala saena 'i Grik? ³⁸ 'Uri 'e ma 'i'o iko lou wale ba 'i Ejipt ba ala talasi ba sui lo ko ba 'o fulia kwalaana ba'ela, ma ko talaia fai to'oli wale gi, ma gera ka la fala 'i laola abae lifi kwasi failia 'au li ofona gera fala kwalaana gi li?"

³⁹ Sui Paul ka olisia 'uri 'e "Iko! 'I lau wale Jiu 'ala, lau futa 'i Tarsus falua 'ilitoa 'i Silisia. Lau oga ko ala'alia 'ali lau alaa ga fala ioli 'e gi."

⁴⁰ Mola wale 'ilitoa fo ka ala'alia, ma Paul ka ura 'i maala luma fo 'i nali, ma ka fatae 'alia limala ma ka ralofafia ioli gi. Ala talasi gera io aroaro, Paul ka alaa fada 'alia saena 'i Hebru 'uri 'e,

22

¹ "Alae walefae lau failia 'i 'amiu mama lau gi, 'amufafuronosi lau ga lia'e lakae mailia 'ali lau alaa li famadakwalau faasia 'are 'e 'amu suua fafi lau 'alida gi!" ² Talasi gera ronoa 'e sae 'alia saena Hebru li, gera ka io aroaro sui, ma Paul ka alaa lou ka sae 'uri 'e, ³ "'I lau wale Jiu, ma laka futa 'i Tarsus mae falua 'i laola gulae tolo 'i Silisia, ma laka ba'ela mae 'i Jerusalem talasi lau raerae malata 'i so'ela Gamaliel. Ma ka faalalau 'oka rasua agu 'alia tauna sulia taki 'e Moses 'e kwatea mae fala koko gia gi li, ma laka oga lou taunala ta gi God 'e oga, malaa lou lia 'e 'amu oga taunali lou 'i tara'ela. ⁴ Ma laka malakwaita lou ala ioli gera fakwalaimoki ala Jesus gi, ma laka raunida. Lau daua lou wale gi, failia geli gi, ma laka aluda 'i laola raraa. ⁵ Ma 'ilito'ola fata abu, failia wale

etaeta gia gi, gera saiala 'are 'e la kae sae sulia 'e kwalaimoki. Ma gera gerea lo 'are gi fala wale etaeta ala Jiu gi 'i Damaskas, ma gera ka kwatea fagu, 'ali laka sakea fada. Ma gera ka ala'ali lau 'ali lau lio 'afia ioli gera fakwalaimoki ala Jesus gi 'i lififo, 'ali laka dauda, ma laka firifafida, ma laka oli mae failida fala 'i lifi'e Jerusalem, 'ali wale etaeta gi gera kae kwatekwaikwaina fada.

⁶ “Ala talasi lau la ma laka dao garania lo 'i Damaskas totolia matoula atoa, toraa ma raradanidaniana 'e kwana mae faasia raloo gali lau. ⁷ Ma laka toli 'i wado, ma laka ronoa line 'are 'e sae 'uri 'e fagu, ‘Saul, Saul, ‘utaa 'e ko malakwaita agu?’ ⁸ Sui laka sae 'uri 'e fala, ‘Arai, ‘i'o ite 'e?’ Ma line 'are fo ka olisi lau 'uri 'e, ‘I lau Jesus wale 'i Nasareti lia'e koe malakwaita agu.’ ⁹ Ma wale fo gera la faelau gi, gera lesia raradanidaniana fo, ma iko 'ali gera ronoa mola linela wale fo kae alaa faelau. ¹⁰ Ma laka soildia 'uri 'e, ‘Aofia, ta 'e lakae taua?’ Ma Aofia ka olisi lau 'uri 'e, ‘O tatae, ko la fala 'i Damaskas. Ma gerakae faarono 'o 'alia 'are lau naia koe taua.’ ¹¹ Ala talasi fo, maagu ka rodo, sulia rarabalanalala rarana fo, ma wale fo gera la fae lau gi, gera ka dau ala limagu, gera ka talai lau fala 'i Damaskas.

¹² “Ma te wale 'e io 'i Damaskas ratala Ananias, 'i lia wale 'e soi ba'ela ala God, ma ka ronosulia taki gia Jiu gi li, ma ioli Jiu gera io 'i Damaskas gi sui, gera soi ba'ela rasua ala. ¹³ ‘E la mae ka ura 'i soegu, ka sae 'uri 'e, ‘Walefae lau Saul, 'o lio lo!’ Ma ala talasi fo mola lo, maagu ka lio lo, ma laka lesia lo. ¹⁴ Ma ka sae lou 'uri 'e fagu, ‘God koko gia gi li 'e fili 'o, 'ali 'o saiala kwaiogalina lia

gi, ma ko lesia Wale Galo Rada lia, ma ko ronoa linela. ¹⁵ Ma koe faarono 'alia Faronona 'Oka sulia. Ko faronoa ioli gi sulia 'are 'e 'o lesia ma ko ronoa. ¹⁶ 'Uri'e ma ta lou koe maasia? Tatae lo ko sisiu abu, ma ko foasia Aofia, 'ali ka kwailufa 'alia ta'ana 'o gi.'

¹⁷ "Sui laka oli lou fala 'i Jerusalem, ma ala talasi lau foa 'i laola Luma Abu God li, laka lesia fataena, ¹⁸ ma laka lesia Aofia, ka sae 'uri 'e fagu, "O la nainali faasia 'i Jerusalem, sulia ioli 'e gi ikoso gera fakwalaimokia saenamu suli lau.' ¹⁹ Ma laka sae 'uri 'e, 'Aofia, gera sai mola 'ada ala lia ba lau la 'i laola luma fala foana gi li, ma laka daua ioli gera fakwalaimoki amu gi, ma laka rabusida lou. ²⁰ Ma talasi ioli gi gera raunia lo Stefen, wale 'e faatalo 'ali'o li, lau io lou 'i lififo, ma laka alafafia 'are fo gera taua ala, ma laka kwairanai fala liona sulia to'omi fafi gera gi li.' ²¹ Sui Aofia ka sae 'uri 'e fagu, "O la, sulia laka e keri tatau lo amu 'i so'ela ioli mamata faasia Jiu gi li.' "

²² Ioli gi gerafafuronosia Paul la la ka ilia mola me 'are fo sulia ioli mamata faasia Jiu gi li. Ma talasi gera ronoa me 'are fo li, gera bi rii ba'ela 'uri 'e, "'Amu sakea ko 'amu ka raunia! Iko 'ali 'e totolia ka mauri!" ²³ Gera rii, ma gera ka gaogao 'alia to'omi gera gi, ma gera ka 'ui 'alia goraa ala wado li 'i laola raloo, sulia gera ogata'a rasua! ²⁴ Ma wale 'ilitoa ala wale li ofona 'i Rom gi li, ka ilia fala wale lia gi 'ali gera ka talaia Paul 'i luma, ma ka ilia gera ka rabusia, 'ali gera ka daria fofola ta 'e kwatea ma Jiu gi gera ka rii ba'ela fala 'urifo. ²⁵ Wasua ma talasi gera firia

Paul fala rabusinala, 'i lia ka sae 'uri 'e fala na wale li ofona, "E rada mola 'ala 'i laola taki già gi 'i Rom 'ali moulu ka rabusi lau, wale 'i Rom lia 'e iko 'ali 'amu lokomalata 'ua fagu?"

²⁶ Talasi wale li ofona fo 'e ronoa me 'are fo li, ka la 'i so'ela wale 'ilitoa lia, ma ka soildidia 'uri 'e, "Ta 'e 'o taua? Wale lobaa 'i lia wale 'i Rom lou!"

²⁷ 'Urifo wale 'ilitoa fo ka la 'i so'ela Paul, ka sae 'uri 'e, "Ilia ga fagu, 'uri 'e ma 'i'o wale 'i Rom lou 'e?"

Sui Paul ka olisia 'uri 'e ala, "'Eo."

²⁸ Ma wale 'ilitoa fo ka sae 'uri 'e, "I lau wale 'i Rom lou, sulia lau folia 'alia bata ba'ela."

Ma Paul ka olisia 'uri 'e, "Lau wale 'i Rom, sulia lau futa ala wale 'i Rom."

²⁹ Ma wale fo gera ura garania fala kwainala ma soildinala gi, gera ka dudu faeburi faasia. Ma wale 'ilitoa fo lou, talasi 'e saiai lia Paul 'i lia wale 'i Rom, ka mau, sulia 'e firi fafia 'alia kwaloe seni gi.

Paul 'e ura 'i laoala logonae wale lokomalata Jiu gi li

³⁰ Sui wale ba'ela ala wale li ofona gi li, 'e oga ka sai 'oka ala ta fo Jiu gi gera suafafia Paul 'alia. 'Arela fo ala ruala fe atoa, ka keria wale lia gi, 'ali gera ka kalasua lo kwalo gi faasia Paul, ma ka kwatea alaana fala fata abu ba'ela gi failia logonae wale lokomalata Jiu gi li 'ali gera ka logo. Sui ka talaia ko Paul, ma ka fa uraa 'i maala logonae wale lokomalata fo talasi gera logo ai.

23

¹ Ma Paul ka bubu tootoo lo fala wale fai naonao fo gera logo gi, ka sae 'uri 'e, "Alae

walefae lau 'i Israel gi, lau faa 'ilitoa God, ma 'alia liogu sui lau saiala maurinagu 'e 'oka ka la la ka dao ala fe atoa 'i tara'ela." ² Talasi Paul 'e sae 'urifo li, 'ilito'ola fata abu Ananias ka ilia fala wale gera ura garania Paul gi 'ali gera ka fida folosia fokala. ³ Ma Paul ka sae 'uri 'e fala, "God kae fidali 'o, 'o malaa na balibali gera uulia ka kaka'a fala faagwanala midi gi. 'O io 'i lifi'e fala lokomalata na fagu 'alia taki Moses gi. Ma 'i'o wasua, iko 'ali 'o rono mola sulia taki la gi talasi 'e 'o ilia geraka fidali lau!"

⁴ Ma wale gera ura garania Paul gi, gera ronoa, gera ka sae 'uri 'e fala, "'O sae ta'a fala wale 'e 'ilito'ola fata abu God!"

⁵ Ma Paul ka olisi 'uri 'e ada, "Alae walefae lau 'i Israel, kwaimalatai, iko 'ali lau saiai lia 'e 'i lia wale 'e 'ilito'ola fata abu. Sulia Geregerena Abu 'e ilia, 'Ikoso sae ta'a fala wale 'ilitoa 'amiu.' "

⁶ Ma talasi Paul 'e lesia nali ai ala logonae wale lokomalata fo 'i gera Sadusi gi, ma nali ai ada Farasi gi, ka sae ba'ela fala logona fo 'uri 'e, "Alae walefae lau 'i Israel gi, 'i lau Farasi, wela Farasi gi li. Ma lokomalatana 'e 'e fuli fagu, sulia lau fakwalaimokia ioli gera mae gi, God kae taeda lou fala maurina!"

⁷ Ma talasi 'e ilia alaana fo li, Farasi gi failia Sadusi gi, gera ka fuli'ae ala alafaitalilina, ma logona fo gera ka tolini gera 'alia rua logonae wale gi. ⁸ Gera tolini gera, sulia Sadusi gi gera ilia ala ioli 'e mae, 'ato ka mauri lou, ma gera ilia iko mola ta eniselo, ma iko lou ta aloe 'are. Wasua ma Farasi gi gera fakwalaimoki ala olu 'are fo gi sui. ⁹ Ma akwa na ka bi ba'ela 'i matanada

kwailiu, ma nali wale falalau ala taki gi lia gera Farasi gi lou, gera ura, ma gera ka sae nanata rasua 'uri 'e, "Iko 'ali meulu daria mola ta 'are rero ala wale 'e! Wasua ma mala aloe 'are 'o ma ta eniselo tae 'e sae 'alia."

¹⁰ 'Urifo, ma kwalaana ba'ela rasua ka tatae, ma wale 'ilitoa ala ofona li, ka mau taufasia gera bi raunia Paul. Ma ka ilia fala wale li ofona gi, gera ka la fala logona fo 'ali gera ka talaia Paul faasi gera fala 'i laola luma wale li ofona gi li.

¹¹ Sui ka boni lo mae Aofia ka ura 'i so'ela Paul ka sae 'uri 'e, "Ikoso 'o mau. 'O sae ramoramo a suli lau lifi'e 'i Jerusalem, ma ko tau lou 'urifo 'i Rom."

Gera lokomalata fala rauninala Paul

¹² Ma 'i 'ofaedani nali wale ala Jiu gi gera ka logo, ma gera ka lokomalata fala rauninala Paul. Ma gera ka feke ikoso gera 'ania ta fana, ma ikoso gera goufia ta kwai, la la ka dao ala talasi gera kae raunia Paul. ¹³ Mala 'e totolia fai akwala wale ma ka tarena lia gera raunae ruru ala me malata fo. ¹⁴ 'Urifo wale fo gi, gera ka la 'i so'ela fata abu ba'ela gi, failia wale etaeta ala Jiu gi li, gera ka sae 'uri 'e, "Meulu feke ikoso 'ali meulu 'ania ta fana la la meulu ka raunia Paul. ¹⁵ 'Urifo ma 'i 'amoulu failia wale 'i laola logonae ioli lokomalata gi li, moulu ka kwate saena fala wale 'ilitoa ala ofona gi 'i Rom, 'ali gera kae talaia mae Paul 'i soemoulu, moulu ka kotoe ilia moulu oga moulu ka rono 'oka ala nali saena lou sulia. Ma 'i 'ameulu meulu kae rerei fala rauninala talasi kae dao garani lo mae."

¹⁶ Wasua ma ala talasi wawai Paul 'e rono ala me lokomalatana fo li, ka la 'i luma ala wale li

ofona gi, ka faronoa Paul 'alia. ¹⁷ Talasi Paul 'e ronoa, ka soia mae te wale li ofona, ka sae 'uri 'e fala, “O talaia ko ulufa'alu 'e 'i so'ela wale 'ilitoa 'o, sulia 'e oga ka ilia te 'are fala.” ¹⁸ Sui wale li ofona fo ka talaia ulufa'alu fo 'i so'ela wale 'ilitoa gera, ka sae 'uri 'e, “Wale ba ratala Paul 'e io 'i laola raraa li 'e ilia laka talaia mae ulufa'alu 'e 'i soemu, sulia 'e oga ilinala me 'are famu.”

¹⁹ Ma wale 'ilitoa fo ka garu ala limala ulufa'alu fo ka ke talaia tatau ko ala, 'e alu talifili daroa, ka sae 'uri 'e, “Ta 'e 'o oga koe faarono lau 'alia?”

²⁰ Sui ulufa'alu fo ka sae 'uri 'e fala, “Nali wale Jiu, gera alafafia ka sui lo, mala 'i dani gerakae la mae geraka suga 'o 'ali ko talaia Paul fala lifi logonae wale lokomalata gi gera logo ai, 'ali geraka daria kwalaimoki tonala ta gi 'e tauda. ²¹ Wasua ma ikoso ronosulida, sulia fai akwala wale ma ka tarena gera agwa maasia fala rauninala. Sulia gera feke 'ato rasua gera ka fana, ma ikoso gera gou, la la gera ka raunia Paul. Ma gera rerei lo, ma 'are gera maasia mola lo saenamu.”

²² Sui wale 'ilitoa fo ka sae 'uri 'e fala ulufa'alu fo, “Ikoso faronoa 'alia ta ioli lia 'e 'o faarono lau 'alia me 'are 'e li.” Sui ka kwatea ka la lo 'ala.

Gera kwatea Paul 'i so'ela Feliks wale ba'ela

²³ Sui wale etaeta ala wale li ofona gi li, ka soia mae rua wale daro ba'ela 'i malula gi, ka sae 'uri 'e fadaroa, “Mora rerei 'alia rua talanae wale li ofona gi fala laa na fala falua 'i Sesarea, failia fiu akwala wale fala laa na 'i fofola hosi gi li, ma rua talanae wale gera doi ala suapata gi li, gera ka rerei fala laa na ala sikwaala tofui matola 'i laola boni 'i tara'ela. ²⁴ Moulu kae alua tali hosi

fala Paul 'ali 'e tae 'i fofoli, ma moulu ka lio folo 'oka galia, ma moulu ka talaia 'i so'ela Feliks wale 'ilitoa."

²⁵ 'Urifo wale 'ilitoa ala ofona li ka gerea lo alaana fala Feliks 'uri 'e,

²⁶ "I lau Klodius Lisias, lau geregere ko famu 'i'o wale 'ilitoa Feliks. Lakae alaa ga fae 'o.

²⁷ Jiu gi gera daua lo wale 'e, ma gera ka garani raunia. Talasi lau daria 'i lia wale 'i Rom, laka la failia wale li ofona lau gi, meulu ka laua faasida. ²⁸ Ma sulia lau oga laka saiala ta 'e gera suua fafi lia 'alia, laka talaia 'i so'ela logonae wale lokomalata Jiu gi li. ²⁹ Sui laka daria iko 'ali taua mola ta 'are totolia 'ali gera ka raunia 'o ma gera ka alua 'i laola raraa. Suuafafinala gera tau mola 'ada sulia taki gera 'i talada gi. ³⁰ Ma talasi lau ronoa Jiu gi gera rereia lo maemaeta fala rauninala, lia 'e laka malata fala kwatenala ko 'i soemu. Ma lau faronoa lo wale 'e gera suufafia 'ali gera kae lokokwaikwaina fala 'i maamu, sulia 'i'o lo wale 'ilitoa."

³¹ Sui wale li ofona gi gera ka tau lo sulia ta fo wale 'ilitoa gera 'e ilia. Ma gera ka talaia Paul ala fe boni fo la la gera ka dao ala falua 'i Antipatris.

³² Ma ala ruala fe atoa, wale li ofona gi lia gera liu 'alia 'aeda, gera ka oli fala luma gera 'i Jerusalem gi. Ma wale li ofona gera la 'i fofola hosi gi li, gera ka dao tarosi failia Paul. ³³ Gera talaia ka dao ala falua 'i Sesarea, ma gera ka kwatea lo geregerena ba fala Feliks wale 'ilitoa, ma gera ka tafisia lo Paul 'i so'ela. ³⁴ Ala talasi wale 'ilitoa 'e idumia geregerena fo ka sui, ka soildia Paul fala

gulae tolo 'i fe lo 'e futa ai. Talasi 'e daria 'e la mae faasia Silisia, ³⁵ ka sae 'uri 'e, "Lakae rono 'o ala talasi wale 'e gera suua fafi 'o gi gerakae dao mae ai." Sui ka kwatea wale li ofona lia gi gera ka lio folo 'oka bolosia Paul 'i laola luma ba'ela 'oka Herod 'e raunailia.

24

Jiu gi gera suafafia Paul

¹ I buri 'ala lima fe atoa gi 'e sui, Ananias 'ilito'ola fata abu ka la fala falua 'i Sesarea failia nali wale etaeta ala Jiu gi, failia te wale la ratala Tertulus lia 'e saiala taki gi. Gera la mae 'i maala Feliks, wale 'ilitoa, ma gera ka suafafia Paul. ² Sui gera ka soia mae Paul, ma Tertulus ka fuli'ae ala suafafinala 'i maala Feliks 'uri 'e, "Wale 'ilitoa, kwaitalaina 'o 'alia liotoo li 'e taua gia ka too ala aroarona sulia talasi tekwa. Ma ko taua 'are afula 'oka fa'alu gi famami ioli Jiu gi. ³ Ma 'i 'amami sui 'ami babalafe rasua 'alia 'are 'e gi, ma 'ami ka batafe 'o rasua. ⁴ Ma iko 'ali lau oga sakenala talasi tekwa 'o. Ma lau suga 'o 'ali 'ofafurono ga mae fala alaana dodoko 'ameulu lakae kwatea ko. ⁵ Meulu daria wale 'e 'e faogata'a ioli gi. 'E saiai ka fulikwalaana fala Jiu gi 'i laola molagali sui, ma 'i lia na wale ba'ela lou ala logonae ioli gera soida 'alia, 'Nasarene gi li.' ⁶⁻⁷ Ma ka mailia lou fala fa'uli'ulinala Luma Abu God. Talasi 'ami lesia 'e 'urifo li, 'ami ka daua. Ma 'ami ka naia lokokwaikwaina fala 'alia taki 'amami gi.* ⁸ 'Urifo Lisias ka kwatea saenala fala

* **24:6-7** Nali geregerena 'ua gera 'adoa verse 7, "wasua ma Lisias, wale 'ilitoa ala maemaeta li, 'e la mae ma ka lau balubalua ala faasi 'ameulu."

ioli gera too ala kwaisusuaina gi li 'ali gera ka la mae 'i soemu. Ala ko soildia wale 'e, koe daria 'amua 'i talamu 'are 'e 'ami suafafia 'alida gi gera kwalaimoki." ⁹ Ma Jiu gera io 'i lifi'e gi, gera ilia 'are 'e Tertulus 'e ilia 'e kwalaimoki, ma gera ka suafafia lou Paul.

Saena li baaina Paul 'i maala Feliks

¹⁰ 'Urifo wale 'ilitoa fo Feliks ka ralofia Paul 'ali ka alaa, ma Paul ka sae 'uri 'e, "Lau saiai 'o lokomalata 'i lifi'e ka tekwa lo mae sulia fe nali afula gi, ma lau babalafe fali famadakwa lau 'i maamu. ¹¹ E iko 'ali totolia 'ali dao 'ua ala ta akwala wala rua fe atoa 'i burila lau la fala 'i Jerusalem fala foana. Ala ko soildia ioli gi, koe talae dao 'amua tonai lau sae kwalaimoki. ¹² Ma Jiu gi iko 'ali gera dao mola tonagu laka alafaitalili failia ta ioli 'i laola Luma Abu God, ma iko 'ali gera dao tonagu laka suuradaia tali ioli 'i laola luma fala foana 'o ma 'i laola falua 'i Jerusalem. ¹³ Ma iko 'ali gera totolia mola kwatenala ta 'are famu, 'ali ko fakwalaimokia ta gi 'e gera suafafi lau 'alida. ¹⁴ Lakae ilia 'are kwalaimoki famu: Lau foasia God ba koko 'amami gi li, 'alia dauna sulia 'Tala ala Aofia' la wale 'e gi gera ilia iko 'ali kwalaimoki. Ma laka fakwalaimoki ala 'are Moses failia profet gi gera gereda 'i laola Geregerena Abu li. ¹⁵ Ma laka fitoo ala God malaa 'i gera lou, lia God kae taea ioli gi sui faasia maena, ioli 'oka gi failia ioli ta'a gi lou. ¹⁶ Ma lia 'e kwatea laka tau nanata fala taunala 'are 'oka gi, 'ali ikoso 'ali lau mau lou 'i maala God failia ioli gi.

¹⁷ "Ma 'i burila lau la faasia 'i Jerusalem sulia barae fe nali, laka oli lou fala sake batana fala

Jiu gi li ma fala foasina lou. ¹⁸ Ma talasi lau taua 'are fo li, gera ka leesi lau 'i laola Luma Abu God 'i burila lau faasuia lo galona ala fakwagana li. Ma iko mola ta logonae ioli faelau ala talasi fo, failia iko mola ta kwalaana. ¹⁹ Wasua ma nali Jiu faasia gulae tolo 'i Asia gera io 'i lifi fo. Ma 'e totolia gera ka la lou mae 'i lao amu, 'ali gera kae suafafi lau ala gera saiala ta 'are lau taua 'e rero. ²⁰ Ma wale 'e gi, gera saiala talasi gera suafafi lau 'i maala logonae wale lokomalata 'ami Jiu gi li, iko 'ali gera daria mola ta 'are lau taua ka rero. ²¹ Teke me 'are lau ilia mola 'i lififo li, mala ka faogata'a ta gula ada lia 'e 'uri 'e, "Amu loko kwaikwaina fagu 'i tara'ela, sulia fakwalaimokina lau ala ioli gera mae lo gi gera kae mauri lou.' "

²² Sui Feliks, wale 'e sai 'oka lou ala falafala sulia Tala ala Aofia li, ka ilia gera ka mano lo. Ma ka sae 'uri 'e, "Talasi Lisias wale 'ilitoa ala wale li ofona gi li kae dao mae, lakae faasuia lokokwaikwainamu." ²³ Ma ka ilia fala wale li ofona 'ali ka lio sulia Paul ma ka kwatea ka sakwadola ala tali talasi, ma ka ala'alia kwaima lia gi 'ali gera saiala maatoona ala, ma geraka kwate 'are mola 'ada fala.

Feliks failia wateu lia darofafuronosia saenala Paul

²⁴ Ma 'i burila barae fe atoa 'e sui, Feliks failia wateu lia Drusila te geli 'i Jiu, daro ka kwaloa Paul 'ali daro ka fafuronosia. Ma Paul ka sae sulia fakwalaimokina ala Jesus Christ. ²⁵ Wasua ma Paul ka sae lou sulia radana, ma ka ilia ioli gi ikoso gera tau sulia kawaiogalina ta'a ala rabeda gi, ma ka sae lou sulia fe atoa God kae

lokokwaikwaina fala ioli gi li sui. Ma talasi daro ronoa me 'are fo gi li, Feliks ka mau, ma ka sae 'uri 'e, "O la lo. Lakae soi'o lou mae ala ta talasi mamata lou lau too ala ta matolaa famu." ²⁶ Ala talasi fo lou, ka fia 'uria Paul kae kwatea bata gi fala. 'Urifo ka 'idufae kwate saena fala 'ali ka alaa failia sulia talasi afula gi.

²⁷ 'I buri 'ala rua fe nali gi 'e sui, Porsius Festus ka la mae ka olisia Feliks wale 'ilitoa fo. Wasua ma sulia Feliks 'e oga Jiu gi gera ka babalafe 'alia, iko 'ali ala 'alia Paul 'ali latafa faasia 'i laola raraa.

25

Paul 'e suga fala laa na 'i so'ela walelitalona ba'ela 'i Rom

¹ Ma olu fe atoa gi 'i burila Festus 'e dao mae ka 'ilitoa ala falua 'i Sesarea, ka la fala 'i Jerusalem.

² Ma fata abu ba'ela gi, failia wale etaeta Jiu gi li, gera ka faarono 'alia 'are gera suafafia 'alia Paul gi fala Festus. ³ Ma gera ka ani fala Festus 'ali ka kwatea Paul fala 'i Jerusalem, sulia gera naia lo rauninala sulia tala. ⁴ Ma Festus ka olisi gera ka sae 'uri 'e, "Paul 'e io 'i laola raraa 'i Sesarea. Ma ikoso tekwa mola lakae oli nainali lou fala 'i lififo. ⁵ Ala 'e taua ta 'are 'e rero, 'amu ka kwatea wale etaeta 'amiu gi 'ali geraka la faelau fala 'i Sesarea ma gera ka alaa suafafia 'i lififo."

⁶ Sui Festus ka io 'i Jerusalem sulia kwalu fe atoa 'o ma ta akwala fe atoa, sui ka oli fala 'i Sesarea. Ma atoa 'i burila, Festus ka la ka gwauru ala lifi li lokokwaikwaina, sui ka ilia gera ka sakea mae Paul. ⁷ Ma talasi Paul 'e dao, Jiu gera la mae faasia 'i Jerusalem gi, gera ka ura galia,

ma gera ka suafafia 'alia 'are afula ta'a rasua iko 'ali kwalaimoki mola gi.⁸ Wasua ma Paul ka sae 'alia baainala, "Iko 'ali lau taua mola ta 'are ta'a 'e fafuta'a taki 'amami Jiu gi li, ma Luma Abu God, 'o ma walelitalona ba'ela 'i Rom wasua."

⁹ Ma sulia Festus 'e oga Jiu gi gera ka babalafe failia, ka soildia Paul 'uri 'e, "'O oga ko la fala 'i Jerusalem, 'ali laka loko kwaikwaina famu 'i lififo 'alia 'are 'e gera ilia suli'o gi?"

¹⁰ Sui Paul ka olisia 'uri 'e ala, "Lifi li lokok-waikwaina walelitalona ba'ela 'i Rom 'e alua 'e lau ura lo ai. 'I lifi 'e lo lifi 'e totolia lokokwaikwaina fagu. Iko 'ali lau taua mola ta 'are rero ala ioli 'i Jiu gi. Ma 'o sai 'oka lou ai.

¹¹ Ala lau 'oia taki gi ma ka totolia 'ali 'o loko kwaikwaina fagu fala maena, iko 'ali lau suga 'o 'ali laka tafi faasia. Wasua ma saena gera suafafi lau 'alida gi iko 'ali kwalaimoki, 'urilali 'e 'ato mola fala ta ioli ka kwate lau fada. Ma lau suga fala laa na 'i so'ela walelitalona ba'ela 'i Rom fala lokokwaikwaina fagu."

¹² 'Urifo Festus ka alaa failia wale gera ranaa ala lokokwaikwaina li. Sui ka sae 'uri 'e fala Paul, "Sulia 'o suga fala laa na 'i so'ela walelitalona ba'ela 'i Rom, 'e 'oka, koe la 'i so'ela."

Paul 'e alaa fala Agripa failia Bernis

¹³ 'I buri 'ala barae fe atoa 'e sui, Agripa walelitalona failia gelifae lia Bernis, daro ka dao 'i Sesarea 'ali daroka maa tonala Festus ma daroka kwaloa. ¹⁴ Ala talasi daro io 'i Sesarea sulia barae fe atoa fo li, Festus ka faronoa Agripa 'alia saena fo sulia Paul. Lia ka sae 'uri 'e, "Te wale gera alua 'i laola raraa talasi Feliks 'e 'ilitoa

talasi iko 'ali lau dao 'ua li. ¹⁵ Ma talasi lau la ko fala 'i Jerusalem, fata abu ba'ela Jiu gi li, failia wale etaeta gera gi, geraka alaa suafafia, ma gera ka suga lau 'ali laka loko kwaikwaina fala rauninala. ¹⁶ Wasua ma lau sae 'uri 'e fada, 'Iko lou falafala 'amami ioli 'i Rom gi 'ali 'ami ka lokokwaikwaina fala ta ioli talasi ioli la iko 'ali ke baai lia 'i talala 'ua 'i maala ioli gera suafafia gi.' ¹⁷ Ma talasi gera dao lo mae 'i lifi 'e 'i Sesarea, lau nainali laka gwauru fala rononada ala lifi li lokokwaikwaina ala ruala fe atoa, ma laka soia mae wale li ofona gi gera ka sakea mae wale fo. ¹⁸ 'Urifo, wale fo gera suafafia gi gera ka ura, ma iko 'ali gera suafafia mola 'alia tali 'are ta'a lau fia 'uri gera kae ilia. ¹⁹ Me 'are gera alafaitalili fafia, malutala foasinala God gera failia te wale la ratala Jesus. Jesus fo 'e mae lo, wasua ma Paul 'e ilia 'uri 'e mauri lou. ²⁰ Ma sulia iko 'ali lau saiai la kae malinailia 'utaa ala me 'are fo, laka soildia Paul ala 'e oga ka la fala 'i Jerusalem 'ali laka lokokwaikwaina fala 'alia 'are fo gi 'i lififo. ²¹ Wasua ma Paul iko 'ali alafafia, ma ka suga fala iona 'i laola raraa li, ma laa na 'i so'ela walelitalona 'i Rom 'ali 'i lia talala ka farada. 'Are la fo, laka ilia ikoso gera lugasia faasia raraa, la la ka dao ala talasi totolia fala sakenala 'i so'ela walelitalona ba'ela 'i Rom li."

²² Sui Agripa ka sae 'uri 'e fala Festus, "Lau oga lou rononala wale laa."

Ma Festus ka olisia ka sae 'uri 'e, "Koe ronoa 'i dani."

²³ Ma ala fe atoa 'i burila, Agripa failia Bernis daro ka dao mae, ma daro ka rufia mae to'omi 'ilitoa daroa gi. Ma daro ka ruu 'i laola luma

failia wale 'ilitoa ala ofona gi li, failia wale etaeta 'i laola mae falua fo gi li. Sui Festus ka kwate saena 'ali geraka talaia mae Paul. ²⁴ Ma Festus ka sae 'uri 'e, "Agripa walelitalona, failia ioli 'e 'amu logo mae 'i lifi'e gi li, 'amu lesia wale ratala Paul. Jiu 'e gera io 'i lifi'e 'i Sesarea gi failia Jiu gera io 'i Jerusalem gi, gera suafafia, ma gera ka rii gera ka suga lau 'ali laka raunia ka mae. ²⁵ Wasua ma talasi lau soilidia, iko 'ali lau daria mola ta ta 'e taua ka ta'a 'ali geraka raunia ka mae 'i fofola. Wasua ma 'i lia talala 'e suga 'ali ka la 'i so'ela walelitalona ba'ela gia 'i Rom. Lia fo lakae kwatea fala 'i so'ela walelitalona ba'ela 'i Rom. ²⁶ Wasua ma sulia iko 'ali lau too ala ta 'are 'ilitoa 'ali laka geregere sulia rerona wale 'e li fala walelitalona ba'ela. Lia 'e laka talaia mae 'i soemu 'i tara'ela Agripa walelitalona, 'ali moulu ka kwairanai agu fala daona tonala ta 'are kwalaimoki fala gerenai. ²⁷ Sulia iko 'ali 'oka fagu 'ali laka kwatea ko ta wale 'e io 'i laola rara fala walelitalona ba'ela 'i Rom, ala iko 'ali lau fatae madakwa ala malata gera suafafia 'alida gi."

26

Paul 'e alaa baai 'i lia talala 'i maala Agripa

¹ Agripa ka sae 'uri 'e fala Paul, "O faarono 'ameulu 'alia malatamu."

Ma Paul ka tadaa limala ka fatailia kae alaa, ma ka famadakwa lia 'uri 'e, ² "Agripa walelitalona, lau babalafe mola 'agua, fali faarono 'o 'alia famadakwanagu 'alia 'are 'e Jiu gi gera suafafi lau 'alida gi. ³ Lau babalafe ka tasa,

sulia 'o sai 'oka ala falafala gia Jiu gi li failia alafaitalilina gia gi. 'Arela 'e laka suga 'o, 'ali 'o fafuronusi lau ga failia mamaeana.

⁴ “Ma Jiu gi sui gera saiala abulonagu fuli mae ala wawadenagu. Gera ka saiala maurinagu 'i falua lau, ma burila lou 'i lifi'e 'i Jerusalem. ⁵ Ma gera ka saiagu ka tekwa lo mae, ala fulinai 'i lau na wale ala logonae ioli 'e gera fanasia lo foasinala God 'alia falafala Jiu gi li. Ma gera soia logonae ioli fo 'alia, ‘Farasi gi.’ Totolia geraka la mae 'i lifi'e 'ali geraka sae fakwalaimoki sulia 'are 'e gi, ala gera marabe. ⁶ Ma lia'e lau ura lo 'i lifi'e fala lokokwaikwainagu, sulia lau kwaimamali lo masia 'are 'e God 'e etae alafuu 'alia fala koko gia gi li. ⁷ Ma lia lo 'are ba akwala wala rua fuui wale gia 'i Israel gi gera kwaimamali fala sakenai, talasi gera foasia God sulia atoa ma boni li. Agripa, 'i fofola fitoona 'e, lau kwaimamali lo masia lia 'e wale 'i Jiu gi gera kae suafafi lau! ⁸ Ma 'utaa 'e ka 'ato famiu ioli 'i Jiu gi fala fakwalaimokina ala God 'e saiala taenala ioli mae gi li?

⁹ “Ma 'i lao mae, 'i lau talagu lau tau nanata fala kesaraenala logonae ioli 'e gera fakwalaimoki ala Jesus wale 'i Nasareti gi li. ¹⁰ 'Are fo lau taua 'i Jerusalem. Lau sakea nanata na faasia fata abu ba'ela gi, ma laka alua ioli afula God gi 'i laola raraa. Ma talasi gera kwaida fala maenada, lau aala lou fafia. ¹¹ Ala talasi afula gi, lau liu laka rabusida 'i laola luma fala foana gi li, ma laka maili fala suunaenada, 'ali geraka lugasia fakwalaimokina gera gi. Ma sulia lau ogata'a

rasua fada, laka la lou fala falua mamata gi fala malakwaitana ada.

¹² "Ma 'i fofola me 'are fo, laka la fala 'i Damaskas. Lau sakea geregerena gi faasia fata abu ba'ela gi fala daunala ioli gera fakwalaimoki ala Jesus gi. ¹³ Agripa, talasi meulu la sulia tala li, matoula atoa, laka lesia te rara danidania na 'e rara ka liufia madakwanala da'afi, ma 'e rara mae faasia 'i laola raloo ka gali lau failia wale fo meulu la gi. ¹⁴ Ma 'i 'ameulu sui mola meulu toli 'i wado, ma laka ronoa te line 'are ka sae 'uri 'e fagu 'alia saena 'i Hebru, 'Saul, Saul! 'Uta 'e ko malakwaita agu? Koe famalifii ala talasi koe tatae suali lau, malaa buluka rabela kae fi talasi 'e bulia maala maesua fala talainala li.' ¹⁵ Ma laka sae 'uri 'e fala, 'Arai, 'i'o ite 'e?' Ma Aofia ka sae 'uri 'e, "I lau Jesus, wale 'e koe malakwaita ala. ¹⁶ Tatae. Lakae fatae famu, ma lau fili 'o, 'ali 'o galu 'agua. Ma ko faronoa ioli gi 'alia 'are 'e 'o lesida agu gi 'i tara'ela, ma nali 'are lou lakae fatailida famu. ¹⁷ Lakae keri'o 'i so'ela ioli 'i Israel gi, failia ioli mamata faasia Jiu gi li, ma la kae lio suli'o 'ali ikoso gera rauni 'o. ¹⁸ Lakae keri'o fada 'ali ko bulusida faasia rodo fala madakwana, faasia nanatana Saetan fala God. Ma God kae kwailufa 'alia ta'ana gera gi. Dunala gera fakwalaimoki agu, God kae alu gera ioli lia gi failia ioli God 'e filida gi sui.'

¹⁹ "Agripa walelitalona, lau rono sulia fataena ba lau lesia faasia 'i nali. ²⁰ Lau etae la 'i Damaskas, sui 'i Jerusalem, ma 'afutala 'i Israel sui, sui 'i so'ela ioli mamata faasia Jiu gi li, laka faarono 'alia 'ali gera ka bulusi faasia ta'ana gera gi, ma gera ka bulusi fala God ma fala taunala

'are 'oka 'e fatalilia gera bulusi kwalaimoki gi.

²¹ Ma 'i fofola me 'are fo, Jiu gi gera ka dau lau talasi lau io 'i laola Luma Abu God, ma gera ka mailia fala rauninagu. ²² Wasua ma ka la mae ka dao ala fe atoa 'i tara'ela, God lo 'e rana lau. Ma laka faronoa ioli gi sui, fala ioli wawade gi, ma ioli 'ilitoa gi lou. Ma 'are lau ilida gi, gera lou ba profet gi failia Moses gera ilia kae dao mae. ²³ Gera ilia wale filia God kae famalifi ma kae mae, ma 'i lia lou wale etaeta kae tatae faasia maenali, 'ali ka faarono 'alia madakwanala maurina firi fala ioli Jiu gi li ga 'i lao, sui fala ioli mamata faasia Jiu gi li lou."

²⁴ Ma talasi Paul 'e alaa 'ua suli 'i lia 'urifo, Festus ka rii fala 'uri 'e, "Paul 'o kwekwe'ela lo laa wani! Sai arena ba'ela 'o 'e fabali 'o lo."

²⁵ Ma Paul ka olisia 'uri 'e, "Wale 'ilitoa, iko 'ali lau kwekwe'ela 'e! Alaana 'e lau ilida gi gera kwalaimoki ma gera ka rada sui. ²⁶ Lau saiai laka sae ramoramoa mola 'agua fala Agripa walelitalona, sulia 'e sai mola 'ala ala 'are 'e gi. 'E rono sulia 'are 'e fuli ala Jesus gi sui, sulia 'are 'e fuli ala Jesus gi iko 'ali fuli ala ta lifi agwa. ²⁷ Agripa walelitalona, 'uri 'e ma 'o fakwalaimokia alaana profet gi li? Lau saiai 'o fakwalaimoki ali."

²⁸ Sui Agripa walelitalona ka sae 'uri 'e fala Paul, "Ala keme talasi dodoko 'uri'e mola 'o fia 'uri koe kwatea lakae fakwalaimoki lo ala Jesus Christ?"

²⁹ Paul ka olisia 'uri 'e, "Wasua talasi dodoko, 'o ma talasi ka tekwa, lau foa famu ma fala ioli gi sui lia gera io 'i lifi'e ma gera kafafuronosi lau 'i tara'ela, 'ali 'amu ka malaa lou 'i lau. Lau fada

'uri 'e ai, 'amu kae fakwalaimoki ala Jesus Christ, wasua ma iko 'ali lau oga 'amu ka io 'i laola raraa malaa 'i lau."

³⁰ Sui walelitalona, failia Bernis, failia Festus wale 'ilitoa, failia ioli gi sui lia gera io failida, gera ka tatae, ma gera ka la lo 'ada. ³¹ Talasi gera la lo 'ada, gera ka sae 'uri 'e kwailiu 'i safitada, "Wale 'e iko 'ali taua mola ta 'are 'e totolia ka maelia 'o ma gera ka alua 'i laola raraa."

³² Ma Agripa ka sae 'uri 'e fala Festus, "Wale 'e totolia ko lugasia lo, ala iko 'ali suga fala laa na 'i so'ela walelitalona ba'ela 'i Rom."

27

Festus 'e kwatea Paul ka la fala 'i Rom

¹ Ma gera malataia 'ali meulu kae tofolo lo fala 'i Rom ala gulae tolo 'i Itali. Gera ka kwatea Paul failia nali ioli gera firida, fala Julius wale 'ilitoa ala wale li ofona 'i Rom gi li lia gera soia 'alia "Wale li ofona walelitalona ba'ela li." ² Sui meulu ka tae 'i laola faga faasia falua 'i Adramitium, 'e rerei fala laa na fala mae matakwa gi galia gulae tolo 'i Asia. Ma Aristakus, wale 'i Tesalonika ala gulae tolo 'i Masedonia, ka la lou fae 'ameulu. Ma meulu ka la lo faasia falua 'i Sisseria. ³ Ma fe atoa 'i burila, meulu ka dao lo ala falua 'i Saedon. Ma Julius ka babalafe failia Paul, ma ka ala'alia ka la fala lesinala kwaima lia gi 'ali gera ka kwatea ta gi 'e boboo fali. ⁴ Sui meulu ka la faasia 'i lififo, ma meulu ka liu lulufala kokomu 'i Saeprus, sulia oru 'e tatae mae 'i laoala faga. ⁵ Sui meulu ka tofolo lo ala mae matakwa garania gulae tolo 'i Silisia ma 'i Pamfilia gi, ma meulu ka la mae fala

'i Mira, falua ba'ela 'i laola gulae tolo 'i Lesia.

⁶ Urifo Julius, wale 'ilitoa ala wale li ofona fo gi li, ka daria faga faasia 'i Aleksandria kae la fala 'i Itali, ma ka alu 'ameulu 'i laola faga fo.

⁷ Sui meulu ka rafae la sulia barae fe atoa, ma meulu ka daria 'atona ba'ela ala laa na ala atoa fo gi li, sui meulu ka dao totolala falua 'i Kinidus. Ma iko 'ali 'ami la lo ala gula fo, sulia oru 'e tatae mae bolosi 'ameulu. Ma meulu ka gali ala nonora 'i Salmone, ma meulu ka liu 'i lulufala kokomu 'i Krit. ⁸ Sui meulu ka la sulia tolo ma ka 'ato wawade, meulu ka dao ala tafaa gera soia 'alia Tafaa 'Oka, lia iko 'ali tatau mola faasia mae falua 'i Lasea.

⁹ Atoa afula gi 'e sui 'i lififo, sulia meulu selo folosia oru ala talasi fo. Talasi fo lou fe atoa ba'ela gera Jiu gi fala malata lugasinala ta'ana gi 'e liu ka sui lo, ma talasi fala koburu ka fuli'ae lo, ma ka 'ato lo 'ali meulu ka dao tarosi ala laa na, taufasia faga ka bi wawalo ala talasi oru 'e ba'ela. Lia fo, Paul ka sae 'uri 'e fadaulu, ¹⁰ "Alae wale 'e, lau lesia lalana 'e golu faasia 'i lif'e kae 'ato rasua, ma asi kaefafuta'a faga 'e failia 'are 'i laola gi. Ma tali ioli agaulu gerakae mae lou."

¹¹ Wasua ma wale 'ilitoa ala wale li ofona gi li ka fakwalaimoki mola ala me 'are wale 'e ba'ela fala faga li failia wale 'e too ala faga fo daro ilia. Ma iko 'ali fakwalaimoki ala saenala Paul. ¹² Ma tafaa fo meulu dau ai iko 'ali 'oka fala dauna ai talasi ala boniligwari li. Lia fo, afulanala ioli gera ka oga 'ada laa na lou 'i asi 'ali meulu ka dao 'i Finiks, ala 'e talawarau, 'ali meulu ka mamalo 'i lififo ala talasi ala boniligwari li. Sulia 'i Finiks

tafaa ala kokomu 'i Krit 'e lulufi faasia oru ala talasi fo.

Koburu 'e dao 'i laola asi

¹³ Ma ala talasi oru 'e fuli'ae ka too mae 'i gwaula kokomu li, wale fo gi gera ka fia 'uria 'e totolia mola 'ala taunala me 'are gera oga taunai. Lia fo, gera ka lafua 'aegwalu 'i laola faga li, gera ka fuli'ae laa na lo sulia lulula kokomu 'i Krit. ¹⁴ Ma iko 'ali tekwa mola, oru ba'ela gera soia 'alia, "Ara Toli"^{*} ka too, ma ka sifo mae 'i fofola tolo ma ka too fafi 'ameulu lo. ¹⁵ Ma ka dao lo fafia faga, ma ka 'ato rasua fala faradanai sulia oru, ma meulu ka kweo lo ma meulu ka ala'alia lo faga 'ali oru ka sakea lo 'ala faasia 'i Krit. ¹⁶ Ma talasi meulu liu ko 'i lulula kokomu 'i Kauda, gera lafua baru 'i laola faga, wasua ka 'ato. ¹⁷ Ma gera ka firi fanasia lou faga taufasia 'e bi akari. Ma gera ka fasifoa 'aba selo ba'ela gera selo 'alia geraka ala 'alia oru ka sakea lo 'ala faga fo, sulia gera mau taufasia gera bi sara 'i fofola busu garania 'i Libia. ¹⁸ Sui oru ka oru talau mola 'ala ka ba'ela rasua, ma ala ruala fe atoa, gera ka 'ui 'alia nali luludaa faasia 'i laola faga. ¹⁹ Ma ala fe atoa 'i buri, gera ka 'ui 'alia nali 'are lou ala faga 'i laola asi. ²⁰ Sulia fe atoa afula gi iko 'ali 'ami lesia lo da'afi 'o ma fe kwalikwali gi wasua, ma oru ka nanata rasua. Sui meulu ka fia 'uria ikoso 'ali meulu mauri lo.

²¹ Ma sulia me talasi tekwa lo, ioli gi iko 'ali gera 'ania ta fana, Paul ka tatae ka ura 'i maada, ma ka sae 'uri 'e, "Alae wale, 'utaa 'e iko 'ali 'amu rono mola sulia 'are ba lau ilia famoulu, 'ali ikoso

* **27:14** North-east wind

golu la faasia 'i Krit? Ala moulu ka rono sulia saenagu li, ikoso 'ali golu daria mola 'atona 'e. ²² Wasua ma talasi 'e, lau ilia lo famoulu ikoso 'ali 'amu mau! Sulia ikoso ta ioli amoulu 'ali mae, talifilia faga 'e mola kae ta'a. ²³ Lau saiala 'are 'e gi, sulia ala fe boni ba sui ko, eniselo God 'e lau io fala ma laka foasia, 'e la mae 'i soegu. ²⁴ Ma ka sae 'uri 'e, 'Paul, ikoso mau! Sulia koe ura 'i laoala walelitalona ba'ela 'i Rom. Ma God kae ranaa ioli 'e gera la fae'o gi 'ali ikoso gera mae, sulia kwai'ofena lia famu.' ²⁵ 'Arela 'e alae wale, ikoso 'ali 'amu mau! Sulia lau fitoo ala God kae tau 'urifo malaa lo eniselo lia 'e ilia fagu. ²⁶ Wasua ma asi kae fasara golu ala ta kokomu."

²⁷ Ma koburu ka rabusi 'ameulu lo 'i laola asi fo sulia akwala wala fai fe boni, oru ka sakea lo faga 'i fafo lo ala asi 'i Mediterenia. Ma ka rada lo failia matoula boni, wale gera galo 'i laola faga gi li gera ka fia 'uria meulu garani dao lo 'i rara. ²⁸ Talasi gera malata 'urifo li, gera ka sakea lo kwalo gera firia fau gulugulu 'i maala, gera ka 'ui 'alia 'i laola asi fala totofonala lilimanala asi 'i lifi fo 'ali gera ka saiala 'e dao garania lo 'i rara. Ma talasi gera totofo 'i lifi fo li gera daria 'e lama ka totolia rua akwala tafana gi. Sui iko 'ali tekwa, gera ka 'ui lou 'alia kwalo fo, ma gera ka daria lifi fo akwala wala lima tafana gi lo ala lamanai. ²⁹ Ala talasi gera daria 'e 'urifo li, gera ka mau taufasia faga ka bi rae 'i fofola ta fau. Lia fo gera ka 'ui 'alia 'aegwalu gi faasia burila faga, ma gera ka foa lo fala dani. ³⁰ Ma ala talasi fo, wale fo gera galo 'i laola faga gi li, gera oga geraka tafi faasia faga, gera ka fasifoa lo baru 'i

laola asi, gera ka koto 'uri gera kae la 'ali geraka taasi lou 'alia nali 'aegwalu faasia 'i maala faga. ³¹ Ma Paul ka sae 'uri 'e fala wale li ofona gi failia wale 'ilitoa gera, "Ala wale gallo 'e gi ikoso gera io 'i laola faga, ikoso 'ali 'amu mauri." ³² Talasi wale li ofona gi gera ronoa, gera ka 'ole mousia lo kwalo ala baru faasia faga 'ali ka la lo 'ala.

³³ Talasi 'e garani ka dani lo, Paul ka aniuлу fada 'ali geraka 'ania ta fana ka sae 'uri 'e, "Akwala wala fai atoa gi 'e sui lo ko 'amu io rerei ma iko 'ali 'amu 'ania ta 'are. ³⁴ Ma lau suga 'amoulu lo, moulu 'ani tali fana, 'ali moulu ka nanata taufasia 'amu bi mae. Ma laka ilia famiu ikoso 'ali 'amu famalifii mola wasua koburu 'e ka kwai golu 'ala." ³⁵ Burila 'e ilia me 'are fo, Paul ka sakea berete, ma ka batafea God 'i maada, sui ka liia, ma ka 'ania. ³⁶ Talasi gera lesia, gera ka ramoramoa ma malatada ka bi io aroaro, ma gera ka fana. ³⁷ I 'ameulu rua talanae ma fiu akwala wala olo wale gi liafo 'ami io 'i laola faga. ³⁸ I burila wale gi sui gera fana geraka bote lo, gera ka 'ui lou 'alia luluda ala witi gi li sui 'i laola asi, 'ali faga ka rarae.

Faga 'e rae lo 'i rara

³⁹ Ala talasi 'e dani lo mae, wale fo gera gallo 'i laola faga gi li iko 'ali gera lio raea 'i fe 'e gera dao ai. Gera lesia tafaa 'e too ala busu, ma gera ka malata ala ka talawarau gera ka la 'alia faga fala busu fo. ⁴⁰ Ma gera ka 'ole mousia lo 'aegwalu gi, gera ka kalasuda lo 'ada 'i laola asi. Ma ala talasi fo lou, gera ka lugasia lo kwalo gera firi fafia 'alia fote li faradanala faga li. Sui gera ka

tadaa lo 'aba selo li roroselo 'i maala faga, 'ali oru ka too ai ma ka sakea faga fala 'i rara. ⁴¹ Ala talasi gera tau 'ua failia 'are fo gi li, faga ka olotatara lo 'i fofola raela 'i maala walo li, ma maala faga ka rae lo 'i rara ma burila faga ka manisi lo 'alia lafolafo gi.

⁴² Ma ala talasi fo, wale li ofona gi gera ka malataia rauninala wale fo gera firifafida gi, taufasia tali wale ada gera bi olo olo 'i rara, ma gera ka tafi. ⁴³ Ma sulia wale 'ilitoa ala wale li ofona gi li 'e oga ka faamauria Paul, ka sae luida ikoso gera taua me 'are fo, ma ka ilia gera ka lugasida, ma ka ilia lou fala wale gera saiala oloolona gi li gera ka lofo 'i laola asi, 'ali gera ka olo olo 'i rara 'i lao. ⁴⁴ Ma gula ala wale gera ka aliburi ko ka ilia fada gera ka dau ala abae baba afola gera manisi faasia faga li 'ali gera ka olo olo ko 'i fofoli. Meulu tau 'urifo fo, kwate ma meulu ka mauri, ma meulu ka dao 'i rara.

28

'I Malta

¹ Ma talasi meulu dao lo 'i rara, meulu bi daria kokomu fo meulu dao ai gera soia 'alia 'i Malta. ² Ioli 'i lififo gi li, gera tau kwaima rasua fameulu. Ma talasi fo lou uta 'e too, ma ka gwari rasua, ma gera ka logo galia dunaa, ma geraka kwalo 'amami sui. ³ Talasi Paul kae golia fofoe 'ai fala alunai 'i laola dunaa li, fe waa ka latafa faasia fofoe 'ai fo faasia 'ago'agonala dunaa, ma ka 'alaia limala Paul, ma iko 'ali kalasu faasia. ⁴ Talasi ioli ala falua fo li gera lesia fe waa fo 'e nasi lo 'ala 'i limala Paul, gera ka sae kwailiu

ada 'i safitada, "Wale 'e, wale rau ioli 'e, ma god 'e ratala 'Duuna' iko 'ali oga 'ali ka mauri, wasua ka mauri mae faasia asi." ⁵ Wasua ma Paul ka taasi 'alia waa fo 'e nasi 'i limala fala 'i laola dunaa, ma iko ta 'are 'ali taua mola. ⁶ Ma gera ka lio lio 'ali limala Paul ka ubu, ma iko 'ali toli nainali mola 'i wado, ma ka mae. Sui talasi gera faimaasi ka tekwa lo, ma iko ta 'are 'ali taua, gera ka olisia malatada gera ka sae 'uri 'e, "Wale 'e, 'i lia na god!"

⁷ Ma lifi fo iko 'ali tatau mola faasia me wado Publius, wale ba'ela ala kokomu fo li. 'I lia 'e kwalo 'oka rasua ameulu, ma meulu ka io failia sulia olu fe atoa gi. ⁸ Ma talasi fo, mama Publius 'e matai 'alia 'ago'agona, ma ka siriteilia 'abu. Ma Paul ka ruu 'i so'ela 'i laola mae tobi lia, ma ka foa, ma ka alua limala fafia, ma ka 'akwaa lo. ⁹ Talasi ioli gi gera lesia me 'are fo li, ioli matai gi sui 'i laola kokomu fo, gera ka la lou mae 'i so'ela Paul, ma ka gurada. ¹⁰ Ioli gi gera ka kwatea 'are afula gi fameulu. Ma talasi meulu rerei fala laa na 'i laola faga li, gera ka alua lo 'are afula 'ami boboo fai gi fala lalana 'ameulu.

Faasia 'i Malta gera ka la fala 'i Rom

¹¹ 'I buri 'ala olu madama gi sui lo, meulu ka la 'i laola faga 'e fuli mae faasia 'i Aleksandria. Rua 'ai rarea gera soia 'alia Kasto failia Polaks gera tofua 'i laoala faga fo. Ma faga fo 'e io lou 'i Malta ala talasi ala boniligwari li. ¹² Ma 'ami ka dao ala falua 'i Sirakus, ma 'ami ka io 'i lififo sulia olu fe atoa gi. ¹³ Ma fuli 'i lififo, meulu ka la meulu ka dao 'i Regium. Fe atoa 'i burila, oru ka oru 'alaa mae faasia maala ara,

ma rua fe atoa gi sui meulu ka dao ala mae falua 'i Puteoli. ¹⁴ Meulu ka dao tonala nali ioli gera fakwalaimoki ala Jesus gera io 'i lififo, ma gera ka suga 'ameulu 'ali meulu ka io failida sulia ta fiu fe atoa. Sui, meulu ka bi la fala 'i Rom sulia tala 'i tolo. ¹⁵ Ma nali ioli gera fakwalaimoki gera io 'i Rom, gera ronoa meulu dao lo, gera ka la mae maasi 'ameulu ala rua mae falua gera soia 'alia "Usina 'i Apius" failia "Olu Luma fala Wale 'i Maluma gi li." Ma talasi Paul 'e lesida, ka batafea God, ma ka ramoramoa ma malatala ka babatoo.

'I Rom

¹⁶ Talasi meulu li dao 'i Rom, gera ka ala'alia Paul ka io 'ala talifilia 'i laola luma failia te wale li ofona 'ali ka lio folo bolosia.

¹⁷ Meulu dao meulu ka io lo sulia olu fe atoa gi sui, Paul ka soia mae wale etaeta Jiu gera io 'i Rom gi li fala alaa ruruna. Talasi gera logo sui mae, ka sae 'uri 'e fada, "Alae walefae Jiu lau, iko 'ali lau taua mola ta 'are ta'a fala ioli gia gi, ma iko 'ali laufafuta'a mola falafala gia sakea faasia koko gia gi li. Ma wale etaeta Jiu gi li gera firi lau 'i Jerusalem, ma gera ka kwate lau fala wale 'i Rom gi. ¹⁸ Ma talasi wale 'i Rom gi gera soilidi lau, gera ka oga lufanagu faasia 'i laola raraa, sulia iko 'ali gera daria mola ta rerona lau taua ka totolia 'ali lau mae 'i fofola. ¹⁹ Wasua ma talasi Jiu 'i lififo gi li iko 'ali gera alafafia, laka suga fala laa na 'i so'ela walelitalona ba'ela 'i Rom. Iko 'ali lau la mae 'i lifi'e, 'ali laka suafafia ioli gia gi 'alia ta 'are. ²⁰ Lia 'e, laka soi 'amiu mae, 'ali laka leesi 'amiu, ma laka alaa fae 'amiu. Sulia gera firi lau 'alia kwalo seni 'e, fofola lau fakwalaimoki ala

wale 'e ioli 'i Israel gi gera faimaasi masia 'alia fitoona li, lia 'e dao lo."

²¹ Sui Jiu fo gi gera ka olisia Paul 'uri 'e, "Iko ta geregerena 'ali dao mola ameulu suli 'o faasia 'i Judea, 'o ma ta wale ala walefae gia gi 'ali gera la mae faasia 'i lififo failia ta faronona ma iko 'ali gera ilia mola ta 'are ta'a suli'o. ²² Wasua ma meulu oga rononala malatamu sulia 'ami saiai 'i laola falua gi sui ioli gi gera nene saena 'ada sulia ioli fakwalaimoki 'e 'o 'ado ruru failida gi."

²³ Ma gera ka 'olea lo fe atoa failia Paul, ma ioli afula gi gera ka la mae ala atoa fo fala lifi fo Paul 'e io ai. Ma ka fuli'ae 'i 'ofaedani lala ka boni, ka faalalau, ma ka kwatea lo alaana sulia maurina 'e God 'e 'ilitoa fafia fada. Ma ka mailia fala olisinala malatada sulia Jesus wale filia God 'i lia lo 'i laola taki Moses gi failia geregerena profet gi li. ²⁴ Ma nali wale ada, gera ka fakwalaimoki sulia saenala, wasua ma nali ai ada iko 'ali gera fakwalaimoki mola. ²⁵ 'Arela fo talasi gera la lo 'ada, gera ka alafaitalili 'i safitada kwailiu burila Paul 'e ilia alaana fafu'isi 'e, "Aloe 'are Abu ba 'e sae 'oka rasua 'alia profet Aesea fala koko 'amiu gi ²⁶ 'uri 'e,

'Aesea 'o la, ko sae 'uri 'e fala ioli lau gi,
 'Amu kae fafurono, ma 'amu ka fafurono, wasua
 ma ikoso 'ali 'amu saiala faronona God.
 Ma 'amu kae lio, ma 'amu ka lio, wasua ma ikoso
 'ali 'amu lesia ta 'e God 'e taua famiu.
²⁷ Sulia malatamiu 'e nasi, ma 'amu ka bolosia an-
 inamiu, ma 'amu ka bolosia lou maamiu.

Taufasia maamiu bi lesia, 'o ma aninamiu bi ronoa, ma malatamiu ka malinailia saenala God, ma 'amu ka bulusi mae fala, ma 'i lia ka gura 'amiu.' "◊

28-29 Sui Paul ka faasua saenala 'uri 'e, "Lau oga 'amu ka saiala maurina 'e God kae kwatea, lia lou fala ioli mamata faasia Jiu gi li. 'I gera wasua gera kae too lou ai!"

30 Ma Paul ka io sulia rua fe nali laulau gi ala luma 'e folia. Ma ala luma fo, ka kwaloa ioli gera la mae 'i so'ela fala lesinala gi. **31** Ma ka faatalo 'alia 'Ilitoana God, ma ka faalalau sulia Aofia Jesus Christ 'alia sae ramoramoana, ma iko ta ioli 'ali luia faasia faatalona.

◊ **28:27** Aesea 6:9-10

**Alafuuna Fa'alu Ala Saena 'I Wala
The New Testament in the Wala language of the
Solomon Islands
Niu Testament long langgus Wala**

copyright © 2008 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Wala

Translation by: SITAG

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2017-11-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

bf9ac747-bd4c-52d7-9255-cc77efeda844